

T.C.

**BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**SURİYE KRİZİ ÇERÇEVESİNDE
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKASI:
ALMANYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ceren CİVAK**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İlhan SAĞSEN**

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ceren CİVAK'a ait "SURIYE KRİZİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKASI: ALMANYA ÖRNEĞİ" adlı çalışma, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

29.11. 2019

Unvan, Adı, Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi İlhan SAĞSEN

Üye : Doç. Dr. Gökhan TELATAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat DEMİREL

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Suriye Krizi Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin Göç Politikası: Almanya Örneği**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ceren CİVAK

29.11.2019

ÖN SÖZ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada genel itibariyle Suriye Krizi çerçevesinde Avrupa Birliği'nin göç politikası Almanya örneği ile analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında sığınmacıların Avrupa'da ve Almanya'da yarattığı etkiler incelenerek devlet politikalarını nasıl kısa süre içerisinde değiştirdiği analiz edilmeye çalışılmıştır. Yine bu çalışmada Almanya'yı açık bir politika izlemeye iten faktörler ve sığınmacılara karşı izlenen politikaların kırılma noktaları, sonuçları ve hukuki kapsamı detaylandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda devletlerin ulusal ve siyasi çıkarları söz konusu olduğunda sığınmacıların hak kayıplarını görmezden geldikleri, Avrupa Birliği üyesi devletlerin göç sorununa dayanışma içinde çözüm bulmaktan ziyade sığınmacıları Avrupa dışında tutacakları bir politika izledikleri tespit edilmiştir.

Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olarak beni sabırla motive eden, gerek üniversite hayatım gerekse yüksek lisans eğitim hayatım boyunca benden desteğini hiç esirgemeyen başta annem Yasemin, babam Cemal, kardeşlerim Seren&Ecem ve yol arkadaşım Mesut'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca tez sürecinin başından itibaren değerli katkı ve yönlendirmeleriyle gerek tez konusunun belirlenmesinde gerekse tezin içeriğinin şekillenmesinde desteğini hiç esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üye. İlhan SAĞSEN'e, yine tez savunma sürecinde pozitif eleştirileri ile tezin son şeklini almasına büyük katkı sağlayan Doç. Dr. Gökhan TELATAR'a ve Dr. Öğr. Üye. Murat DEMİREL'e, son olarak bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyerek her zaman yoluma ışık tutan Prof. Dr. Mehmet DALAR'a ve Arş. Gör. Caner KALAYCI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Ceren CİVAK

29.11.2019

ÖZET

SURİYE KRİZİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ’NİN GÖÇ POLİTİKASI : ALMANYA ÖRNEĞİ

Ceren CİVAK

Yüksek Lisans Tezi

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İlhan SAĞSEN

Kasım 2019, 132 + xiii Sayfa

Küreselleşmenin insani boyutu olarak adlandırılan göçün, devletlerin politikaları, ekonomileri ve kültürleri üzerinde geniş etkisi bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nin bütünleşme tarihi içerisinde de göçlerin önemli bir rolü vardır. Avrupa Birliği özellikle ekonomik gelişmeler çerçevesinde göçmenler açısından bir çekim merkezi haline gelmiştir.

Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde ortaya çıkan sığınmacı krizi ile birlikte ülkelerini terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Ülkelerini terk eden ve başka ülkelere yerleşen sığınmacılar ise orada istedikleri geleceği göremeyince hayatlarını da tehlikeye atıp Avrupa’ya özelde de dünyanın dördüncü ekonomisi olan Almanya’ya ulaşmaya çalışmışlardır.

Bu çalışma Suriye’de yaşanan sığınmacı krizi çerçevesinde Avrupa Birliği’nin göç politikasını Almanya örneğiyle açıklamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda göç kavramı ile birlikte Avrupa Birliği göç politikaları ve özelde Almanya’nın Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı politikalar ilgili literatürden faydalanılarak incelenmiştir. Çalışmada devletlerin ulusal ve siyasi çıkarları söz konusu olduğunda

sığınmacıların hak kayıplarını görmezden geldikleri ve politikalarını kısa süre içerisinde değıştirdikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göç, Sığınmacı, Suriye, Avrupa Birliği, Almanya

ABSTRACT

THE EUROPEAN UNION MIGRATION POLICY IN THE FRAMEWORK OF THE SYRIAN CRISIS

Ceren CİVAK

Master Thesis

Department of International Relations

Advisor: Assist. Prof. Dr. Dr. İlhan SAĞSEN

November 2019, 132 + xiii Pages

The humanitarian dimension of globalization has a broad impact on the policies, economies and cultures of the so-called migration. Migration also plays an important role in the integration history of the European Union. The European Union has become a center of attraction especially for migrants within the framework of economic developments.

With the refugee crisis that emerged as a result of the civil war in Syria, millions of people who had to leave their country had to migrate to other countries. The refugees who left their countries and settled in other countries tried to reach Germany, which was also the fourth economy in Europe and the first in Europe, by jeopardizing their lives when they could not see the future they wanted there.

This study aims to explain the European Union migration policy with the example of Germany in the context of the refugee Crisis in Syria. In this context, the migration policies of the European Union and the policies implemented by Germany for the Syrian migrants in particular have been examined using the relevant literature. This study, it was concluded that asylum seekers ignore the loss of rights and their policies

change in a short time when the national and political interests of the states are concerned.

Key words: Migration, Refugees, Syria, European Union, Germany

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER ve RESİMLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

1. GÖÇ KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ ve GENEL EĞİLİMLER	7
1.1. Göç Kavramı	7
1.2. Göçe Dair Temel Kavramlar	10
1.3. Göç Çeşitleri	15
1.3.1. İç Göç ve Dış Göç	16
1.3.2. Zorunlu Göç ve Gönüllü Göç	18
1.3.3. Kalıcı Göç ve Geçici Göç	21
1.4. Göçe Neden Olan Sebepler	22
1.4.1. Sosyo-Ekonomik Nedenler	23
1.4.2. Siyasal ve Sosyo-Kültürel Nedenler	24
1.4.3. Güvenlik Nedenleri	25
1.4.4. Doğal Nedenler	26
1.5. Göçün Sonuçları	28
1.6. Uluslararası Göçün Genel Eğilimleri	31

II. BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE SURİYELİ SİĞINMACI SORUNU:

ORTAK BİR POLİTİKA OLUŞTURMA ÇABALARI.....	34
2.1. Avrupa Birliğinde Göç Politikasının Oluşumu.....	34
2.1.1. Schengen Anlaşması	36
2.1.2. Dublin Sözleşmesi	38
2.1.3. Maastricht Antlaşması	41
2.1.4. Amsterdam Antlaşması.....	42
2.1.5. Tampere Zirvesi	44
2.1.6. Lahey Programı.....	45
2.1.7. Stockholm Programı	47
2.2. Avrupa’da Suriyeli Sığınmacı Sorunu.....	48
2.2.1. Suriye’de İç Savaş Sonrası Göç Hareketliliği	56
2.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Göç Rotaları.....	58

III.BÖLÜM

3. SURİYE KRİZİ ÇERÇEVESİNDE ALMANYA’NIN GÖÇ POLİTİKALARI.....

3.1. Almanya’nın Göçmenlere Uyguladığı Politikalar.....	62
3.1.1. Açık Kapı Politikası ve Hoşgeldiniz Politikası.....	63
3.1.2. Suriye Krizi Çerçevesinde Almanya’nın Açık Kapı Politikası Üzerine Bir Değerlendirme	71
3.1.3.Açık Kapı Politikası’ndaki Kırılma Noktası: Almanya’da Aşırı Sağın Yükselişi	76
3.2. Almanya’da İltica Hakkı ve Başvuruları	79
3.3. Geri Kabul Anlaşması ve Güvenli Üçüncü Ülke Uygulamaları	88
3.4. Almanya’nın Sığınma Politikalarının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi	95

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ

KAYNAKLAR

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Avrupa Birliği'ndeki Yasa Dışı Göçmen Sayısı	56
Tablo 2.2: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	58
Tablo 3.1: Almanya'daki Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	66
Tablo 3.2: Almanya'da Yeniden Yerleştirme İstatistiklerinin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı	75
Tablo 3.3: 2009-2018 Yılları arasında Almanya'ya Yapılan İltica Başvuruları.....	82
Tablo 3.4: Almanya'daki Suriyeli Sığınma Başvuruları ve Pozitif Kararlar	84
Tablo 3.5: Almanya'da İltica Hakkı Kabul Edilen Kararların Dağılımı	86
Tablo 3.6: Türkiye'den Çıkış Yapan Suriyelilerin Dağılımı	93

ŞEKİLLER ve RESİMLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Göç Çeşitleri 15

Resim 2.1: Suriyeli Göçmenlerin Göç Güzergahları 59

Resim 2.2: Avrupa Sınırında Tel Örgüler 61

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AfD	: Alternative für Deutschland -Almanya İçin Alternatif Parti
AFİM	: Almanya Federal İdare Mahkemesi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİBÜ	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BAMF	: Federal Göçmenler ve Mülteciler Dairesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CDU	: Almanya Hristiyan Demokrat Birliği Partisi
DIW BERLİN	: Alman Ekonomik Araştırma Enstitüsü
EURODAC	: Avrupa Otomatik Parmak İzi Tanıma Sistemi
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
EUROSUR	: Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi
FRONTEX	: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IAB	: Alman İstihdam ve Meslek Araştırmaları Enstitüsü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MD	: Madde
OASS	: Avrupa Ortak Sığınma Sistemi
RG	: Resmi Gazete
SOEP	: Sosyo-Ekonomik Panel
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Sığınmacı, mülteci ve göç sorunu son yıllarda insanlığın karşılaştığı en önemli meselelerden biridir. Arap Baharı sonrası ortaya çıkan iç savaşlar nedeniyle, Ortadoğu'dan diğer coğrafyalara göç eden kişi sayısı İkinci Dünya Savaşı sonrası süreçte ciddi rakamlara ulaşmıştır. BM (Birleşmiş Milletler) bugün itibari ile 300 milyon civarında insanın kendi ülkeleri dışında yaşadığını belirtmektedir. Tüm bu sonuçlar göç ve göç olgusunun sebepleri ve sonuçları ile toplumları, devletleri ve devlet politikalarını ciddi şekilde etkileyen küresel bir soruna dönüştüğünü göstermektedir.

Eski ve köklü bir göç deneyimine sahip coğrafyada ortaya çıkan Avrupa Birliği (AB) sosyal, politik ve ekonomik alanda dünyadaki birçok bölgeden daha iyi durumda olması ve refah seviyesi yüksek bir yaşam imkanı sunması nedeniyle sığınmacılar açısından cazip bir bölge olarak görülmektedir. AB özellikle son dönemlerde toplu göç akınlarının hedef coğrafyasına dönüşmüştür. Ancak AB üyesi ülkelerin uyguladıkları göç politikaları farklılık arz etmektedir.

Göçmenlerin başta eğitim amacı olmakla birlikte daha kaliteli ve müreffeh bir yaşam amacıyla AB ülkelerine yönelmesi sonrasında üye ülkeler başlangıç aşamasında ortak bir düzenlemeye ihtiyaç duymamıştır. Fakat ilerleyen dönemlerde göçmen kitlesinde görülen nicelik ve nitelik değişiminin AB sosyal politika uygulamalarını tehdit etmesi ile birlikte göç ve göçmenlik politikaları açısından bazı düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yakın tarihte AB'nin göç sorununa doğrudan taraf olması ve sorumluluk almasını gerekli kılan en büyük mesele Suriye'de yaşanan insanlık dramı ve sonrasında gelişen kitlesel göç hareketleridir.

Suriye'deki krizden kaçan insanların Akdeniz'de yaşadıkları drama uluslararası kamuoyunun büyük ölçekli tepki göstermesi sonrası Avrupa ülkeleri, göç ve sığınma

politikalarını yeniden şekillendirmek, çözüm geliştirecek adımlar atmak zorunda kalmıştır. Suriye’deki krizden kaçan insanların Avrupa’ya doğru yönelmesiyle birlikte göç ve sığınma meselesi başta İtalya, Macaristan ve Almanya olmak üzere tüm AB üye devletlerini doğrudan etkilemiştir. Akdeniz üzerinden Avrupa’ya kaçan insanların ilk giriş kapısı olarak gördüğü İtalya, sığınmacı karşıtı gösterilerle Avrupa’nın göç karşıtı yüzü olmuştur. Bu süreçte homejen bir nüfusa sahip Macaristan’ın ulusal kimliğe vurgu yaparak, ekstra maliyet ve kaynak yetersizliği gerekçeleriyle “Kapalı Kapı Politikası” yürüttüğü görülmektedir. Almanya ise İkinci Dünya Savaşı’nın ve *Holocaust’un* bıraktığı olumsuz etkileri uluslararası kamuyonun hafızalarından silmek isteyerek Macaristan’ın aksine “Açık Kapı Politikası” izlemiştir.

Almanya’nın göç politikaları Avrupa Birliği içerisinde açık bir politika izleyen başat devlet olması nedeniyle ayrıca önem arz etmektedir. Almanya, 1948 yılında iltica hakkına geniş bir şekilde yer vermiş, yaşama hakkı tehlikede olan herkes için “güvenli bir yer” olmayı anayasasıyla güvence altına almıştır. Almanya’nın göç politikasını etkileyen diğer bir önemli etken de tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ile artan iş gücü ihtiyacıdır. Bu çerçevede 1960’lı ve 1990’lı yıllarda iki büyük göç dönemi geçiren Almanya en büyük kitlesel göç ile Suriye Krizi’nde karşılaşmıştır.

2012 yılında Suriye’deki krizden kaçan insanların Almanya’ya kabulünü kolaylaştıracak düzenlemeler yapılması, sığınmacıları korumaya yönelik planlar geliştirilmesi ve Almanya’da aile yakını olan kişilere vize uygulamalarının kolaylaştırılması savaştan kaçan Suriyeliler için bir umut ışığı olmuştur (Dalaman 2012). Kamuoyunun da desteğini yanına alan Angela Merkel Hükümeti, sığınmacılara kapılarını açan “açık bir politika” izlemiştir. Almanya bu dönemde Avrupa Birliği içerisindeki devletler arasında Suriye’deki krizden kaçanlara sınırlarını açık tutmayı tercih eden tek devlet olmuştur. Ancak izlenen politikalar sonucu sığınmacı sayısının çok fazla artması nedeniyle barınma, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanması için alınan önlemler yetersiz kalmaya başlamıştır.

AB devletlerinden beklediği desteği göremeyen Almanya’nın, artan kamu maliyetleri, iç politikada artan sığınmacı karşıtı eylemler ve 2013’te kurulan Almanya

için Alternatif (Alternative für Deutschland- AfD) adlı aşırı sağ partinin hem genel seçimlerde hem de eyalet seçimlerindeki başarısı sonucunda 2015 sonrası dönemde sığınmacı politikasını değiştirdiği görülmektedir. Bu çerçevede Kasım 2015'te Angela Merkel hükümeti askıya aldığı sığınmacıların ilk giriş yaptıkları ülkede kalmalarını içeren Dublin Sözleşmesi'ni yeniden yürürlüğe koymak zorunda kalmıştır. Bu süreci AB kota uygulamaları ve Geri Kabul Anlaşmaları'nın yürürlüğe konulması takip etmiştir. Göçmenlerin gittikçe zorlaşan yaşam koşullarına rağmen, artan kamuoyu tepkileri ve Avrupa'da aşırı sağın yükselişiyle merkez partiler de söylemlerini değiştirmek zorunda kalmıştır.

Bu çalışmada Avrupa'nın göç krizini nasıl yönettiği özelde ise Avrupa Birliği üyeleri arasında en çok göç alan ülke olan Almanya'nın Suriye krizi çerçevesinde sığınmacı sorununa nasıl yaklaştığı ve bu sorunu nasıl yönettiğini değerlendirmektir. Ayrıca bu kriz süresince göçmenlerin kullandıkları rotalar, Avrupa Birliği'nin ortak göçmen politikası oluşturmada ve uygulamadaki başarısı göreceli olarak teorik çerçevede analiz edilmektedir.

Çalışmanın yöntemi kapsamında, tez içinde sık sık kullanılacak ve tezin geneline dayanak teşkil edecek kavramsal bir çerçeve çizilmektedir. Bu kapsamda göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramlar detaylı olarak incelendikten sonra Avrupa Birliği'nin göç sorununu Almanya örneği üzerinden anlamlandırma yoluna gidilmiştir. Çalışmada Suriye'deki krizden kaçan insanların Avrupa'nın sınırlarına kadar ulaşmalarındaki süreçte krizin ortaya çıkışı, ilerleyişi ve yönetimi ile ilgili yaşananlar kronolojik olarak ele alınmıştır.

Çalışmada değerlendirmeler yapılırken Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT), Almanya Federal Göçmen ve Mülteci Dairesi (BAMF), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi (UNHRC) gibi resmi makamların yayınladığı veriler ve bildirimler temel alınmıştır. Bunun yanında siyasilerin açıklamaları, gazete röportajları, uluslararası kuruluş yöneticilerinin yayınladıkları nitel ve nicel veriler ile Avrupa'daki sığınmacı krizini konu alan yerli ve yabancı akademik düzeydeki makaleler incelenmiştir. Çalışma kapsamında şu sorulara yanıt aranmaktadır;

- Suriye’deki iç savaştan kaçan insanların en çok sığınmak istedikleri ülkeler ile bu ülkelerin politik anlamda sığınmacılara olan yaklaşımlarının nasıl olduğu
- Suriye’deki İç Savaş neticesinde sığınmacıların Avrupa’yı neden bir destinasyon bölgesi olarak belirledikleri
- Göçmen akını karşısında Avrupa Birliği’nin uyguladığı ortak dış politikanın görece olarak başarıya ulaşıp ulaşmadığı
- Almanya’nın yerel politika bağlamında sığınmacılara dönük uygulamalarının neler olduğu
- Yükselen aşırı sağ siyasetin Almanya’nın göç politikası üzerinde ne gibi bir etkide bulunduğu
- Almanya’nın izlediği Açık Kapı Politikası ve bu politikanın ne gibi sonuçlar yarattığı
- Almanya’nın uyguladığı politikaların hukuki çerçevesinin neler olduğu

Bu çalışmada, Suriye’den Avrupa’ya yaşanan göç hareketlerini genel çerçevede ortaya koyduktan sonra, sığınmacıların Avrupa’da ve Almanya’da yarattığı etkiler incelenerek devlet politikalarını nasıl kısa süre içerisinde değiştirdiği analiz edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan tezin esas argümanı; devletler ulusal ve siyasi çıkarları söz konusu olduğunda sığınmacıların hak kayıplarını görmezden gelmektedir. Avrupa Birliği üyesi devletler göç sorununa dayanışma içinde çözüm bulmaktan ziyade sığınmacıları Avrupa dışında tutacakları bir politika izlemektedir. Bu kapsamda Avrupa Birliği’ne üye ülkeler içerisinde en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olarak Almanya ayrıca incelenmeye değer bulunmuştur. Suriye krizi çerçevesinde Avrupa Birliği’nin göç politikalarını Almanya örneği ile açıklarken, göç yönetimine, uluslararası ilişkiler ve politikalar literatürüne katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu çerçevede hazırlanan çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde göç kavramına yönelik kavramsal bir çerçeve çizmekte ve bu kapsamda göç kavramı, göçe dair temel kavramlar, göç çeşitleri, nedenleri ve sonuçları incelenmektedir. Bu bölüm çalışmanın geneli açısından teorik dayanak oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümü Suriye krizi sonrasında Avrupa Birliği'nin ortak göç politikası oluşturma çabaları, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarının temelini teşkil eden anlaşmalar, zirveler ve yapılan düzenlemeler incelenmektedir. Bu kapsamda Schengen Anlaşması, Dublin Sözleşmesi, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Tampere Zirvesi, Lahey Programı ile Stokholm Programı'na yönelik açıklamalara yer verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde Avrupa Birliği'nde ortak bir göç politikası yaratma çabalarına rağmen bu politikaların başarısız olduğu sonucuna varılarak Avrupa'daki sığınmacı sorununa detaylı olarak değinilmiştir. Ek olarak; Avrupa Birliği'nin yakın tarihte karşılaştığı en büyük kitlesel göç hareketi olan Suriye Krizi, Suriyeli sığınmacıların göç rotaları ve neden Avrupa'yı destinasyon bölgesi olarak seçtikleri sorularına yanıt aranmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan Açık Kapı Politikası Almanya örneği üzerinden incelenmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de detaylı görüleceği üzere; Almanya'nın göçmenlere "Açık bir politika" izlemesinin üç temel nedeni vardır. Bunlardan ilki; 2005'den beri Almanya'yı yöneten Angela Merkel'in *Holocaust'un* bırakmış olduğu olumsuz izleri silmek isteyen ve sığınmacılara kapıların açılmasına önem veren ılımlı bir politika izlemesidir. İkincisi, 2015 yılında kıyıya vuran Suriyeli bir çocuk cesetinin dünya kamuoyunun gündemine oturması ve Suriye'deki krizden kaçan insanlara sınır kapıların açılması yönünde artan kamuoyu faaliyetleridir. Üçüncü neden ise; Almanya'nın yaşlanan nüfusuna ve azalan iş gücü eksikliğine mültecilerin çare olabileceği düşüncesidir (Mayer 2017) . Almanya'nın sığınmacılara yönelik "Hoşgeldiniz" ve "Açık Kapı"politikaları üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenmektedir. Ayrıca bu politikalar çerçevesinde Almanya'da İltica Hakkı ve Geri Kabul Anlaşmaları uygulamaları detaylandırıldıktan sonra uygulamaların hukuki çerçevede değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu bölümde Almanya'nın sığınmacılara karşı izlediği ılımlı politikaların Almanya'da Aşırı Sağ Parti'nin oylarını arttırması ile değiştiği ve Açık Kapı Politikası'ndan Kapalı Kapı Politikası'na evrildiği görülmektedir. Almanya'nın bu kapsamda kullandığı en etkili araçlar Geri Kabul Anlaşmaları ve Güvenli üçüncü ülke uygulamaları olmuştur. Almanya'nın sığınmacı politikalarındaki kırılma noktaları ve bu kırılma noktalarının sığınma başvurularına yansması yine bu bölümde detaylı olarak incelenmiştir.

Bu tez çalışması ile, Avrupa Birliği'nin uzun yıllardır üzerinde çalıştığı göç politikasının daha iyi anlaşılması ve küresel boyutta büyük etkisi olan göç ve sığınmacı sorununa yönelik literatüre ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

I. BÖLÜM

1. GÖÇ KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ VE GENEL EĞİLİMLER

1.1. Göç Kavramı

İnsanlık tarihinin tüm dönemlerinde var olan bir olgu olan göç, nüfusun belli bir bölgeden başka bir bölgeye olan hareketi olarak akla gelmektedir. Bununla beraber göç coğrafi olarak yer değiştirmekten daha öte köklü ve kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Dolayısıyla göç olgusu sonuçları itibariyle psikolojik, kültürel, ekonomik ve sosyal bir çok ögeyi içerisinde barındırmaktadır (Sağlam 2006: 33-34).

Göç, siyasi, toplumsal ve ekonomik nedenlerden ötürü insanların bireysel veya toplu halde yer değiştirmesidir. Kısa süreli ya da uzun süreli gerçekleşen bu yer değiştirme hareketleri çoğu zaman aynı toplum içerisinde “iç göç” şeklinde gerçekleşmektedir. Bu göç hareketleri kimi zamanda kendine has şartları dolayısıyla “dış göç” şeklinde de ortaya çıkmaktadır (Yıldırım 2007: 965).

Göç, esas olarak siyasal, sosyal, iktisadi, dini ve diğer nedenlerden ötürü bireylerin ve grupların hayatlarının bir bölümünü veya tamamını geçirmek amacıyla bir yerleşim yerinden başka bir yere geçmek suretiyle yer değiştirmesi hareketi şeklinde tanımlanmaktadır (Taş ve Özcan 2017: 38). Daha özel anlamıyla göç, bireylerin bulundukları yerden gönüllü veya zorunlu olarak sosyal, politik, askeri ve maddi problemlerden biri veya birkaçı yüzünden başka bir yerleşim yerine gitmek amacıyla yaptıkları eyleme verilen isimdir. Bu eylem evrensel nitelik taşıyan bir olay şeklinde tanımlanmaktadır (Koçak ve Terzi 2012: 164).Göç durumundaki yer değiştirme sürekli

olabileceği gibi geçici de olabilir. Çalışma, eğitim ve sağlık gibi durumlardan ötürü yapılan kısa süreli yer değiştirmeler de göç sayılabilir (Sağlam 2006: 34).

Göç kavramını yönelik birçok tanımlama yapılmaktadır. Tüm tanımlamaların özünde göçün bir yer değiştirme olayı şeklinde tanımlandığı görülmektedir. En kapsamlı anlamıyla göç, belirli bir süre içerisinde gerçekleşen tüm yer değiştirme hareketleri olarak tanımlanmaktadır. İnsanlık tarihi ile birlikte başlayan bu hareketlerde, taşınan manevi ve maddi öğelerle birbirinden farklı kültürlerden bireylerin ve grupların kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşimleri sonucunda kültürleşme meydana gelmektedir. Tekerleğin icat edilmesinden yazının bulunmasına, hastalıklardan tedaviye kadar birçok şey farklı coğrafyalara göçlerle taşınmaktadır (Yılmaz 2014: 1687).

Göçler, kırsal alandan kentsel, kentsel alandan kırsal alana, kırsal alandan kırsal alana, kentsel alandan kentsel alana doğru gerçekleşebilmektedir. Göç, dünyanın tüm toplumlarında rastlanılan bir olgudur ve tarihin her döneminde belirli oranlarda yaşanmaktadır. Fakat bazı ülkeler hızlı ve yoğun bir şekilde göç yaşarken bazı ülkeler nispeten daha yavaş göç yaşamaktadır (Sağlam 2006: 35). Göçün dört farklı şekli bulunmaktadır. Bunlar (Yalçın 2004: 14 -16):

1. *İlkel göç:* İnsanlık tarihinin ilkel dönemleri ile ilişkilendirilen bu türde daha çok insanların doğal afetlerden kaynaklanan göçlerin konu edilmektedir. Temelinde kuraklık, kıtlık gibi iklimsel faktörler barındıran bu göç çeşiti doğal itici faktörler nedeniyle oluşmaktadır.

2. *Zorlama sonucunda gerçekleşen göçler:* İlkel göçlerde temel itici faktör doğal yapı olmasına karşın zorlama sonucu gerçekleşen göçlerde sosyal yapı itici faktördür. Zorlama sonucu yapılan göçler iki şekilde gerçekleşmektedir. İlkinde göç eden topluluk göç konusundaki kontrolü az ya da çok kendi elinde tutarken ikincisinde kontrol topluluğun elinden tamamen alınmıştır. Bu iki tanıma Suriye Krizi sonrası yaşanan göç hareketliliği ve Yunanistan-Türkiye arasında gerçekleşen nüfus mübadelesi örneği verilebilir. Suriye'deki iç savaş sonrası yaşanan göç hareketliliğinde sosyal yapıdaki sorunların yanında göç eden çoğunluğun iradesi söz konusudur. Ancak 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Anlaşması sonrası gerçekleşen Türkiye ile Yunanistan

arasındaki nüfus mübadelesi, kontrolün ve iradenin tamamen topluluğun elinden alındığı zorlama göçlerdendir.

3. *Serbest göç:* Bu türde bireyler göç konusundaki kararlarını kendileri vermektedir. 19. yüzyılda Avrupa’da yaşanan göçler serbest göç türüne örnek olarak gösterilebilir. Bu göç türünde temel husus göçün kişisel arayışlardan kaynaklanmasıdır.

4. *Kitlesel göç:* Bu tür serbest göçün sonucunda oluşmaktadır. Az sayıda bireyin başka bir ülkeye göç etmesi ile oluşturdukları bağ sonucunda o ülkeden göçlerin sayısı da hızla artmakta ve çekici etmenlerin de yardımıyla kısa süre içerisinde göçler kitlesel bir hale bürünmektedir.

Göçlerin temel nedeni çekici ve itici faktörler olarak iki kavram çerçevesinde açıklanabilir. Bu noktada çekici faktörler; göç edilecek yerin iş imkanları, ekonomik fırsatları, verimli ve ucuz topraklar, kariyer olanakları, yüksek ücretleri, eğitim ve sağlık kalitesi gibi imkanlar, gıda ürünlerinin çeşitli ve bol oluşu, konut imkanları, toplumsal güven, toplumsal huzur ve istikrar olarak gösterilebilir. İtici faktörler ise; topraktaki verimin düşmesi, ücretlerdeki düşüş, istihdam yetersizliği, sağlık ve eğitim şartlarındaki yetersizlik, kıtlık, toplumsal hareketlerin düzensizliği, toplumsal çatışma, ekonomik ve toplumsal istikrarsızlık, terör ve güvenlik olayları olarak sıralanabilir (Tüfekçi 2002: 5-6).

İnsanlık tarihinden bugüne kadar toplumda yer değiştirmelere rastlanmaktadır. Bu noktada kavimler göçü dünyada gerçekleşen en büyük toplumsal göç olarak gösterilmektedir. Bu göçler insanların birbirleriyle etkileşime girmelerine yol açmıştır. Dünyada ulaşım ve teknolojiye yaşanan gelişmeler sonucunda bireylerin göç kararı vermeleri kolaylaşmış, bu durum göç sayısında da artışlara neden olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında sömürge dönemine değin gerçekleşen süreç ile sömürgeciliğin yaygınlaşmaya başladığı süreçte gerçekleşen göçler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Buradaki temel fark Batı’da oluşan işgücü talebini karşılama ihtiyacıdır. Sömürgecilikle birlikte Batıdaki en önemli ihtiyaçlardan biri olan insan gücü köle ticaretleriyle giderilmeye çalışılmıştır. Köle ticaretleriyle yoksul ülkelere özellikle Afrika’dan tarlalara gönderilen kişiler Afrika ülkelerinin ihraç malzemesine dönüşmüştür. Kölelik sömürgeci dönemden önceki dönemde de uygulanmakta idi ancak

sömürgecilikle birlikte başlayan köle ticaretinin düzenli ve sistemli bir şekilde köle yolculuğuna dönüşmesi ile birlikte milyonlarca insanın hayatına mal olacak bir boyuta varmıştır (Yılmaz 2014: 1687).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları da dünyanın birçok bölgesinden göçlerin yaşanmasına yol açmıştır. Nitelik itibariyle sözleşmeli işçilik ve kölelikten farklı olarak gerçekleşen bu göçler genellikle devletlerin parçalanması ya da yeniden kurulması sonucunda oluşan düzensizliklerden ötürü gerçekleşmektedir. Bu göçlerle yer değiştiren kişilere de “mülteci” denilmektedir. Batı ülkeleri yaşadığı iki büyük Dünya Savaşı sonucunda kaybettiği insan gücünü öncelikle komşu ülkelere gidermeye çalışmıştır. Ancak komşu ülkelere temin edilen insan gücü yeterli olmadığından dolayı güneyden doğuya kadar toplu göç hareketleri oluşmuştur. Güçlü ve sağlıklı bireyler çalışmak amacıyla batı ülkelerine göç etmiştir. Gelir eşitsizliği ve yaşadığı yerde istediği yaşam standardına kavuşamayan bireylerin göç etmek dışında başka bir seçeneği kalmamıştır. Daha önceki dönemlerle kıyaslandığında çok fazla olmasa da yakın geçmişte göç sayısında bir artış gözlemlenmiş ve yoğun yer değiştirme hareketleri başlamıştır. Göç hareketlerinde yaşanan bu artışın temelde iki faktörü bulunmaktadır. Bunlar ülkeler arasındaki sosyal ve ekonomik gelişmişlik farkı ve sermayenin mekânsal anlamda yer değiştirmesidir (Yılmaz 2014: 1688).

1.2. Göçe Dair Temel Kavramlar

Göç olgusu ile birlikte göçmen, mülteci, muhacir, iltica, sığınmacılık, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi kavramlar incelenmesi gereken kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlardan ilki olarak göçmen, bulunduğu ülkeden bir başka ülkeye kültürel, dini, toplumsal, ideolojik, sosyal, ekonomik ve siyasi nedenlerden ötürü yasal ya da yasadışı yollarla göç etmiş olan kişidir (Dağ 2014: 240).

Başka bir tanımlamada Thomas Faist, göçmeni bir ülkeden başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla hareket eden kişi şeklinde tanımlanmaktadır. Faist, üç aydan daha çok yurtdışında kalan ya da yerleşen herkesi göçmen şeklinde nitelendirmektedir. İlk

göç edenleri birinci göçmenler şeklinde sonrakileri veya geri dönenleri de tekrarlı ve dairesel göçmenler şeklinde kategorize etmiştir. Bunun yanında göç ettiği yerden tekrar dönenler ana yurduna tekrar gelenler olarak belirtilmiş ve tekrar gelenlerin yeniden göç etmeleri durumunda ise üçüncü ülkeye ikinci defa göç etme veya tekrar göç etme şeklinde açıklamıştır. Faist, dairesel göçmenleri ise mevsimlik işçiler gibi iki ya da daha çok alan arasında gidip gelenler olarak tanımlamıştır. (Faist 2003: 42-43)

Mülteci kavramının ise oldukça geniş kapsamlı tanımlaması olmakla birlikte muhacir kavramından ayrı düşünülmesi gerekmektedir. Sözlükte “Mekke’den Medine’ye hicret eden, göçmen” olarak tanımlanan muhâcir kelimesi, Osmanlı literatüründe özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren geniş yer bulmuştur. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde kaybedilen topraklardaki halkın göç hareketi 19. Yüzyılın en büyük sorunlarından birini oluşturmuş, bu dönemde gerçekleştirilecek muhacir iskanları için resmi komisyonlar oluşturulmuştur (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 21.09.2019). O dönem belgelerinde de muhacir kavramı mülteci kavramından ayrı şekilde tanımlanmıştır. Muhacirler bazı yardımlardan faydalanırken mülteciler, geldikleri ülkeye tekrar dönme ihtimalinden ötürü bu haklardan mahrum kalmıştır. Bu kişilerin geri dönmeleri durumunda ülke hazinesini zarara uğratacakları düşünülmüştür. 23 Haziran 1913 tarihli belgede muhacir olabilmenin şartları şu şekilde öne sürülmüştür. Bireylerin aileleriyle beraber gelerek vatandaşı oldukları ülkeyle bağlarını tamamen koparmış olmaları, kimlik araştırması sonucunda hükümetin belirttiği yerlerde oturarak ticaret ve sanatla uğraşmaları gerekmektedir. İlerleyen süreçte mülteci sıfatıyla gelerek muhacir olup Osmanlı Devleti vatandaşlığına geçişler yaşanınca vatandaşlık işlerinde muhacir ve mülteci kayıtları birbirinden ayrılmıştır (Ayanoglu 2001: 143).

Mülteci kavramının içeriğine ilişkin açıklamalardan önce Birleşmiş Milletler nezdinde gerçekleşen gelişmeleri irdelemek yerinde olacaktır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1949 yılında kurulmuştur. Komiserliğin 1951 tarihli tüzüğüne göre; milliyeti, dini, ırkı veya siyasi görüşü dolayısıyla zulme maruz kalmaktan haklı sebeplerden ötürü korkan, vatandaşı bulunduğu ülkenin dışında yaşayan ve vatandaşı bulunduğu ülke koruma haklarından yararlanamayan ya da

yararlanmak istemeyen kişilere mülteci denilmektedir. Bireyin mülteci olarak tanımlanabilmesi için mülteci olmanın şartlarını taşıyor olması gerekmektedir. Coğrafi ve tarihi sebeplerden ötürü mülteci tanımlamasının dışında kalanların uluslararası koruma haklarından yararlanabilmesi için 1967’de yeni bir protokol imzalanmış ve bu uygulama evrensel bir boyuta kavuşmuştur (Altınışık ve Yıldırım 2002: 7-9).

İlerleyen süreçte 1951 Sözleşmesine ek olarak yabancı egemenliği, işgal, saldırı veya ülkelerin bir kısmında ya da tamamında görülen kamusal düzenin bozulmasına neden olan olaylardan ötürü, vatandaşı bulunduğu ülkeyi terk etmek durumunda kalan kişilerin de mülteci tanımlaması kapsamına dâhil edilmesi üzerine mutabakat sağlanmıştır. Orta Amerika, Panama, Meksika ve Kolombiya’daki mültecilerin durumları ile ilgili düzenlenen konferansta Cartagena Mülteciler Bildirisi yayınlanmış ve mülteci tanımı yeniden düzenlenmiştir. Bu konferansta şiddet, çatışma, saldırı, insan hakkı ihlali ile özgürlüğü, güvenliği ve hayatı tehlikede olduğu için ülkesinden kaçmak durumunda kalan kimseler de mülteci tanımının içerisine dâhil edilmiştir (Altınışık ve Yıldırım 2002: 7-9).

Mültecilere yönelik bir başka uluslararası açıklama ise İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde yer almaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 14. maddede zulme uğrayan herkesin başka bir ülkeye sığınma talep edebileceği ve herkesin sığınma hakkından faydalanabileceği belirtilmiştir. Bu haktan faydalanamayacak kişiler ise 14. maddenin ikinci fıkrasında açıklanmıştır. Adi suçların olması durumunda ya da Birleşmiş Milletler amaçlarına ve prensiplerine aykırı faaliyetlerde bulunması durumunda sığınma talep hakkı geçersiz sayılacaktır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin yaptırım yönü bulunmadığı için sığınma hakkının yalnız başına uygulanamaz olduğu düşünülmektedir (İHEB Erişim Tarihi: 26.03.2019).

Mülteciler genel olarak vatandaşı bulunduğu ülkenin komşu ülkelerinde barınmaktadırlar. Örneğin; dünya genelindeki 3,6 milyon Afgan mültecinin 2 milyonu Pakistan, 1,5 milyon pazarı da İran’da yaşamaktadır. Bunun yanında 4 milyon Filistinli mültecinin Suriye ve Ürdün gibi konuş ülkelerde yaşadıkları görülmektedir. Fakat Avrupa ülkelerinde durum biraz daha farklıdır. Çünkü gelişmiş Batılı ülkelerdeki

mülteciler daha uzak ülkelerden gelmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre Avrupa ülkeleri içerisinde en çok mülteci barındıran ülkenin Almanya ve İngiltere olduğu görülmektedir, bu ülkeleri ise İsviçre'nin, Fransa'nın, İsveç'in takip ettiği görülmektedir (Çantay 2003: 34).

Kökeni Arapça kaynaklı olan mülteci kavramı Türk Dil Kurumu'nda başka bir ülkeye ya da başka bir yere sığınan kişi, mülteci, sığınık ya da iltica etmeden önce yabancı bir ülkede belirli bir süre yaşayan kimse olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında mülteci kavramı bazı kaynaklarda sığınmacı kavramıyla izah edilmektedir (TDK Erişim Tarihi: 25.03.2019).

Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde sığınmacıları sınıflandırmak güçtür. Sığınmacıların hangisinin mülteci statüsünde tanımlanacağı veya hangilerinin başvurularının köksüz ve açıkça asılsız olduğu gerekçesiyle reddedileceği, üzerinde dikkatle durulması ve karar verilmesi gereken konulardandır. Çünkü bu sığınmacılar iç savaş nedeniyle tahrip edilen ülkelerinden hayati tehlikeleriyle nedeniyle kaçırmaktadır (Marie, 1994: 9).

Mülteci ve sığınmacı kavramları çoğu zaman iç içe geçen kavramlardır. Mültecilik, bireyin korunmak amacıyla bir ülkeye başvurarak statü sahibi olmasını ifade ederken sığınmacı, mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişiler olarak tanımlanmaktadır. 22 Nisan 1954 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi, küresel siyasette mülteci ve sığınmacı kavramlarının gündeme gelmesinde önemli bir noktadır. Cenevre Sözleşmesi ile mülteci tanımı ilk kez yapılmıştır. Cenevre Sözleşmesi uluslararası mülteci hukukunun temelini teşkil etmektedir. Bu sözleşmeyle mültecilere dönük uygulama standartları belirlenmiş, mültecinin hakları ve taraf ülkelerin sorumlulukları düzenlenmiştir. Bunun yanında mültecilerin iade edilmeme sınırlarıyla örf ve adet hukukundaki geri göndermeme ilkeleri garanti altına alınmıştır. Sözleşmenin daha çok İkinci Dünya Savaşı sırasında ve savaş sonrasında görünen nüfus hareketlerini düzenlemeyi amaç edindiği görülmektedir. Fakat Cenevre Sözleşmesi'nin yetki alanı sınırları açısından bir belirsizlik söz

konusudur. Bu nedenle sözleşmede takdir hakkı sözleşmeye taraf ülkelere bırakılmıştır (Usal 2006: 32-33).

Bu çerçevede değinilmesi gereken bir diğer kavram göçmen kaçakçılığıdır. İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılsa da birbirlerinden farklı kavramlardır. Göçmen kaçakçılığı; sosyal, siyasi, ekonomik ya da herhangi bir nedenden ötürü yaşadığı ülkeyi terk etmek isteyen bireyin vatandaşı olduğu ülkeden illegal yollarla çıkmasına ya da başka bir ülkeye girmesine veya ikamet izni olmadan bir ülkede barınmasına imkân sağlanması anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle dolaylı veya doğrudan maddi menfaat sağlamak amacıyla illegal yollardan bir ülkeye yabancıların sokulması veya ülkede kalmasına yardımcı olunması, o ülke vatandaşlarının veya yabancıların yurtdışına çıkmalarına imkân sağlanmasıdır (Şen 2006: 90).

Göçmen kaçakçılığı Türkiye’de 4771 sayılı kanun ile suç kapsamına alınmış ve kavram şu şekilde tanımlanmıştır. *“Doğrudan ya da dolaylı bir şekilde maddi menfaat sağlamak amacıyla yabancı bir devletin himayesinde bulunan veya vatansız olan ya da yetkili merciler tarafından sürekli olarak Türkiye’de oturmasına izin verilmeyen kişilerin Türkiye’ye illegal yollarla girmesi ya da ülkede kalması, bu kişilerin ya da Türk vatandaşlarının illegal yollarla ülke dışına çıkmalarının sağlanması”* olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete <http://www.resmigazete.gov.tr> 26.03.2019 tarihinde erişildi).

İnsan ticareti ise göçmen kaçakçılığından rıza unsuruyla ayrılmaktadır. İnsan ticaretinde mağdurların zorlanması söz konusuysa, göçmen kaçakçılığında göçmenlerin rızası söz konusudur. İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığını ayıran diğer bir unsur da göçmen kaçakçılığının devlet aleyhine işlenen bir suç olarak değerlendirilirken, İnsan ticaretinin kişiye karşı işlenen insan hakları ihlali olarak değerlendirilmesidir (İnsan Ticareti ile Mücadele <https://www.goc.gov.tr/files/files/insanticaretiss.pdf>, 26.03.2019 tarihinde erişildi). İnsan kaçakçılığı ile ilgili Avrupa Birliğindeki ilk girişimler Amsterdam Antlaşması ve sonraki programları ile gelişme göstermiştir. 1990’lı yıllardan itibaren İnsan ticareti ile mücadeleyi

önceliklerinden biri haline getiren bir diğer örgüt de Uluslararası Göç Örgütü'dür. İnsan ticareti Soğuk Savaş sonrası dönemde yoksulluk, şiddet, savaş ve baskı gibi nedenlerle artmıştır. Bunun yanında bazı durumlarda göçmenler iyi bir ücret ve iş vaadi ile insan ticareti yapanlarla anlaşma sağlamaktadır. Son dönemlerde özellikle Avrupa içerisindeki ülkelerde yasal gücün gittikçe zorlaştırılması ile insan ticareti tetiklenmektedir (Castles ve Miller 2008: 11-12).

1.3. Göç Çeşitleri

Göç bireylerin ve grupların kendi iradesi ile gerçekleşen özgür bir tercih olabileceği gibi iradeleri dışında yaşanan gelişmelerin sonucu olarak gerçekleşen bir zorlama ile de ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanında göç, bireysel olabileceği gibi kitlesel de yaşanabilir. Dolayısıyla göçün gerçekleşme şeklinin bilinmesi onun etki alanının anlaşılması açısından faydalı olacaktır (Ekici ve Tuncel 2015: 14).

Birçok araştırmada göçler kapsam ve içerik açısından farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Göçler akım yönüne göre genel olarak kırsal alandan kırsal alana, kentsel alandan kırsal alana, kentsel alandan kentsel alana veya kırsal alandan kentsel alana şeklinde gerçekleşmektedir. (Kurt 2006: 150). Göçler ile ilgili genel olarak yapılan sınıflandırmalar Şekil 1.1'de gösterilmektedir.

Şekil 1.1: Göç Çeşitleri

1.3.1. İç Göç ve Dış Göç

Bir ülkenin sınırları içinde yaşanan yer değiştirme hareketi iç göç olarak adlandırılmaktadır. Bölgeler, şehirler veya daha küçük yerleşim birimleri boyunca gerçekleşen bu süreç, geçici süreli gerçekleşebileceği gibi uzun süreli de olabilmektedir. İç göç hareketleri sonunda bölgenin, şehrin veya daha küçük yerleşim yerlerinin nüfus oranında değişimler yaşanmaktadır (Eraldemir 2013: 10).

Keleş iç göçü, ülke içerisinde köyü, kasaba veya kent gibi yerleşim yerleri arasında yaşanan nüfus hareketliliği şeklinde ifade etmektedir. (Keleş 1998: 50-63) Başka bir tanımlamada ise iç göç, iki genel nüfus sayımı arasında yurt içindeki nüfusun ikametgahlarının farklı olması durumu olarak belirtilmektedir. Bu tanımlama birden çok ikametgah bulunan kişiler ile yurtdışında yaşayanları kapsam dışında bırakmıştır (Tekeli 2008: 173).

İç göçler kırdan kente şeklinde gerçekleşebileceği gibi kültürel, sosyal ve ekonomik nedenlerden ötürü kentten kente şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Göçün olumlu ve olumsuz sonuçları vardır. Göçlerin birçoğunun bireylerin kendi istekleriyle değil devletin farklı sosyal ve ekonomik politikaları sonucu aldığı kararlar sonucunda vatandaşların mobil hale gelmesiyle yaşandığı ifade edilmektedir (Eş ve Ateş 2004: 211).

Göçler yalnızca bireylerin kendi istekleriyle gerçekleşmemektedir. Tarım toplumunda yaşayan bireylerin yer değiştirmek zorunda kalmaları bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir. Buna karşın birey gönüllü olarak yer değiştirmek istiyorsa bu durumda da modern devlet varlığı gerekmektedir (Tekeli 2008: 173).

İç göçler siyasi, ekonomik ve toplumsal nedenler sonucunda gerçekleştiğinden göçmenler daha iyi bir yaşam umuduyla az gelişmiş kentlerden daha çok gelişmiş kentlere doğru hareket etmektedirler (Özer 2004: 24). Bu durum kırsal alanda nüfusu azaltırken kentsel alanlarda ise nüfus artışına yol açmaktadır. Kişileri iç göçe iten nedenler ise siyasi, ekonomik ve sosyal yapıdan kaynaklanan nedenler olmak üzere

istihdam, hoşgörü, düşünce özgürlüğü, üretim olanaklarına erişim kolaylığı, hızlı ulaşım, kültürel yapı gibi etkenler sıralanabilir (Günay vd. 2017: 42).

İç göçlerin nedenlerinden biri de ekonomik büyüme ile bölgeler arasında yaşanan farklılıklardır. Ekonomik gelişme ve büyümenin endüstri bölgelerinde daha çok yaşanmasını iç göçleri arttırdığını ve ekonomik anlamda gelişmiş bölgelere doğru hareketliliğin yaşandığı belirtilmektedir (Dönmez Kara 2015: 21). Buna ek olarak siyasi gerekçeler de iç göç ve dış göç açısından önemli bir alandır. Örneğin Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan ve ulus-devletlerin daha homojen bir nüfus yapısına sahip olmalarını amaçlayan *Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi* ile iki ülkeden karşılıklı göçler yaşanmıştır (Dönmez Kara 2015: 23).

Bunların yanında iç göçlere neden olan etmenleri itici ve çekici etmenler şeklinde bir ayrılma tabi tutmak mümkündür. İtici etmenler tarımsal yetersizlikler, gelir seviyesinin düşmesi ve işsizlik olarak sıralanırken çekici etmenler ise akrabalık ilişkileri, iş olanaklarının fazlalığı ve gelir seviyesinin yüksekliği olarak sıralanmaktadır (Çelik 2006: 151-155). Bu çerçevede iç göçlerin dört farklı şekilde gerçekleştiği belirtilmektedir. Bunlar ;

- Kentsel alandan kentsel alana doğru gerçekleşen göçler
- Kentsel alandan kırsal alana doğru gerçekleşen göçler
- Kırsal alandan kentsel alana doğru gerçekleşen göçler
- Kırsal alandan kırsal alana doğru gerçekleşen göçler (Özdemir 2008: 23)

Dış göçler ise ülkeler arası gerçekleşen göç hareketidir. Bu göçler kalıcı ya da geçici şekilde olabilir. Dış göçlerin oluşumundaki en önemli etkenlerden bazıları işsizlik, dini baskı, savaş ve siyasi etkenlerdir (Günay vd. 2017: 44). Dış göçler devamlı veya geçici olarak göç edilen yerde kalmak ya da çalışmak amacıyla başka bir ülkenin sınırlarına doğru gerçekleşen yer değiştirme ve nüfus hareketliliğidir (Özdemir 2008: 21).

Tarihte ilk dış göç 4. yüzyılda Hunların Karadeniz kuzeyine, Germanlerin de bugünkü Arap devletlerinin bulunduğu topraklara yerleşmesi sonucu yaşanan

zincirleme göç olan Kavimler göçüdür. Daha sonraki süreçte Amerika kıtasının keşfedilmesi ile birlikte göçler uluslararası bir hal almıştır (Aksoy 2012: 293). Suriye’de yaşanan iç savaş sonucunda bölge halkının kendi iradesi dışında göç etmek durumunda kalmaları da dış göç için verilebilecek güncel örneklerdendir (Ekici ve Tuncel 2015: 18).

Sonuç olarak uluslararası göç olarak da ifade edilen dış göç, bir ülkede yaşayanların ülkelerini terk ederek bireysel veya grup halinde bir başka devlete girmesidir (Çağlayan 2011: 88). Dış göçler savaş ve baskıdan kaçan vatandaşların başka ülkelere gerçekleştirdiği sığınma göçleri olabileceği gibi küreselleşme ve teknolojinin gelişmesiyle hammadde ve ucuz iş gücü arayanların gelişmiş ülkelere diğer ülkelere gerçekleştirdiği göçler olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bu açıdan dış göçler, ülkeler açısından önemli bir yer tutmaktadır (Aksoy 2012: 293).

1.3.2. Zorunlu Göç ve Gönüllü Göç

Zorunlu göçler doğal afet savaş gibi durumlarda insanların isteklerine bakılmaksızın zorunlu olarak gerçekleşen göç hareketleridir. Bu göçler siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerden ötürü devlet tarafından yapılabileceği gibi sonuçları itibarıyla yine siyasal ve ekonomik birçok değişiklik ortaya çıkarmaktadır (Eraldemir 2013: 13).

Zorunlu göçler insanlık tarihinden bu yana var olan bir olgudur. Bu olgu tarihsel süreçte farklılıklar göstererek bugüne kadar gelmiştir. Dünyada yaşanan gelişmeler ve bu gelişmeler sonucunda yaşanan değişimler zorunlu göçe her dönemde kendine has bir takım özellikler kazandırmıştır. Tarihsel süreçte zorunlu göç olgusu, ilk çağlarda doğa olayları kaynaklı, koloni toplumlarında sınıfsal ayrım ve sömürü kaynaklı, imparatorluk dönemlerinde iskân ve imar politikaları kaynaklı, ulus devletleri döneminde milliyetçilik akımı ve nüfus politikası kaynaklı, dünya savaşlarının yaşandığı dönemlerde ise iç ve dış savaş kaynaklı yer değiştirme hareketleri yaşanmıştır. Bugün ise yaşanan zorunlu göçler, küreselleşme ile değişen ve gelişen dünyada kalkınma politikaları, eşitsiz büyüme, bölgesel savaşlar gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Tuzcu 2008: 41).

Zorunlu göç her ne kadar insanlık tarihinden bu yana yaşanan bir olgu olsa da Doğu Bloku'nun yıkılması ve Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra artan baskılar, iç savaşlar, dini ve etnik savaşlar ile politik baskılar sonucunda tartışılan ve önemsenen bir konu olmaya başlamıştır. Zorunlu göç olgusunun bu dönemde tartışılmaya başlanması ve öneminin artmasının temel nedeni kitle iletişim araçlarının genişlemesiyle insan haklarını savunma hareketlerinin artması olarak gösterilebilir (Sal 2015: 18-19). Göçü etkileyen ana nedenler itici ve çekici faktörlerdir.

Zorunlu göçlerde bireyler yaşadıkları yerlerden kendi istekleri dışında ayrılmak durumunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla zorunlu göçlerin ortaya çıkmasında itici faktörler etkilidir. Bu itici faktörler ise şu şekilde ifade edilebilir (<http://goc-cesitleri.nedir.org>);

- Temel ihtiyaçları karşılamada yaşanan zorluk
- Sosyal hizmet yetersizliği
- Güvenlik gereksinimi
- Doğal afet
- Savaş
- İşsizlik
- Siyasi, etnik ve dini baskı
- Yol ve baraj yapımı gibi devlet planlamaları

Genel itibariyle göç kavramı bireylerin kendi iradeleriyle gerçekleştirdikleri bir hareket olarak ifade edilse de bireyler çoğu zaman savaş ve zulüm nedeniyle kendi iradeleri dışında da göç etmek zorunda kalmıştır (Doğan 2002: 23). Bunların yanında, kaynak yetersizliği, açlık ve kuraklık gibi faktörler de zorunlu göçe neden olan sorulardandır. Geçmişten süregelen sömürgecilik anlayışı, kaoslar ve savaşların zorunlu göçü bugüne kadar taşıdığı görülmektedir (Dönmez Kara 2015: 26).

Zorunlu göç olgusunu kendi içerisinde dört temel gruba ayırmak mümkündür. Bunlar;

- Doğal afetler dolayısıyla gerçekleşen zorunlu göçler
- Kalkınma projeleri dolayısıyla gerçekleşen zorunlu göçler

- Savaşlar nedeniyle gerçekleşen zorunlu göçler
- Güvenlik problemlerinden dolayı gerçekleşen zorunlu göçler (Sal 2015: 20-22)

Gönüllü göçler ise insanların kendi istekleri doğrultusunda hangi bir kısıtlama ya da baskı olmadan gerçekleştirdikleri göç hareketidir. Gönüllü göç olgusunda da nüfus oranlarında değişiklikler yaşanmaktadır. Bireyler genellikle daha iyi eğitim almak, çalışma şartlarını değiştirerek rahat koşullarda hayatlarını devam ettirmek veya sağlık olanaklarından daha çok yararlanmak amacıyla gönüllü göç ederler (Koçak ve Terzi 2012: 171).

İnsanların bulundukları ülkeyi kendi istekleriyle bırakmaları sonucu oluşan gönüllü göçün temelinde çekici faktörler etkili olmaktadır (Özyakışır 2013: 15). Başka bir ifadeyle, bireylerin daha iyi koşullarda ve daha iyi imkânlarda hayat sürme arzusuyla gerçekleşen göçler gönüllü göç olarak adlandırılmaktadır (Sayın vd. 2016: 3). Bireyler genellikle şu nedenlerden dolayı gönüllü göç etmektedir (Özyakışır 2013: 15);

- Donanımlı ve kaliteli bir eğitim hedefi
- Kariyer hedefleri
- İçerisinde bulundukları koşulları iyileştirme arzusu
- Çalışma olanaklarının fazla olması nedeniyle daha yüksek ücretli iş bulma arzusu
- Eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerden daha fazla faydalanma arzusu
- Akraba ve aile gibi benzer kültürdeki insanlarla birlikte yaşama arzusu
- İnanç ve özgürlüklerini daha iyi yaşayabilme arzusu

Gönüllü göçlerin oluşumlarına bakıldığında daha çok aile fertlerinden birinin ya da birkaçının öncü olarak başka bir ülkeye iş bulma amacıyla gitmesi ya da yerleşmesinin göç için geçerli bir neden olduğu görülmektedir. Bu şekilde bireyin gittiği ülkede bir hayat kurup aile fertlerinin geri kalanlarını da göçe teşvik etmesi ile gönüllü göç yaşanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa'da yetersiz işgücünden ötürü gelişmiş ya da az gelişmiş ülkelere göç almıştır. Almanya'nın 1970'lerde Yunanistan ve Türkiye'den aldığı göçler bu noktada gönüllü göçe örnek olarak gösterilebilir (Dönmez Kara 2015: 27).

1.3.3. Kalıcı Göç ve Geçici Göç

Bireylerin yaşadıkları yeri terk ederek başka bir ülkede süre sınırlaması olmadan hayatlarını sürdürmek amacıyla yaptıkları göç hareketi sürekli göç olarak adlandırılmaktadır. Sürekli göçler zorunlu olabileceği gibi gönüllü olarak da yapılabilir. Gönüllü göç bireylerin genellikle daha iyi eğitim almak, daha iyi yaşam sürmek ve maddi anlamda daha rahat edebilmek amacıyla kendi rızalarıyla yaptıkları göç hareketleridir (Günay vd. 2017: 43). Geçici göç ise bireyin belirli bir zaman diliminde belirli bir işte belirli bir nedenden ötürü herhangi bir ülkeye gerçekleştirdiği göç hareketidir (Naz 2015: 20).

Çalıştıkları ülkede belirli bir süre yaşadktan sonra ülkede önemli kısıtlamalar olmaksızın da aynı şekilde çalışma oturma izni alan göçmenlerin yaşadıkları göç bu noktada kalıcı göçe örnek olarak gösterilebilir. Bu göçmenler çalıştıkları ülkede işlerini kaybetseler dahi ülkeyi terk etmek durumunda değillerdir ve iş ve konuta yönelik bazı şartları yerine getirdiklerinde ailelerini yanlarına alabilmektedir (Nakhoul 2014: 9).

Kalıcı göç ve geçici göç birbiriyle bağlantılı şekilde ortaya çıkmaktadır. Genellikle eğitim, tatil veya mevsimlik işlerde çalışmak amacıyla giden kişiler belirli bir süre sonra gittikleri yerde kalıcı olarak yaşamaya başlamaktadırlar. Bu kişilerin ülkelerine dönüş süreleri daha da uzamaktadır. Bunun yanında bazı durumlarda gittikleri ülkede kalmak için evlilik yolu tercih edilmektedir (Dönmez Kara 2008: 28).

Geçici göçlerde birey belirli bir süreliğine hayatını farklı bir mekânda geçirmektedir. Çalışmak amacıyla başka bir ile giderek işleri bittiği zaman dönenler veya dinlenme amacıyla yaylalara ya da yazdıkları gidenler bu noktada geçici göçlere örnek olarak gösterilebilir (Sayın vd. 2016: 2). Geçici göçlerde bireyin geçirdiği zamanın kısa olması nedeniyle birden çok kültür iç içe geçmektedir. Bunun sonucunda da bireydeki etkileşim artmaktadır (Sağlam 2006: 35).

Geçici göçte birey belirli ve sınırlı bir süre için kalıcı olmayı amaçlamadan genellikle belirlenmiş bir amaç için başka bir ülkeye göç etmektedir. Ülkeler geçici

göçmenleri daha çok başta istihdam olmak üzere turizm, eğitim, dini ve kültürel ziyaretler açısından kabul etmektedirler (Foulkes 2015: 1).

Gidilen bir ülkede geçici veya kalıcı yerleşmenin ilk basamağı çalışma iznidir. Bu izinler bir takım kaygılar nedeniyle göç alan ülke tarafından kontrol edilmektedir. Üçüncü ülkede geçici kalmak isteyen göçmenlere daha sınırlı yerleşme imkânları sunulurken uzun süreli kalacak göçmenlere daha geniş haklar verilmektedir (Dönmez Kara 2015: 29).

Avrupa’da geçici göçmen işçi programlarında 1970’lerin başlarında sona gelmiş ve üçüncü ülke vatandaşlarının geçici göçleri devam etmiştir. Avrupa’daki son on yıllık göç sistemine bakıldığında bu ülkelerin birçoğunun ikamet ve çalışma iznini bir veya iki yıl ile sınırlandırdığı ve geçici göçü öncelik haline getirdikleri görülmektedir. Son dönemlerde ise döngüsel göç kavramının da ortaya çıkmasıyla beraber sınırlı göç uygulamaları yerini daha çok döngüsel göç oluşumuna bırakmaya başlamıştır (AB Genel Sekreterliği 2011: 3).

Sonuç olarak daha iyi bir yaşam sürmek isteyen bireyler için göç olgusu dünden bugüne varlığını devam ettirmiştir. Zorunlu, gönüllü, sosyal, ekonomik ya da kültürel nedenlerle göç ülke sınırları içerisinde ya da farklı ülke sınırları arasında tarihsel süreçte yaşanıla gelmiştir (Aksoy 2012: 293).

1.4. Göçe Neden Olan Sebepler

Dünyada göç olgusunun yaşanmasını sağlayan birtakım etmenler bulunmaktadır. Bunlar sosyal, ekonomik, sosyo-kültürel, güvenlik, siyasi ve doğal nedenlerdir. Göç olgusu da bunların sonucunda gerçekleşir ve şekillenir (Günay vd. 2017: 39). Göç olgusunun yaşanmasına neden olan faktörleri 4 grupta sıralamak mümkündür (Günay vd. 2017: 39-42);

- Sosyo ekonomik nedenler
- Siyasal ve sosyo kültürel nedenler

- Güvenlik nedenleri
- Doğal nedenler

Bunun yanında tarihsel süreçte doğal afetler ve savaşlar gibi nedenlerle gerçekleşen göçler bugün temelde ekonomik kaygılar nedeniyle yaşanmaktadır. Bu durum ise beraberinde farklı sonuçların oluşmasına neden olmaktadır (Şen 2014: 231).

1.4.1. Sosyo-Ekonomik Nedenler

Bölgeler ve ülkeler arasında yaşanan göç hareketlerinin en temel nedeni ekonomik nedenlerdir. Bu süreç bireylerin daha iyi bir iş bulma, daha iyi gelir elde etme ve bunun sonucunda daha iyi bir hayat sürme arzusundan kaynaklanmaktadır (Aksoy 2012: 294). Sosyal ekonomik nedenlerle gerçekleşen göçün seyri, genellikle gelişmişlik seviyesi yüksek ve cazibe alanı oluşturan yerlere doğru gerçekleşmektedir (Yaylagül 2011: 4).

İnsanlar ekonomik olarak yetersizlik hissettikleri durumlarda kendilerini ekonomik anlamda rahatlatmak için yerleri tercih eder ve oralara gitmek adına harekete geçerler (Arwen 2008: 1). Bu açıdan bakıldığında göç, iş gücünün yer değiştirmesi ile kentsel alanlarda işbölümüne katkı sunan toplumsal, sosyal ve ekonomik bir yapıdadır (Günay vd. 2017: 39).

Yeni dünya düzeninde bilginin toplumlar arası akışını ve ticareti geliştirirken bölgeler arası gelir farkları istihdam eşitsizliğine yol açmaktadır. Bu eşitsizlik insanları düşük ücretli ekonomilerden yüksek ücretli ekonomilere doğru yönlendirmektedir. Ayrıca bir toplumun demografik yapısı olarak da gösterilen doğum oranları ve ölüm oranları ile yaş yapısı, emek gücünün gelişimi açısından da son derece önemlidir. Doğum oranlarının düşük olduğu gelişmiş ekonomilerin çoğunda yüksek işgücü ihtiyacı genellikle göçmenlerden sağlanmaktadır (Gençler 2006: 176).

Ekonomik gelişmenin daha yavaş seyrettiği 1960'lı yıllarda Avrupa ülkelerinin nüfusunun azlığın sonucunda bu ülkeler ihtiyaçları olan iş gücünü göçmen işçilerden

sağlamıştır. Sosyal ve ekonomik bir değişim yaşayan Avrupa Birliği çıkarları doğrultusunda göçmenleri ülkesine kabul etmiştir. Bu olay yerel halkta göç karşıtı politikaların desteklenmesine neden olmuştur. Bugün ise Avrupa ülkeleri göçmenlerin artık kendi çıkarlarına fayda vermeyeceği kanaatine vararak sınırlarına tel örgü çekmiş ve ülkelere göçmen girişini engellemişlerdir (Günay vd. 2017: 39). Bunların dışında göçlerin yaşanmasına neden olan birçok ekonomik neden aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Bayraklı 2007: 42);

- Düşük ücretler
- Vergi oranlarının yüksekliği
- Gider yükünün yatırımı engelleyecek düzeyde olması
- Ekonomik istikrarsızlık
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik
- Olumsuz çalışma koşulları
- Kentsel yaşam kalitesinin düşmesi
- İşsizlik oranlarının ve yoksulluğun artması
- Bireylerin kendi mesleği dışında bir meslekte istihdam edilmesi ve bununla beraber yaşanan tatminsizlik
- Kalifiye personellerin geri planda tutulması
- Ekonomik krizlerde daha çok eğitilmiş çalışanların işten çıkarılmaları

1.4.2. Siyasal ve Sosyo-Kültürel Nedenler

Daha iyi bir yaşam, yüksek ücret, refah olanakları ile birlikte gidilen ülkenin veya bölgenin etnik farklılığının yol açtığı ayrımcılık, rejim değişikliği, siyasal istikrarsızlık, nüfus mübadelesi gibi sosyal ve kültürel nedenler ile siyasi etkenler de göç olgusunun yaşanmasına yol açmaktadır. Bu nedenler ülkeler arası gerçekleşebileceği gibi bir ülkenin bölgeleri arasındaki sorunlardan da kaynaklanabilir (Aksoy 2012: 294).

Eğitim ihtiyacı da göç olgusuna neden olmaktadır. Bunun yanında geniş ailelerdeki kontrol mekanizması ve bireylerin otoriteden kurtulma arzusu eğitilmiş gençlerin göç etmelerine yol açan bir başka sebep olarak gösterilir (Başel 2007: 523).

Bireyler, yaşamlarının belirli bir bölümünde karşılaştıkları birtakım siyasal ve doğal olaylardan ötürü zorunlu göç etmek durumunda kalmışlardır. Örneğin Doğu Türkistan'da 1961 yılında Uygur Türklerinden bazıları Çin'in baskısından dolayı vatanlarını terk etmişlerdir. Uygur Türklerinin göç etmelerinin temel nedeni can güvenliklerinin bulunmamasıdır. Doğu Türkistan yaşanan işkence, katliam ve zulmün artması halkın zorunlu olarak göç etmesine yol açmıştır. Buralardan göç eden halkın ilk kapısı Afganistan olmuştur. İlerleyen süreçlerde de göçmenler Türkiye yerleşmişlerdir (Gül 2007: 257).

Siyasal koşullar göç olgusunun yaşanmasında önemlidir. Çünkü insanların ya da grupların siyasal işkenceden kaçarak dinlerini, dillerini ve özgürlüklerini serbest bir ortamda yaşama isteği ve etnik ayırmadan kurtulma arzusu onların göç etmelerine yol açmaktadır (Başel 2003: 48). Ülkede yaşanan siyasi, sosyal veya kültürel baskılar sonucu ülkesini terk eden bireyler yalnızca yoksul kesimden bireyler değildir. Bunun yanında eğitilmiş ve kariyer sahibi olan kişilerde siyasal ve sosyal baskılar nedeniyle ülkelerini terk etmek durumunda kalmışlardır. Siyasal ve sosyal etkenlerden ötürü ülkelerini terk etmek durumunda kalan göçmenler gittikleri yerde kendi kültürlerini de götürmektedirler (Günay vd. 2017: 40).

Göçler, göç alan ülkelerde işgücü farklılığı ile birlikte kültürel ve ekonomik çeşitliliği arttırmış ve bu durum çok kültürlülüğü oluşturmuştur. Göç eden bireyler kendi kültürlerini göç ettikleri yere götürmekle birlikte asimile de olmuştur. Göçlerle birlikte nüfusu artan ülkelerde çok kültürlü bir toplumsal yapının oluşmasının yanında kültürler arasındaki çatışma da engellenmektedir. Bunun yanında göç edenlerin gittikleri yerde kalma süreleri uzadıkça geldikleri yerdeki bağlantıları da azalmaktadır. Bu sürenin uzun yıllar alması göçmenlerin geldikleri yer ile bağlarını tamamen koparma ihtimallerini doğurmaktadır (Güllüpcin 2012: 32).

1.4.3. Güvenlik Nedenleri

Göç olgusunu ekonomik, siyasal ve sosyal nedenlerle birlikte güvenlik boyutuyla incelemek gerekmektedir. İç ve dış göç açısından bakıldığında göç hareketlerinin genellikle ekonomik nedenlerden kaynaklandığı belirtilse de güvenlik

gerekçeleriyle de göç hareketlerinin yaşandığı bilinmektedir. Bu noktada baskı, iç savaş, iç karışıklık, güvensizlik ortamı ve gelir seviyesinde düşüş gibi sorunlar güvenlik nedenli göçlerin oluşmasına neden olmaktadır (Günay vd. 2017: 41).

Güvenlik nedeniyle yapılan göçler, bazı ülkelerde göç politikasının güvenlik tehdidi olarak algılanmasına sebep olmuştur. Bu durum güvenlik ve göç kavramlarının birbiriyle ilişkili şekilde analiz edilmesine yol açmıştır. Göçlerle birlikte ülkelerde yaşanan nüfus artışı 2000’li yıllarda göçün güvenlik boyutunun detaylı şekilde ele alınmasını sağlamıştır. Ülkeler bu bağlamda göçü güvenlik boyutuyla ele alarak denetleyici ve engelleyici politikalar geliştirmişlerdir. Türkiye açısından bakıldığında da aynı gerekçelerle sınır güvenliği politikalarının geliştirildiği görülmektedir (Gök 2016: 65-82).

Güvenlik nedeniyle yaşanan göçe Suriye İç Savaşı yakın tarihli bir örnektir. Suriye İç Savaşı’nın başlamasıyla birlikte Orta Doğu’da yeni bir göç dalgası yaşanmıştır. Bu noktada Suriye’den yayılan göçü hareketlendiren ve büyüten temel neden güvenliğin ortadan kalkmasıdır. Ülkede yaşanan iç savaş ile birlikte katliamların ve zulümlerin gittikçe artması yerleşik nüfusun güvenli bölgelere göç etmelerine daha sonra da sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan daha iyi şartlar aramalarına ve yeniden göç etmelerine yol açmıştır. Batı ülkelerinin birçoğu tarafından Suriye’den gelecek sığınmacıların kabul edilmeyeceği ve gelenlerin de tekrar ülkelerine gönderileceğinin söylenmesi ise gücün etki alanını daraltmıştır. Göç, bölgesinde ve etki alanında iktisadi güvenlik, birey güvenliği, toplum güvenliği, çevre güvenliği, gıda güvenliği, siyasal güvenlik ve sağlık güvenliği gibi büyük güvenlik problemlerine neden olmuştur (Gök 2016: 7). Görüldüğü gibi insanlar yalnızca ekonomik nedenlerle ülkelerini terk etmemişlerdir. Bunun yanında ülkede yaşanan iç savaş, iç çatışma ve baskı gibi unsurlar da insanları en az ekonomik nedenler kadar etkileyerek göç etmelerine yol açmıştır.

1.4.4. Doğal Nedenler

Doğal nedenler de tıpkı siyasal ve sosyo-kültürel nedenler, ekonomik nedenler ve güvenlik nedenleri gibi göç olgusunun yaşanmasına neden olmuştur. Enerji kaynaklarının azalması, nükleer silahlar, kuraklık, küresel ısınma, iklim değişikliği,

volkanik püskürtmeler ve depremler bu noktada göçe yol açan doğal nedenler olarak belirtilebilir. 4. ve 5. yüzyıllarda Moğollar ve Hunların kuraklık nedeniyle Orta Asya'dan göç etmek zorunda kalmaları ve bunun yanında Kırgızistan'da 1994 yılında yaşanan toprak kaymasıyla birlikte binlerce insanın göç etmesi bu noktada doğal nedenlerden ötürü gerçekleşen göçlere örnek olarak gösterilebilir. (Günay vd. 2017: 41).

Su baskını, deprem ve büyük imar projeleri gibi olaylarda bireyler toplu halde iskân olanağına kavuşsalar dahi psikolojik ve bireysel nedenlerden ötürü bazı bireyler toplu halde iskân etmek yerine daha farklı bölgelere göç etmeyi tercih etmektedir (Başel 2007: 524).

Petersen'in beş göç tipinde doğal nedenlerle gerçekleşen göçe "*ilkel göçler*" denilmektedir. Buna göre ilkel göçler doğal çevrenin oluşturduğu itmenin etkisiyle gerçekleşen göçlerdir. Petersen ilkel göçlerin çevrenin yarattığı kötü hava şartları ve kuraklık gibi fiziksel zorluklardan kaynaklandığını ve göçün de bu sebeplerle yaşandığını belirtmektedir (Petersen 1958: 260).

Yaşanan iklim değişiklikleri insan yaşamını etkilemekte ve göç hareketlerinin yönünü belirlemede etkili olmaktadır. Kıyı bölgelerinde yağışların fazla olması, tsunami ve fırtına gibi doğal afetlerin sık görülmesi ve ormanların tahrip edilmesi ile yaşam alanı kısıtlanan bireylerin ve grupların göç etmeleri zorunlu hale gelmiştir. Göç eden bireyler yaşamlarına devam edebilecekleri yeni yerlere gitmek için büyük çabalar göstermiş ve büyük mücadeleler vermişlerdir (Günay vd. 2017: 42).

İklim olayları, tayfunlar, kasırgalar, fırtınalar ve muson selleri gibi tesirli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu olaylar insanları çok daha hızlı ve etkili şekilde topraklarından etmektedir. Örneğin Rita ve Katrina kasırgaları 2005 yılının Ağustos - Eylül aylarında Amerika Birleşik Devletleri'nin Körfez kıyısında etkili olmuş ve yaklaşık 2 milyon insan evsiz kalmıştır. 1990'lı yıllarda doğa olaylarından her yıl yaklaşık 211 milyon kişinin etkilendiği tespit edilmiştir. 2000 yılında yayınlanan Dünya Felaketler Raporu'na göre ise aynı yıl gerçekleşen jeofiziksel ve hava ile ilgili felaketlerde toplam 256 milyon kişi etkilenmiştir (Aydın 2018: 44).

Dünyada özellikle Afrika kıtasında milyonlarca insan her yıl kuraklık, çatışma, sosyal ve ekonomik kriz ile birlikte doğal afetlerden nedeniyle yaşadıkları yeri terk etmek durumunda kalmıştır. Afrika kıtasında en çok iç göçün yaşandığı ülkeler ise Kongo Cumhuriyeti, Güney Sudan, Somali Nijerya'dır (Günay vd. 2017: 42).

Günümüzde kuraklıktan dolayı dünyada ormanların, tarım alanlarının ve yeşil alanların azalması ile birlikte çöl vasfı taşıyan bölgelerin genişlediği görülmektedir. Birleşmiş Milletler verilerine göre dünyada her yıl 6 milyon hektarlık alan çölleşme sonucu yok olmaktadır. 1962 yılında kişi başı tarıma elverişli arazi miktarı 0.32 hektar iken 2030 yılında bunun 0.16 hektara kadar düşmesi beklenmektedir. Elverişli toprakların azalmasıyla birlikte dünyada nüfusunun artması dünya nüfusunu göçe zorlayan bir baskı unsuru olmaktadır. Bu baskı insan eliyle gerçekleşen küresel ısınma ile birlikte daha da artmaktadır. Bu durumun sonucunda da göç olgusu tetiklenmektedir (Milton 2010: 31).

1.5. Göçün Sonuçları

Göçler ülkenin ekonomik, kültürel, siyasi ve sosyal anlamda değişimine neden olmaktadır. Birçok olumsuz etkisi gözlemlenen hızlı göçlerin sorunları ve dengesizlikleri önemli oranda arttırmasının yanında kimi zaman bazı olumlu etkiler yarattığı gözlemlenmiştir.

Göçe neden olan etmenlerin incelendiğinde aynı nedenlerin göç eyleminin sonucu olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Örneğin; ekonomik eşitsizlikten dolayı yaşanan göçler hedef ülkede yeni bir ekonomik eşitsizlik oluşturmaktadır. Göçmenler vatandaşı bulunduğu ülkeden düşük ücretlerdeki memnuniyetsizlikten ötürü yüksek gelir düzeyine sahip başka bir ülkeye göç ettiğinde o ülkede yerli halkın çalışmaya razı olmadığı işlerde ve yine yerli halkın gelir seviyesinden daha düşük gelir seviyesi ile istihdam edilmektedir. Bu durum işverenleri yasadışı veya kaçak yollarla ülkeye giren göçmenleri istihdam etmeye yönlendirmekte veya bu göçmenlere sosyal güvenlik hakkı sunmadan düşük maliyetlerle işçi alımına teşvik etmektedir (Özgen 2010: 25).

Kayıt dışı ekonominin bir ülkenin milli gelirine olan etkisi düşünüldüğünde her hâlükârda devleti zarara uğrattığı görülmektedir. Buna ek olarak milli gelirden yerel halka ayrılan payın bir bölümünün de kaçak göçmenlere aktarılması ile kişi başına düşen milli gelir büyük oranda azaltılmaktadır. Bunun yanında göçmenler ekonomik piyasada özellikle hizmet sektöründe büyük bir yük oluşturmaktadır (Macisco 1992: 240).

Göçmenler, göç ettikleri ülkede bir müddet çalıştıktan sonra haklarının genişletilmesini talep etmekte, bu durum siyasi ve sosyal alanda istikrarsızlıkları beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla göçmenlere yönelik geliştirilen devlet politikaları göçmenleri toplumun sosyal yapısına entegre etmekte, entegre olamayanları asimile ile toplumun ekonomik alt yapısı, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü kapsayan üst yapısı potasında eritme politikalarına neden olmaktadır (Özgen 2010: 25).

Göçün hedef ülkede bir takım olumlu sonuçları da bulunmaktadır. Göçün hedef ülkede neden olduğu olumlu sonuçlara verilebilecek en iyi örneklerden biri yaş yapısı itibari ile genç nüfusu az olan Batı Avrupa ekonomisindeki istihdam açığını kapatmak amacıyla göçmenlerin kullanılması örneğidir. Bu yöntem ile ucuz işgücü ile sanayileşmiş ülkelerin birçoğunun işgücü açığı kapatılmıştır. Küreselleşme süreci göçü tetikleyen bir olgu şeklinde düşünüldüğünde göç hareketinin yeni bir küreselleşme dalgası ve bilgi akışı sağladığı söylenebilir. Bu etki ise daha çok ulus devletler, etnik gruplar, kültürler ve diller arasındaki geleneksel sınırların ortadan kalkmasına eşlik etmektedir (Özgen 2010: 26).

Göç olgusu göç gönderen ülke açısından da etkilidir. Bu açıdan bakıldığında göç gönderen ülkedeki emek göçü insan kaynağı aktarımına neden olduğu için gönderin ülkedeki emek açığı artmaktadır. Bu çerçevede kişi başına düşen milli gelirin düşük olduğu ülkelere karşı kişi başına düşen milli gelirin yüksek olduğu ülkelere doğru gerçekleşen emek göçlerinde, iş gücünü gönderen ülke ile hedef ülke arasındaki ekonomik eşitsizliklerin de arttığı söylenebilir. Örneğin; günümüzde Avrupa'daki yüksek vasıflı iş gücünü seçen göç politikaları bu ülkelere beyin göçünü de

artırmaktadır. Yine öğrencilerin eğitim amacıyla gittikleri ülkede kalmaları göç veren ülkedeki yüksek eğitim düzeyine olan ihtiyacı arttırmakta ve özellikle meslek sektörlerinde hizmet açığını ortaya çıkarmaktadır (Boehning 1984).

Göç olgusunun Türkiye açısından yarattığı sonuçlar incelendiğinde ise şehirleşme ve sanayileşme açısından dengeli bir gelişme göstermesine karşılık göçe bağlı olarak hızlı bir şehirleşme süreci yaşayan Türkiye’de diğer ülkelerde olduğu gibi fiziki ve sosyal yapı açısından sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Özellikle kırsal kesimden gelenlerin düşük eğitim seviyesine sahip olması ve şehir hayatına yatkın olmamaları ile kültürel farklılaşmalar artmakta, bu farklılıklar şehir hayatının getirdiği zorluklarla birleşince şehre uyum açısından bir takım problemler oluşturmaktadır (Karaman 2003: 112).

Türkiye’de özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan bazı gelişmeler köy nüfusunun önemli oranda şehirlere göç etmesine yol açmış ve bu göçler hızlı bir kentleşmeye neden olmuştur. Göç edilen şehirlerdeki konut sayısı göçmenlerin barınması açısından yeterli olmayınca göçmenler barınmak amacıyla boş arazilere gecekondu adı verilen evler yapmıştır. Görüldüğü gibi 1950’lerden bu yana şehirlerin bu denli büyümesi yoksul kesimin köylerden kentlere büyük ölçekli göçleri sonucunda gerçekleşmiştir (Ekmekçiler 2011: 156-158).

Gecekondulara yerleşen ilk grup göçmenler, diğer gruplara da yol gösterici olmuş ve bunun sonucunda sağlıksız ve olumsuz koşullara sahip olmasına karşın gecekondu hayatının kır hayatından daha iyi olduğu düşüncesiyle bireyler kentlere göç etmeyi tercih etmişlerdir. Göç sürecine yeni katılanlar maddi imkânsızlıklardan ötürü şehir merkezinden uzaklara yerleşmiş ve bu da yeni bir sorun olan gecekondulaşmayı doğurmuştur. Hızlı kentleşmenin engellenemeyen bir sonucu olarak ortaya çıkan gecekondu, şehirlerin kontrolsüz şekilde büyümesiyle birlikte farklı sosyal problemleri de beraberinde getirmiştir (Karaoğlu 2011: 17).

Görüldüğü gibi Türkiye’de iç göçler özellikle gecekondulaşma ile beraber düzensiz ve çarpık bir kentleşme sorununa dönüşmüştür. Göç eden nüfusun sanayi

merkezi etrafında toplanması veya yeni bir kent oluşturmaıyla çarpık kentleşmeler görülmeye başlamıştır. Bunun yanında göçler konut harcamalarını arttırmakla birlikte kamu arazilerinin ranta dönüşmesi gibi problemlere de yol açmıştır (Altuner 2009: 69).

Türkiye’de göçlerin neden olduğu en önemli sorunlardan biri de bölge gelişiminde yarattığı dengesizliklerdir. Türkiye’de göçler genel olarak Batı ve Güney yönlü gerçekleşmektedir. Bunun yanında Doğu ve Kuzey bölgeleri ise göç vermektedir. Bu durum bölgeler arası gelişmişlik düzeyini olumsuz yönde etkilemekte ve ciddi gelişmişlik farklarını ortaya çıkarmaktadır. Özellikle Batıda nüfusun gittikçe artması ile ortaya çıkan problemleri çözmek adına yapılan girişimler sürekli artmış ve bu durum Batı kentlerini daha çok geliştirmiştir. Öte taraftan nüfusun az olduğu doğu bölgelerine ise yatırımlar giderek azalmış ve bu iller önemli problemlerle baş başa kalmıştır. Bu açıdan bakıldığında göçler için sosyo-ekonomik gelişmişliğin hem nedeni hem de sonucu olduğu söylenebilir (Karaoğlu 2011: 19-20).

1.6. Uluslararası Göçün Genel Eğilimleri

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan göç hareketlerinin genel eğilimleri incelendiğinde 1950’lerden 1970 ortalarına kadar devam eden süreçte göçün ekonomik nedenlere dayandığı belirtilebilir. Bu dönemlerde devletler işçi olarak gelecek olan göçmenlere yönelik politikalar geliştirmiş ve göçmen işçi konusunda teşviklerini arttırmıştır. Bu durum hem göç eden hem de göç alan ülkelerin ekonomileri açısından olumlu sonuçlar doğmuştur. Bu yıllardaki genel göç eğilimi incelendiğinde göçün daha çok ekonomik nedenler ile karşılıklı çıkar ilişkisine dayandığı görülmektedir (Castles vd. 1984: 46).

İkinci Dünya Savaşı’na kadarki süreçte göçün kaynağı olan Avrupa kıtası, ikinci Dünya Savaşı sonrasında göç hareketlerinin hedefi olmuştur. Bu dönemden sonra Avrupa kaynaklı göçler azalmış Latin Amerika, Orta Asya ve Afrika kaynaklı göçler ise hızlı bir şekilde artmıştır. Bu dönemde Batı Avrupa, Amerika ve Okyanusya’ya doğru bir göç akışı olmuştur. Burada dikkat çeken önemli bir husus da 1960’lı yılların başına

kadar göçe kaynaklık eden ülkeler hedef ülkenin komşusu iken 1960'lardan sonra uzak coğrafyalar göçe kaynaklık etmiştir. Örneğin 1960'lı yıllara kadar Batı Avrupa'ya çevre ülkelerden göçmenler gelirken 1960'lı yıllardan sonra Türkiye, Yemen, Filistin, Mısır, Arabistan, Pakistan ve Hindistan gibi ülkelerden göçmenler gelmiştir (Mutluer 2003: 32).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki göç eğilimlerine etki eden en önemli unsur ise petrol krizidir. Tüm dünyayı etkileyen petrol krizi daha çok göçmen işçi kabul eden ülkelerin ekonomilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum ülkelerin göçmen işçi kabullerini durdurmak ya da kısıtlamak gibi birtakım tedbirler almalarını zorunlu kılmıştır. Petrol krizi ekonomik etkinin yanında önemli bazı toplumsal etkileri de beraberinde getirmiştir. Petrol krizinden sonra yaşanan ekonomik durgunluk ülke ekonomileri üzerinde ağır bir yük olarak görülen göçmenlere bakışı olumsuz şekilde etkilemiştir. Ülkelerin işgücüne duydukları ihtiyacın azalması ve işçi göçmenlere yönelik ihtiyacın kalmadığına dönük toplumsal algı göç eğilimlerinde yeni bir dönemin habercisi olmuştur. Devletlerin göç politikasındaki kısıtlamaları ve göçe yönelik toplumda oluşan olumsuz algı göçmenlerin yasal olmayan yolları kullanmasına neden olmuştur (Ghosh 2000: 21).

Petrol krizinin devletler üzerinde yarattığı ekonomik ve toplumsal etki devletlerin göç politikalarının sertleşmesine ve göçmenlere dönük olumsuz bakış açısının oluşmasına neden olmuş, bu durumun sonucunda milliyetçilik söylemleri artmıştır. Bu krizle birlikte kaynak ülke ekonomileri daha da kötüye giderek toplumlar üzerindeki ekonomik kısıtlılık, fakirlik, dini, etnik ve siyasi baskıları arttırmış ve bu durum göçün genel eğilimlerinde değişikliğe yol açmıştır. 1980'li yıllarda ise göç konusu ekonomik nedenlerin dışına taşarak güvenlikle ilişkilendirilmeye başlanmıştır (Robinson 1998: 78).

Göçün tarihsel seyri içerisinde göç elimi üzerinde etkili olan ikinci faktör de Soğuk Savaş'tır. Soğuk Savaş sonrasında göç alan ülkeler göçü bir güvenlik tehdidi şeklinde algılamaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında uluslararası toplumda görülen istikrar ve barış beklentisi çatışmalar dolayısıyla olumsuz sonuçlanmıştır. Bu

Çalışmaların büyük bir bölümü de devletlerin parçalanması sonucunu doğuran ülke içi çatışmalardır (Koser 2005: 77). Çatışmalar sonucunda birçok ülkede yerinden edilmiş büyük kitleler oluşmuştur. 1990'ların sonunda ise uluslararası göçmen miktarının %20'sinin zorunlu göçmen olduğu belirtilmektedir.

Göçün genel eğilimlerinde değişikliğe neden olan üçüncü faktör ise 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan terör saldırılarıdır. Terör saldırısını gerçekleştirenlerin o ülkeye yasal olmayan yöntemlerle giren kişiler olmaları yasa dışı göçe yönelik mücadelenin ulusal güvenlik politikalarında ilk sırada yer almasına yol açmıştır. Bu durum göç politikalarının verimliliğini tartışmaya açmış, göçün öncelikli olarak güvenlikle ilişkilendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 11 Eylül saldırısından sonra güvenlikle yakın şekilde ilişkilendirilen göç, terörle mücadelede bir politika alanı olarak görölmüştür (Hampshire 2008: 109).

Sonuç olarak, 1950'li yıllardan 1980'li yıllara kadar ekonomik nedenlerle açıklanan göç hareketliliği 1980'li yıllardan itibaren ekonomik nedenlerin dışına çıkarak iç karışıklıklar, sosyal, siyasi, dini ve etnik baskılar gerçeği ile yüzleşmiştir. Soğuk Savaş sonrasında zorunlu göçmen oranlarındaki artışa paralel şekilde göç bir güvenlik tehdidi olarak görölmeye başlanmıştır. 11 Eylül saldırısı sonrasında ise illegal yollarla gerçekleşen göç sayısındaki artışa bağlı olarak sınır güvenliğine vurgu yapılmış ve göç konusu terörle mücadele ve güvenlik alanlarından biri olarak uluslararası konjonktürdeki yerini almıştır. 2011 yılında başlayan ve günümüzde halen devam eden Suriye İç Savaşı sonrası yaşanan göç hareketliliği, yakın tarihte gerçekleşen en büyük kitlesel göç olarak literatürdeki geçen diğer bir önemli olaydır. Bu kapsamda çalışmanın bilimsel açıdan ele alınarak Suriyeli sığınmacılara karşı uygulanan politikaların incelenmesi bundan sonraki süreçte yaşanabilecek kitlesel göç hareketleri zorluklarının en aza indirilmesi açısından önem arz etmektedir. İkinci ve üçüncü bölümde, birinci bölümdeki kavramlar kullanılarak Avrupa'nın ve Almanya'nın göç politikaları anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

II. BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE SURİYELİ SİĞİNMACI SORUNU: ORTAK BİR POLİTİKA OLUŞTURMA ÇABALARI

2.1. Avrupa Birliği'nde Göç Politikasının Oluşumu

Avrupa Birliği'nin bugünkü temellerini oluşturan Roma Anlaşması ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) 1957 yılında oluşturulduğunda sermaye, iş gücü, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını içeren temellere dayandırılmıştı. İkinci Dünya Savaşı dönemine kadar göç gönderen konumunda bulunan Avrupa ülkeleri, 20. yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte göç alan ülkeler konumuna gelmeye başladı. Bu dönemde sermayenin etkin kullanılması sağlamak ve insan kaynağı yetersizliğini gidermek amacıyla işçi göçleri desteklenirken, göç bir tehdit unsuru görülmediği için göç politikasında detaylı düzenlemelere gidilmemiştir. (Meçik ve Gelekçi 2018: 5) Ancak zaman içerisinde göçlerin niteliğinin değişmesi ve kitlesel bir hal alması Avrupa ülkeleri içerisinde ortak bir politika uygulamanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu durum Avrupa Birliği ülkelerinde göç politikalarının oluşmasına yol açmıştır (Canpolat ve Arıner 2012: 12).

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin hangi şartlarda ve şekillerde mülteci kabul edecekleri, kimleri mülteci statüsünde değerlendirecekleri uzun dönem boyunca ülkelerin kendi insiyatiflerine bırakılmıştır. Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerin entegrasyonları arttıkça göç ve iltica konuları birliğin tartışma konuları arasına girmiştir. Yaşanan bu tartışmalar Birliğin mültecilere yönelik ortak politikalar ve hukuki kurallar üretmesi gerektiğini gözler önüne sermiştir. (Duruel 2017: 2).

Süreç içinde, ülkelerin Avrupa Birliği çatısı altında görüşmeleri ve ilgili politikaları, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin bir takım ortak düzenlemeler yapmaya başlamalarına sebep olmuştur. Bu noktada üye ülkeler, tarafı oldukları milletlerarası anlaşmaları ve Avrupa Birliği'nin düzenleyici hükümlerini kendi hukuk düzenlerine entegre etmişlerdir (Dürgen 2015: 25). Böylesi geniş bir süreç tüm üye ülkelerini ve dolayısıyla Avrupa Birliği açısından vatandaş olmayan yurttaşlara yönelik ulusal güvenlik, ekonomi ve etnik yapı gibi önemli bazı hususları da tekrar şekillendirmiştir (Akalın 2013: 51).

İkinci Dünya Savaşından sonra başta ekonomi olmak üzere hemen her alanda yıkıma uğrayan Avrupa ülkeleri hızlı şekilde gelişebilmek adına yeniden bir mücadeleye geçmiştir. Ülkesini kalkındırmak için tüm gayretini sarf eden Avrupa ülkeleri çok çalışmanın yanında işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla da Açık Kapı Politikası uygulamıştır (Duruel 2017: 2). Bu durum gelişmemiş ülkelere Avrupa Birliği ülkelerine 1945 ile 1973 yılları arasında bir göç akımı başlatmış ve devam ettirmiştir. Açık Kapı Politikası şeklinde ifade edilen dönemde birçok göçmen, işçi olarak Avrupa Birliği ülkelerine çalışma amacıyla gitmiştir (Savaşan 2009: 19). Bu dönem henüz iltica ve göç politikalarına yönelik ortak düzenlemelere ihtiyaç duyulmayan bir dönemdir (Duruel 2017: 3).

Avrupa Birliği ortak göç politikasına yönelik ilk hükümler Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucu anlaşması olan Roma Anlaşması'nın üçüncü başlığında ele alınmıştır. Bu başlık kişi, hizmet ve sermayenin serbest şekilde dolaşımına yönelik hükümlerin bulunduğu başlıktır. Bu düzenlemedeki temel amaç ise, çalışma ve yerleşme özgürlüğü sağlanarak, Avrupa Birliği üye ülkelerinin sahip olduğu emek potansiyelini maksimum seviyeye çıkarmaktır. Fakat üye ülkelerin hedefledikleri emek hareketliliği, toplam göçün yoğunluğu içerisinde oldukça düşük oranda kalmıştır (Gençler 2005: 184).

1973 yılında dünya genelinde önemli ekonomik problemlere neden olan petrol krizinin ortaya çıkmasıyla birlikte açık kapı diplomasisi yerini, kapalı kapı diplomasisine bırakmıştır. 1970'li yıllarda ekonomik krizler nedeniyle ekonominin

durgunluk dönemine girmesi ve bunun sonucunda yaşanan yüksek oranda işsizlik, üretim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte ihtiyaç duyulan işçi profilinin değişmesi, dış ülkelerden gelen geniş ölçekli işçi kabulünü, sürdürülebilir olmaktan çıkarmıştır (Duruel 2017: 3). Bu sebeple ülkeler bazı tedbirler almaya başlamıştır. Diğer taraftan bu süreçte evlenme yoluyla ya da siyasi sığınma talepleriyle de göçler devam etmiş ve göçün istendiği zaman, kolay şekilde durdurulabilen bir olgu olmadığı anlaşılmıştır (Samur 2008: 4).

Öte yandan serbest piyasanın ve özellikle de ortak pazarın ihtiyaç duyduğu ürün, hizmet, emek ve sermaye dolaşımının serbest kalmasıyla beraber sığınmacılar ve göçmenler artık, koruma ve insani yardım gerektiren ya da işçi göçmenleri gibi ekonomik bir amacı olan kişiler olarak değil, devletlerin sunduğu sosyal hizmetlerden faydalanmaya çalışan ya da sosyal düzen açısından tehlikeli görülen, sınırları tehdit eden kişiler olarak görülmeye başlanmıştır (Canpolat ve Arıner 2012: 13). Yaşanan tüm bu gelişmeler iltica ve göç konusunun Avrupa Birliği düzeyinde görüşülmesi ve ortak bir politika uygulamanın gerekliliğini gündeme taşımıştır.

Avrupa Birliği göç politikası oluşumunu daha detaylı şekilde inceleyebilmek adına çalışmanın bu bölümünde Schengen Anlaşması, Dublin Sözleşmesi, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Tampere Zirvesi, Lahey Programı ve Stokholm Programına ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir.

2.1.1. Schengen Anlaşması

Ortak bir göç politikası oluşturmaya yönelik ilk temeller 1985 yılında Schengen Anlaşması ile atılmıştır. Milletlerarası işbirliğinin ilk sonucu olan bu anlaşma Almanya, Fransa ve Benelux ülkeleri arasında imzalanmıştır. Schengen ile üye ülkeler arasında sınır kontrollerinin kaldırılacağı ve sınırlar arasında uyumlu bir bilgi akış sistemini kapsayan politika izlenmesi amaçlanmıştır. Schengen Bilgi Sistemi olarak adlandırılan bu sistemde üye olmayan ülkelere bilgi aktarımı sağlama, üye ülkelerin istenmeyen vatandaşlar listesinin hazırlanması gibi güvenlik temelli düzenlemeler getirilmiştir. (Gençler 2006: 187). Schengen Anlaşması, bir taraftan imzalayan ülkelerin ortak

sınırındaki kontrolleri kaldırırken, diğer taraftan da dış sınırlardaki denetimi güçlendirmiştir (Güleç 2015: 85).

Avrupa Birliği sınırlarının zaman içinde büyümesi, Schengen Anlaşması'na dahil olan ülkelerin sayısını arttırmıştır. İlk olarak 26 Mart 1995'de İspanya, Portekiz, Hollanda, Lüksemburg, Yunanistan, İtalya, Almanya, Belçika ve Fransa arasındaki sınırlar ortadan kalkmıştır. Daha sonra 1997 yılında Avustralya ve 2000 yılında da Finlandiya, Danimarka ve İsveç ile Avrupa Birliğine üye olmayan İzlanda ve Norveç Schengen Anlaşması'na dahil olarak kendi aralarındaki sınırları kaldırmıştır (Üstün 2013: 1).

Schengen Anlaşması ile dolaşım özgürlüğüne yönelik uygulama esasları ve kapsamı belirlenmiştir. Böylelikle ülke sınırlarında yapılan kontrollerin azaltılmasının yanında iltica ve vize konularında ortak politikalar, emniyetin sıcak takibi, yasadışı göç, kara para, terör eylemleri ve uyuşturucu gibi bazı konularda ortak hükme varılmıştır.

Schengen Anlaşması hükümlerine bakıldığında, sığınmacıların ve istenmeyen göçmenlerin yasal girişlerine imkan verilmeyen kural ve şartların yer aldığı görülmektedir. Bu anlaşmada ülkenin iç ve dış güvenlik önlemleri doğrultusunda dışarıdan muhtemel mülteci girişlerinin engellendiği görülmektedir. Bu noktadan bakıldığında fiili olarak Avrupa topraklarına giremeyen bir kişinin Avrupa Birliğine sığınmacı olarak başvurmasının da kendi iç hukuk kuralları kapsamında mümkün olmadığı görülmektedir (Duruel 2017: 3).

Bunun yanında taşıyıcıların sorumluluğu uygulamasında, sığınmacıları taşıyan firmalara yüksek oranlarda para cezaları verilerek, herhangi bir resmi belge temin edemeyen ve dolayısıyla mültecilik başvurusu yapamayan mağdurların seyahat hakkı ellerinden alınmıştır. Durumun insan haklarını engelleyen şekilde sert hükümler içermesiden hareketle bu uygulamanın, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde bulunan geri göndermeme ilkesine aykırı olduğu düşünülmektedir (Ünlü 2007: 135).

Schengen Anlaşması'nın hukuki statüsü 1999 yılında değişikliğe uğrayarak Avrupa Birliği Sözleşmesi'nin bir parçası haline getirilmiştir. Bu düzenleme ile sınırlar ortadan kaldırılarak sığınma kapsamında ortak bir politika oluşturmaya çalışılmıştır. Bu anlaşmada Avrupa Birliği hukuk normları arasına girerek, taraf ülkelerin grup halinde ya da tek tek, anlaşmayı askıya alma veya değiştirmelerinin önüne geçilmek istenmiştir. Sınır kontrolleri esnasında yapılması gereken bütün uygulamalar Avrupa Birliği Komisyonu'nun onayına sunulup o şekilde hayata geçirilmesi şartı getirilmiştir (Yıldırım ve Şaşkın 2017: 48).

Ayrıca üye ülkelerce hazırlanan Schengen bilgi sisteminin de sığınmacılar aleyhine uygulandığı görülmektedir. Normal şartlarda herhangi bir Avrupa Birliği üyesi ülkesi içerisinde yakalanan, ulusal güvenlik ve kamu düzeni açısından tehlikeli kişilerin sisteme kaydedilmesi gerekmektedir. Fakat Avrupa Birliği üye ülkelerin suç işlememesine rağmen, kendi sınırını yasadışı şekilde ihlal eden ya da sığınma talebini reddettiği sığınmacıları dahi sisteme kaydetmiştir (Özcan 2005: 41-47).

Avrupa ülkelerinin kurduğu elektronik sistemde kaydı bulunan sığınmacılar ise, Schengen Anlaşması'na taraf olan herhangi bir ülkeye girme şansını kaybetmiştir. İnsan hakları savunucuları ise bu gelişmeler doğrultusunda taraf ülkeleri eleştirmişlerdir (Kirişçi 2002: 72).

Zaman içerisinde de görülmektedir ki Schengen sistemi ile her ne kadar sınırlar ortadan kalkarak serbest dolaşım imkanı yaratılsa da bunların birliğe üye ülkelerin ulusal mevzuatları içinde hayata geçirilmesi konusunda önemli anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu anlaşmazlıklar Avrupa birliğine üye ülkelerin mülteci ve sığınma konusunda ortak karar alamamasından kaynaklı problemleri günümüze kadar sürdürmüştür (Yıldırım ve Şaşkın 2017: 49).

2.1.2. Dublin Sözleşmesi

Sovyetler Birliği'nin 1990'lı yılların başında dağılması, Balkanlar'da yaşanan gerginlikler Bosna Hersek'in işgali ve Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte Avrupa

Birliği ülkelerine dönük ciddi göç hareketleri yaşanmıştır. Bunun sonucunda ülkeler arasında göçmenlik konusunda, görüş farklılıkları oluşmuş ve bu durum zaman içerisinde tartışmalara neden olmuştur (nl 2007: 136).

Avrupa Birliği'nin mülteciler konusundaki milletlerarası işbirliği adımlarından bir diğerisi de Dublin Sözleşmesi'dir. Topluluğa ye lkeler, Dublin'de bir araya gelerek sığınmacı başvurularında sorumlu olan ülkeleri belirlemek ve bireylerin serbest dolaşım haklarını düzenlemek amacıyla, 15 Haziran 1990 tarihinde ilgili sözleşmeyi imzalamışlardır (zcan 2005: 56).

Bu sözleşmede genel olarak Schengen Anlaşması içerisinde bulunan sığınma taleplerine yönelik kurallar yer almaktadır. Bunun yanı sıra, bu şartların belirlenmesinden sorumlu olan ülkelerin tespit edilmesine yönelik daha kapsamlı açıklamalar yapılmış ve bir ülkeye yapılan sığınma başvurularının kabul edilmemesi durumunda, birliğe ye diğer ülkelerin de sığınma başvurularını kabul etmeyeceği belirtilmiştir. (nl 2007: 136).

Sözleşmenin 1997 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte sığınma talebinde bulunanlar hakkındaki sorumluluk, Avrupa Birliği sınırlarına ilk olarak giren ülkeye bırakılmıştır. Buradaki temel amaç ise bir kişinin birden fazla ülkeye iltica talebinde bulunmasının önüne geçebilmektir (Bulkan 2018: 29).

Dublin Sözleşmesi, iltica sürecinde hangi ülkenin iltica başvurusundan sorumlu olduğuna dair ortak bir sistemi kapsamaması açısından, bugünkü anlamda mültecilere dönük Avrupa Birliği politikasını etkileyen uygulamaların başında görülmektedir. Dolayısıyla bu sözleşme Avrupa Birliğinde, ortak şekilde sığınma sistemi oluşturulması yönünde atılan ilk adımdır (Bulkan 2018: 30).

Dublin Sözleşmesi'nin temel unsurlarından bir diğerisi de halihazırda Avrupa'daki tüm ülkelerde uygulanan ve parmak izi verilerinin, ülkelerin kendi aralarında paylaşmaları sonucu, düzensiz sınır geçişinin ve sığınmacıların tespit edildiği EURODAC sistemini kullanma girişiminin başlatılmasıdır (Bulkan 2018: 30).

EURODAC, Avrupa Birliği için sığınmacıları ve göçmenleri sınır geçişlerinde tanıma amacıyla oluşturulan parmak izi veritabanıdır.

Bunun yanında Avrupa ülkelerinin göçten sorumlu bakanları tarafından, sığınmaya yönelik konularda bilgi alışverişinde bulunabilmek ve bazı konularda araştırmalar yapılabilmesi adına, bir merkez oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu merkezin oluşturulmasının temel amacı ise, merkez aracılığıyla ülkelerin sığınma işlerinden sorumlu olan birimlerin, birbirleriyle daha hızlı ve daha rahat bir şekilde irtibat kurmalarının sağlanması ve sığınma politikası uygulamalarının uyumlu bir hale getirilmesidir (Özcan 2005: 78).

Dublin Sözleşmesi'nde, Schengen Anlaşması'na benzer şekilde Avrupa Topluluğu, Adalet Divanı'nın denetimi dışındadır. Bu yüzden Dublin Sözleşmesi ile Schengen Anlaşması arasında herhangi bir çatışmanın yaşanmaması için Dublin Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte Schengen Anlaşması'nın sığınmacılarla ilgili olan tüm hükümleri ortadan kalkmıştır (Akalın 2013: 56).

Dublin Sözleşmesi'nin amacı, sığınmacıların taleplerinin içeriği ile ilgilenmek değil, sığınmacıların Avrupa Birliği üye ülkelerinin topraklarına giriş ve başvuru koşullarını baz alarak, sorumlu olan ülkeyi belirlemektedir. Bu şartlar doğrultusunda, baştan başlayarak sığınmacıların hangi şarta uyduklarına bakılıp, sorumlu olan ülke tespit edilmiştir (Akalın 2013: 56).

Bu hiyerarşik sıralama ise aile birleşimi, oturma izninin alındığı ülke, vizenin alındığı ülke, illegal girişin yapıldığı ülke, legal girişin yapıldığı ilk ülke şeklindedir. Bu sıralamanın herhangi birine uyulmaması durumunda ise sığınmacı başvurusunun yapıldığı ülke şeklinde kabul edilmiştir (Ünlü 2007: 136).

Sonuç olarak, Avrupa Birliği üye ülkeleri tarafından ortak bir mülteci tanımı yapılmadan, ortak şart ve ilkeler belirlenmeden Dublin Sözleşmesi ile Avrupa Birliği üye ülkelerinin sığınmacı başvurularına dönük kararları standartlaştırmaya çalışması, bu sözleşmeyi etkisiz bir düzenleme şeklinde göstermektedir. Bu sözleşmeyle sığınmacılar

istedikleri ÷lkeye sığınmacı başvurusunu yapamamaktadırlar. Bunun yanında bu sözleşmeyle sığınmacılar, Avrupa ÷lkesi içinden herhangi bir ÷lkeye seyahat edememektedir. Bu tarz örnekler doğrultusunda, Dublin Anlaşması için, sığınmacıların temel haklarını engelleyen bir yapıda olduğu söylenebilir (Duruel 2017: 4).

2.1.3. Maastricht Antlaşması

Avrupa Birliği düzeyinde yoğun hale gelen milletlerarası işbirliği, topluluğun bütünleşme süreci, iltica ve göç konularındaki işbirliğinin topluluk boyutuna taşınmasına yol açmıştır. 1992’de imzalanan ve 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması’yla Avrupa Birliği’nde üç temel sütun oluşturulmuştur (Duruel 2017: 4).

Avrupa Birliği’nin üç sütunlu bu yapısındaki, ilk sütunu Avrupa Toplulukları, ikinci sütunu Ortak Dışışleri Güvenlik Politikası ve üçüncü sütunu ise İçişleri ve Adalet Politikası oluşturmaktadır. Ortak dışışleri güvenlik politikasını diğerlerinden ayıran en temel özellik ise karar mekanizmasındaki ayrışmadır. Diğer sütunların aksine, bu sütun hükümetler üstü değil, genellikle hükümetler arasındadır. Bu yüzden Konseyin dışında kalan kurumlar karar alma oluşumunda dar kapsamlıdır. Karar alabilmede oy birliği kuralı geçerlidir. Bu kural ÷lkelerin açık şekilde veto edebilme hakkının olduğunu ve bunun da ortak dışışleri güvenlik politikası gelişiminin önündeki bir engel olduğunu göstermektedir (Efe 2008: 72).

Anlaşmanın Avrupa Birliği’nin göç politikası bakımından en temel noktası ise, anlaşmadan önceki koordine edilmiş oluşumları kurumsal olarak birleştirmesi ve Avrupa Birliği’nin üçüncü temeli olan İçişleri ve Adalet Politikası sütununa entegre etmesidir (Canpolat ve Arıner 2012: 13). Bu açıdan bakıldığında, anlaşmanın en önemli özelliği bu konulardaki işbirliğini öngörerek bu alanda Avrupa Birliği organlarına yetki vermesidir. Böylelikle iltica ve göç politikalarında topluluk düzeyinde çalışmalar yoğunlaşmıştır (Somuncu 2006: 46).

Anlaşma genellikle Avrupa Birliği üyesi olmayan ÷lke vatandaşlarını referans alıp, ortak bir güç politikası getirmiş olsa da üye ÷lkeler arasında göç konusunda ortak

bir yönetmelik düzenlemesi getirmemiştir. Bunun yanında anlaşmayla Avrupa vatandaşları sınırlama olmadan Avrupa Birliği'nin sınırları içerisinde seyahat etme hakkına kavuşmuştur. Bu hüküm, Avrupa Birliği'ne üye olan ülke vatandaşlarına özgürlük imkanı tanınmasının yanında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden herhangi birine sığınmacı olarak gelmek isteyenler açısından da önemlidir. Çünkü sığınmacılar, sığınma başvurusu açısından istedikleri ülkeye başvurma fırsatına erişmişlerdir. Bu anlaşma ile Avrupa Birliği, üzerine düşen bütün sorumluluklarını yerine getirerek uyum ve işbirliği açısından önemli bir sürece girmiştir (Bulkan 2018: 31).

Bu anlaşmanın getirdiği hükümler her ne kadar yargı ve içişleri konularında Avrupa Birliği'ne üye olan ülkeleri birleştirecek bir yapıya sahip ise de sığınma konusunda gözle görülür bir fark olmadığı belirtilmelidir. Sığınma politikası konusunda bir çok araştırma yapılmıştır. Üye ülkeler bu araştırmalardan bazılarını yerel kanunlarını, karar hükümleri ile uyumlu hale getirmeyi kabul etmiştir. Fakat sığınmacı politikası konusundaki yerel mevzuatların tamamı ile uyumlaştırılması gerektiği halde çok alt düzeyde anlaşma sağlanabilmiştir (Savaşan 2009: 20). Bu anlaşma ile Avrupa Birliği'nin ekonomik, siyasi ve hukuksal yapısı oluşturulmuş, bu oluşum Amsterdam Antlaşması ile geliştirilmiştir.

2.1.4. Amsterdam Antlaşması

Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından imzalanan Amsterdam Antlaşması, 1997 yılında imzalanmış ancak 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmada Maastricht Antlaşması koşullarına kıyasla bazı önemli değişiklikler yapılmış, kurumsal ve içerik değişikliğine gidilmiştir. Amsterdam Antlaşması'nda alınan önemli kararlardan bazıları şunlardır (Bulkan 2018: 32-33);

- Avrupa Birliği'ne yeni üyelerin katılımı kararlaştırılmış ve Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in katılımıyla üye sayısı 15'e çıkmıştır
- Avrupa Parlamentosu'nda ait yetkileri artırılmıştır
- Avrupa Birliği vatandaşlığı tesis edilmiştir
- Ortak ve etkili bir politika benimsenmiştir
- Özgürlükler genişletilmiş, adalet ve güvenliğin işleyişi yaygınlaştırılmıştır

- Birliğe ait kurumlar düzenlenmiş ve bu kurumlar arasında daha sıkı bir işbirliği öngörülmüştür
- Ortak para uygulamasına geçilmiştir
- AB vatandaşlığına ilişkin aidiyet duygusunun ortak dışışleri ve güvenlik politikasıyla ortaya koyulması kararı alınmıştır

2 Ekim 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması'nda Avrupa Birliği'nin adalet, güvenlik ve özgürlük alanı olduğu belirtilerek, anlaşmaya sığınma ve göç konularını da kapsayan bir bölüm eklenmiştir. Böylelikle etnik ve ırk, kimlik boyutunda ayrımcılığa yönelik yasanın önü açılmıştır. Buna ek olarak; üye devletlerin iltica, sığınma, göç , sınır dışı ve serbest dolaşım gibi konuları devletlerarası işbirliğinin ötesinde uluslararası konular olarak ele aldığı görülmektedir. Amsterdam Antlaşması'nı imzalayan 15 ülke, Birliğin “özgürlük, güvenlik ve adalet” bölgesi olarak geliştirilmesi yolunda çalışmayı kabul etmişlerdir (Gençler 2006, 189)

Amsterdam Antlaşması, Avrupa Birliği'nin sığınma politikası geliştirmesinde bir dönüm noktasıdır. Bu anlaşmayla birlikte sığınma konusunda yaşanan problemlerin çözümünde Avrupa Birliği üye ülkelerinin, kendi aralarında yaptıkları anlaşmaların belirleyiciliği ortadan kalkmıştır. Buna karşın sığınmacılarla ilgili sorunlar ve buna yönelik politikaların geliştirilmesi ve karar alma yetkisinin Avrupa Birliği kurumlarına devredilmesi gündeme gelmiştir. Bu anlaşmayla birlikte Avrupa Birliği'nin sığınma ile ilgili konularda hangi alanlarda yetkilendirileceği belirlenmiştir. Ayrıca anlaşmada 5 yıllık geçiş süreci öngörülmüştür (Dürgen 2015: 26-27).

Bunun yanında Avrupa Birliği üye ülkelerinin sığınmacılar konusundaki külfetlerin paylaşımı, uzun sürede vize ve oturma izni verilmesine yönelik kararlar ve Avrupa Birliğine üye ülkelerde ikamet eden, üçüncü ülke vatandaşlarının diğer ülkelere seyahat edebilmelerinin şartlarını düzenleyen kararlar ise beş yıllık geçiş süresinde istisna sunulmuştur (Duruel 2017: 5).

Bu geçiş sürecinde Avrupa Birliği yasa teklif etme yetkisini ülkelerle paylaşacak ve bu sürenin sonunda da ülkelerden gelen teklifleri dikkate almak durumunda

kalacaktır. Bu düzenleme ile sığınma konusunda alınan hükümler Avrupa Birliği üyeleri tarafından denetlenerek sınırlandırılabilir. Fakat Danimarka, İrlanda ve İngiltere ya bu kapsamda birtakım ayrıcalıklar tanınmış ve tanınan bu ayrıcalıklar hem yasal, hem de idari açıdan karmaşıklıklara neden olmuştur (Savaşan 2009: 22).

Diğer taraftan Avrupa Birliği üyeleri arasında imzalanan Schengen Anlaşması da 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması'na ekli bir protokol ile topluluk sütununa aktararak Avrupa Birliği hukukunun birer parçası haline gelmiştir. Böylelikle Schengen Anlaşması, Avrupa Birliği'nin ikincil hukuki hükümleri kapsamına dahil edilmiştir. Amsterdam Antlaşması'nda öngörülen beş yıllık geçiş sürecine bağlı olarak beş yıl süreyle geçerli olacak Avrupa mülteci fonu kurulmuştur (Savaşan 2009: 22). Ayrıca Antlaşma ile insan hakları alanında önemli bir adım atılmıştır. Antlaşma'nın 7'nci maddesine göre, insan haklarını sürekli ve ciddi olarak ihlal ettiği tespit edilen bir üye devlete karşı diğer üyelerin yaptırım uygulama hakkı doğmuştur. (https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2016-08/amsterdamtreaty_0.pdf, Erişim Tarihi: 17.07.2019)

2.1.5. Tampere Zirvesi

Amsterdam ve Schengen düzenlemeleriyle Avrupa Birliği Hukuku'nda sığınma konusunun genel çerçevesi düzenlenmiştir. Herhangi bir sığınmacı ve mülteci akınına karşılık, Avrupa Birliği'nin sınırları güçlendirilerek sığınma prosedüründe belli bir standart yakalanmaya çalışılmıştır. Daha sonraki süreçte Avrupa Birliği'nin düzenlemelerinin Cenevre'de imzalanan 1951 Mülteci Sözleşmesi düzenlemelerini zayıflattığı yönünde eleştiriler olmuştur (Taneri 2012: 314). Bu eleştiriler üzerine Avrupa Birliği Komisyonu 1999 yılı Ekim ayı içerisinde Finlandiya'daki Tampere şehrinde toplanıp sığınma hakkını aramaya saygı konusunda anlaşmıştır (Dürgen 2015: 27). Tampere'de yapılan zirvede Avrupa Birliği'nin göç ve sığınma konularına ilişkin ortak bir plan geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki kararlar alınmıştır: (Gençler 2006, 188)

- İnsani amaçlar ile ekonomik kaygılar arasında denge kurabilecek ayrıntılı bir perspektife sahip olabilmek,

- Üçüncü ülke vatandaşlarına bulundukları ülkenin vatandaşları ile eşitlik sağlayabilecek adil bir sistemin gerçekleştirilmesi,
- Kaynak ülkelere yardımcı olabilecek ortaklıklar kurmak,
- Cenevre ve diğer uluslararası Anlaşmalara bağlı kalarak, ortak bir iltica politikasının oluşturulması

Söz konusu zirvedeki en önemli kararın Avrupa Birliği üyelerinin ortak bir sığınma sistemi oluşturulmasının olduğu görülmektedir. Bu sisteme göre bireyin zulüm gördüğü yere yeniden gönderilmemesi ilkesine tam manasıyla uyulacak ve farklı sığınma sistemlerine sahip üye devletlerin politikalarını bütünleştirerek Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (OASS) oluşturulacaktır. Bu doğrultuda ilk aşamada sığınma taleplerini inceleyecek olan ülke belirlenecektir. Sonraki süreçte ise etkin ve adil bir sığınma prosedürü oluşturulması amacıyla sığınmacılardan gelen talepler incelenecek standartlar belirlenecektir (Duruel 2017: 5).

Üye ülkeler sığınmacıların belirlenmesi, kabul edilmesi ile asgari düzeydeki şartlar, yardımcı koruma ve geçici korumaya kadar bir çok önemli hususta, hızlı şekilde tedbirler alacaklarını belirtmişlerdir. Bu önlemleri sığınmacının tabii olduğu ülke veya transit geçiş yaptığı ülkenin kalkınma, insan hakları ve siyaset ile ilgili problemleri nedeniyle kapsamlı yaklaşımlara dayandırmışlardır (Dürgen 2015: 27).

Sonuç olarak, ortak sığınmacı sistemi oluşturulması amacıyla gerçekleştirilen Tampere zirvesinde, idari anlamda sığınmacıları bir yere bağlayan yeni bir sistem oluşturulamamıştır. Bu toplantıda kurulması düşünülen sistem, daha önce belirlenmiş şartlara ve prosedürlere bağlı şekilde sistematik ilerleyen bir göç politikasının hazırlanması olmuştur (Duruel 2017: 5).

2.1.6. Lahey Programı

Mülteci ve göçmenlerin, ayrımcılığa ve insan hakları ihlallerine uğramadan ekonomik ve sosyal gelişmelerine, kültürel zenginlik ve farklılıklarına katkıda bulunma vizyonuyla 2000 yılında resmi olmayan bir şekilde başlayan Lahey süreci,

2003 yılında resmîyet kazanmıştır. (<https://www.goc.gov.tr/lahey-sureci>, Erişim Tarihi: 18.07.2019) Lahey Programı, Tampere Zirvesi’nden sonra adalet, güvenlik ve özgürlük alanlarında 2000 ile 2004 yılları arasındaki ulaşılması beklenen çizginin devamıdır. Başka bir ifadeyle Avrupa Birliği’nin iltica ve göç alanında 2005 ile 2010 yılları arasında gerçekleştirmeyi istediği hedefleridir (Duruel 2017: 5). Lahey programının temel amaçları şu şekildedir: (Köktaş 2011: 12);

- Cenevre Sözleşmesi ve diğer uluslararası anlaşmalara bağlı kalarak, bireylerin temel haklarının güçlendirilmesi, asgari korumalara ve adalete erişimini sağlamak
- Yasal ve yasa dışı göç akışını düzenleme
- Avrupa Birliği’nin sınırlarını kontrol altına alma
- Sınır aşırı organize suç unsurlarıyla mücadele etme
- Terör tehditini bastırma
- Potansiyellerinin farkına varma
- Adli kararlar ve diğer adli-özel hukuki belgeleri karşılıklı şekilde tanımalarını sağlamak ve iletme
- Sınır aşırı etkileri bulunan aile ve özel hukuk konularıyla ilgili yasal düzenlemeler de yaşanan adli ve hukuki engelleri ortadan kaldırma
- Üye devletlerin ve birliğin ortak becerilerini geliştirme

Avrupa Konseyi, Lahey Programı ile beraber göç politikalarının dış boyutuna yönelik, özellikle Afrika ve Akdeniz’e önem atfetmiş ve “göçe yöresel yaklaşım” önergesini kabul etmiştir. Bu yönergeyle beraber yasal olmayan göçle mücadele, ekonomik ve yasal göçün teşviki, sığınmacıların ikamet ve çalışma izinlerinin düzenlenmesi, Avrupa Birliği ve diğer ülkeler arasındaki döngüsel göçü oluşturmak gibi bazı ilkeler Avrupa Birliği’nin göç politikası merkezine yerleştirilmiştir. Bunun yanında bu yönerge ile hem üçüncü ülkelerle işbirliğine, hem de düzensiz göçe yönelik kapsamlı bir strateji planlanmıştır (Elmas 2016: 43-44). Lahey Programında sınır ve sahil güvenliği için FRONTEX’e¹ fon oluşturulması diğer bir önemli gelişme olmuştur. İnsan hakları temelli yaklaşıma sahip Lahey sürecinde; yerel, bölgesel ve küresel düzeylerde

¹ FRONTEX, Schengen Bölgesi üyesi devletlerin sınır ve sahil güvenlik görevlileri ile koordineli olarak çalışan, Avrupa Schengen Bölgesi sınır güvenliği ile görevli Avrupa Birliği ajansıdır. (<https://frontex.europa.eu/>, Erişim tarihi: 19.07.2019)

göç olgusundan etkilenen bütün etkenleri kapsayan, bütüncül bir yaklaşım benimsenmiş; göç hareketleri üzerinde insanların tam olarak konumlandırılması çalışmaları üzerinde durulmuştur. (<https://www.goc.gov.tr/lahey-sureci>, Erişim tarihi: 18.07.2019).

2.1.7. Stockholm Programı

Stokholm Programı 2010 yılından sonra Lahey Programı'nın yerine geçmiştir. Bu program 2009 yılı Temmuz ayında Stokholm'deki Bakanlar toplantısında tartışılarak, 2009 yılı Ocak ayı içinde Avrupa Birliği hükümet ve devlet başkanları tarafından kabul edilmiştir (Duruel 2017: 6).

Bu programda Avrupa Birliği içindeki özgürlük, güvenlik ve adalet alanının güçlü bir dış yapılanma sonucunda gelişeceği belirtilmektedir. Bunun yanında, Avrupa Birliği'nin dört öncelik temeli ifade edilmiştir. Bunlar (Sönmez 2015: 222);

- Vatandaş hakkının korunması
- Avrupa Birliği içinde bulunan vatandaşların mahkemeye erişim hakkının kolaylaştırılması
- Vatandaşların korunması noktasında yerel düzeyde güvenlik stratejilerinin belirlenmesi
- Yasal göçmenlerle ilgili olarak Avrupa Birliği üyesi ülkelerle ve Avrupa Birliği dışındaki ülkelerle oluşturulan ortaklıklarda dayanışma prensibinin desteklenmesi.

Bu program ile Avrupa Birliği üyesi devletlerin vatandaşlarının yanı sıra azınlık haklarının ve korunmaya ihtiyaç duyan grupların haklarının da garanti altına alınması başlıklarına yer verilmiştir. Anlaşmanın 5. bölümünde göç ve sığınma haklarına ayrıntılı olarak yer almış, en fazla göçe maruz kalan Avrupa Birliği üyesi devlete birlik içerisinde destek verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/stockholm-programme_en, Erişim Tarihi: 20.07.2019). Stockhom Programı'nda dayanışma ilkesinin kuvvetlendirilmesini amaçlamıştır. Bu noktada sınırdaki kontrollerin artması

ve Avrupa Birliği'nde daha güven verici bir ortamın oluşturulması amaçlanırken, Schengen Anlaşması'nın geliştirilmesi ve FRONTEX olarak bilinen Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı ile beraber sınırdaki gümrük, göç ve güvenlik konularında daha somut önlemler alınmaya başlanmıştır (Duruel 2017: 6). Ayrıca bu programda iş piyasasıyla uyumlu bir şekilde göç politikası oluşturmak ve yasa dışı göç ile daha kararlı mücadele etmek gibi kararlar alınmıştır. (Elmas 2015: 37)

Tampere ve Lahey Programları gibi Stockholm Programı'nda da iltica ve göç alanlarında ortak bir politika geliştirilmeye çalışmıştır. Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği'nin ortak bir göç politikası oluşturamadığı, iltica, sığınma ve göç konularında yaptığı çalışmaların başarılı olmadığı söylenebilir. Öyle ki Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda milyonlarca kişi yaşadığı ülkeyi terk ederek sığınmacı durumuna düşmüştür. Bu kişiler kendi can güvenliklerini sağlayabilmek ve daha iyi koşullarda yaşayabilmek amacıyla Avrupa Birliği üyesi olan ülkeleri tercih etmiştir. Avrupa Birliği ülkeleri, yüksek ekonomik düzeyi ile birlikte dünyaya vaad ettiği demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi değerler ile göçmenleri sığınma konusunda cezbetmiştir. Bunca sığınmacıyı sınırlarında fark eden Avrupa Birliği ülkeleri de yeni bir sığınmacı problemi ile başbaşa kalmıştır. Bu problemi çözmek adına üye ülkeler farklı politikalar geliştirmiştir. Ancak Birliğin bu politikalarının, göç problemine dayanışma içerisinde çözüm bulmaktan öte daha çok sığınmacıları Avrupa dışında tutarak orada yönetmeye dönük olduğu görülmektedir (Turan ve Şaşkın 2017: 50).

2.2. Avrupa'da Suriyeli Sığınmacı Sorunu

Suriye'deki iç savaş neticesinde milyonlarca insanın ülkelerini terk ederek daha güvenli yerler aramaya başlaması sonucu yaşanan göç hareketliliği, günümüzde hala devam etmektedir. Savaşın başladığı dönemden bu yana yoğun şekilde komşu ülkelere göç etmek zorunda kalan Suriyeliler, bu süreçte daha iyi bir hayat sürebilmek adına refah seviyesi yüksek olan Avrupa ülkelerine sığınmayı denemişlerdir. Avrupa sınırları tarihin bir çok döneminde daha iyi şartlarda yaşama, eğitim ve çalışma fırsatı arayışında

olanların göç güzergahı olmuştur. Diğer ülkelerde geçici koruma statüsünde yer alan Suriyeliler daha kaliteli ve istikrarlı bir yaşam umuduyla Avrupa sınırlarına yönelmektedir (Bulkan 2018: 19).

Suriyeli sığınmacıların bu yönelimleri, zor ve uzun yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Öyle ki sığınmacıların bir çoğunun zorlu göç yolculukları esnasında hayatlarını kaybettiği ve sonrasında Avrupa ülkelerinde birçok problemle karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Suriyeli sığınmacıların her türlü tehlikeyi göze alıp Avrupa ülkelerine ulaşabilme istekleri, Avrupa Birliği'ni ortak dış güvenlik politikası çerçevesinde sıkıntıya düşürmüştür. Bu durum Avrupa Birliği üyesi ülkelerini Dublin Sözleşmesi'ni sorgulama noktasına kadar taşımıştır (Bulkan 2018: 19-20).

Birleşmiş Milletler verilerine göre Avrupa'ya yasa dışı yollarla geçiş yapan düzensiz göçmen sayısı 1 milyondan fazladır. Bu rakamın yüzde otuzluk bölümü ise Suriyelilerden oluşmaktadır. Avrupa Birliği bünyesine 2015 yılında 363.000 sığınma başvurusu yapılırken 2016 yılında bu rakam 335.000'e inmiştir ([//ec.europa.eu](http://ec.europa.eu), 2019). Bu olgunun gerekçesi ise, ilerleyen bölümlerde detaylandırılacak olan Geri Kabul Anlaşmalarıdır. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması sonrasında her ne kadar düzensiz göçler kontrol altına alınsa da, Avrupa Birliği'nde sığınmacıların eşitsiz dağılımı ve Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasındaki dayanışma eksikliğidir. Öyle ki, bazı Avrupa Birliği üyesi ülkelerde sığınmacı sayısı nispi oranda iken bazı Avrupa ülkelerinde ise farklı kültürlerden gelen sığınmacılar topluma ve ülkeye entegrasyon endişesi yaşamış ve bu endişelerini sürdürmüşlerdir (Bulkan 2018: 42).

Bilindiği gibi Ortak Dış Güvenlik Politikası, Avrupa Birliği'nin entegrasyon süreci kapsamında önemli gördüğü konulardan biridir. Avrupa Birliği, söz konusu politika bağlamında, süreç içerisindeki illegal yığılmaları önleyebilmek amacıyla sığınmacıları bu rotalardan uzak tutabilmek için farklı politikalar üretmiştir. Avrupa Birliği'nin Kuzey Afrika ülkeleri, Libya, Tunus, Cezayir ve Fas gibi ülkeler ile Geri Kabul Anlaşmalarını imzalamak istemesi ve sığınmacıların ülke topraklarına girmesini engellemek amacıyla geliştirdiği Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı mekanizması

bu kapsamdaki politikalara örnek olarak gösterilebilir (Köse 2016: 10). Avrupa Birliği'nin sığınmacılarla ilgili izlediği güvenlikçi politikalarda 2015 yılı önem arz etmektedir. Bu dönemde göç trafiğinde yaşanan artış ve bununla birlikte denizlerde hayatını kaybeden insan sayısının yükselmesi Avrupa Birliği'nin sığınmacı politikasını nispeten gözden geçirme ihtiyacını doğurmuştur (Vatandaş 2016: 12).

Yapılan araştırmalar Yunanistan'a gelen sığınmacıların bir çoğunun, refah seviyesi daha yüksek Avrupa ülkeleri olan Finlandiya, İsveç, Avusturya, Lüksemburg, Fransa, İsviçre ve Almanya gibi ülkeleri tercih ettiklerini göstermektedir. Fakat bu çaba Batı Balkan ülkeleri üzerinden, zorlu başka bir mücadeleyi de beraberinde getirmektedir. Çünkü Avrupa Birliği üyesi olan Doğu Avrupa ülkeleri dışında kalan ülkelerde de, Bulgaristan ve Yunanistan gibi ekonomik koşullar iyi değildir. Ekonomik problemlerin yanında bu bölgedeki birçok ülke, sığınmacılara yönelik olumsuz tavırlar sergilerken sığınmacıların varlığını, bölge açısından güvenlik tehdidi şeklinde değerlendirmektedir. Macaristan Başbakanının Hristiyan kimliğini tehdit edeceği düşüncesiyle sığınmacılara taviz vermeyen bir politika izlemesi, bu konudaki önemli bir örnektir (Bulkan 2018: 42).

Suriye'deki krizden kaçan insanlara dönük kaygılı başka bir söylem de, Slovak lider tarafından dile getirilmektedir. Slovak lider de, tıpkı Macar lider gibi Müslüman sığınmacıların kendi ülkelerinde iyi şekilde karşılanmayacağını ve sadece sınırlı sayıda Hristiyan sığınmacı kabul edeceklerini belirtmiştir (Theodora 2019). Benzer şekilde Çekya Devlet Başkanı da 2015 yılında yayınladığı mesajda Avrupa'daki sığınmacıları Truva atına benzeterek, bu kişilerin Avrupa'yı istila amacı taşıdıklarını iddia etmiştir.

Avrupa ekonomisinin önemli ekonomilerinden biri olan Fransa ve İngiltere de bu süreçte, kabul ettikleri sembolik sığınmacı rakamıyla eleştirilmiştir. Nitekim İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılma gerekçelerinden biri de göç karşıtlığıdır. İngiltere eski Başbakanı Cameron, İngiltere'nin beş yıllık süreç içerisinde 20.000 Suriyeli sığınmacı kabul edeceğini belirtmiştir. Daha sonra başbakanlığa gelen May ise daha çok Suriyeli sığınmacıyı yerleşim programına dahil edeceklerini açıklamıştır. Bir başka Avrupa ülkesi olan Fransa ise, 2015 yılında iki yıllık süreç içerisinde Avrupa

Birliği ülkelerinin dağıtmayı belirttiği 120.000 sığınmacı içerisinden 24.000 sığınmacı kabul edeceğini belirtmiştir (Bulkan 2018: 47).

Hollanda ise, genel olarak daha çok insani yardım yapmaktan ziyade Avrupa’da bir harmoni oluşturmanın gerekliliğine vurgu yapmıştır. Hollanda Başbakanı’na göre bu problem Avrupa’nın beka sorunudur. Öyle ki Avrupa’nın ulusal sınırlarına tekrar dönmesi meselesi ile karşı karşıya kalma tehlikesi dahi vardır (Trauner 2016: 58).

Suriyeli sığınmacıların Avrupa’ya açılma noktası olarak özellikle Macaristan, İtalya ve Yunanistan’ı görmeleri ve bu durumun oluşturduğu orantısız yk nedeniyle Avrupa Birliği’ndeki gerginliğin yükselmesi, Avrupalı siyasilerin sıklıkla dillendirdiği konulardandır. Örneğin; İtalya Hükümeti açık şekilde daha çok destek, dayanışma ve çözüm bulunmaması durumunda bütün sığınmacılara Schengen vizesi verileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde Yunanistan’da birçok kez acil yardım talep etmiştir. Bu noktadan bakıldığında, bu konunun Avrupa Birliği nezdinde dayanışma problemini tekrar gündeme getirdiği söylenebilir (Bulkan 2018: 48).

Avrupa Birliği, kurucu anlaşmalarından günümüze kadar ortak bir güç politikası oluşturma amacıyla bir çok düzenlemeye gitmiştir, dayanışma odaklı politikalar geliştirmiştir ancak kitlesel bir güç ile karşılaşıldığında sorunun zm Birlik yesi her devletin kendi instiyatifine bırakılmıştır. Suriye krizi süresince, Avrupa Birliği ortak g politikasının siyasi, ekonomik ve kültürel etkenler kadar dini faktörlerden de etkilendiği grlmştr. Bu bağlamdaki en büyük örnek Çekya ve Slovakya’dır. Bu iki devlet sığınmacıları dini kriterlere göre seçeceğini, Suriye’de savaştan kaçan ve sadece Hristiyan olan sığınmacıları kabul edeceklerini 2015’de kamuoyuna duyurmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) AB ülkelerini sığınmacı alımında din faktörünü dikkate almama çağrısı ve artan eleştiriler sonucu, Slovakya İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Ivan Metik, “lkelerinde cami olmadığını, bu nedenle Müslümanların ülkeye uyum sağlamalarının zorlaşacağını ve amaçlarının toplumsal uyumu sağlamak olduğunu” açıklamalarında bulunmuştu. Slovakya Başbakanı Robert Fico da aynı dönemde Suriye’den 100 sığınmacı kabul edeceklerini ve bunların Hristiyan ailelerden seçileceğini açıklamıştı. (<https://www.timeturk.com/>

slovakya-ve-cek-cumhuriyeti-musluman-gocmen-istemiyor/haber-45256, Erişim tarihi: 05.08.2019).

Avrupa Birliği'nin sığınmacılara yönelik uyguladığı güvenlikçi politikalar açısından 2015 yılının önemli olduğuna yukarıda değinilmişti. Brüksel'de 2015 yılı Ekim ayında toplanan Avrupa Komisyonu'nda Slovenya, Sırbistan, Romanya, Macaristan, Yunanistan, Almanya, Hırvatistan, Bulgaristan, Avusturya, Arnavutluk ve Makedonya eski Yugoslavya Cumhuriyeti liderleri batı rotası şeklinde belirtilen sığınmacı rotasını, görünürde kontrol etme amacıyla fakat aslında kapatabilmek için bazı tedbirleri içeren bildirge yayınlamışlardır. Konuyla ilgili komisyon başkanı Jean Claude Juncker, yaptığı açıklamada sığınmacı krizinden etkilenen ülkelerin yalnızca birbirleri hakkında değil, karşılıklı olarak da konuşmaları gerektiğini belirtmiş, komşuların birbirleriyle beraber çalışmaları gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca Avrupa'da insani bir trajedinin oluşmasını engellemek amacıyla batı Balkanlar rotasında bulunan sığınmacılara insani muamele yapılması gerektiğini belirtmiştir (ağ 2018: 1).

2016 yılı şubat ayında bildirgeyi yayınlayan on ülke, sığınmacıları engelleyemediğini ifade ederek, sığınmacıların Makedon sınırında durdurulmaları için bir deklarasyon yayınlamış fakat bu defa uluslararası düzeyde koruma ihtiyacı bulunan insanların, mümkün oldukça ülkelerine yakın olan ülkelerde korunmaya alınmaları gerekliliği söylemine dayandırmıştır. Bu durum muhakkak ki batı Avrupa'nın Balkanlar üzerinden sığınmacı sorunuyla karşı karşıya kalmasını engelleme çabasıdır, ancak bu çabanın sonuçsuz kalması muhtemeldir. Ek olarak, bu deklarasyondan çok kısa bir süre sonra Slovenya, Sırbistan, Makedonya ve Hırvatistan sınır kapılarını sığınmacılara kapatmıştır (ağ 2018: 1).

Buraya kadar yaşanan durum, Avrupa'nın Suriye'de yaşanan insani drama net bir çözüm üretemediğini açıkça ortaya koyarken, ilerde yaşanabilecek büyük krizlerinde habercisi niteliğindedir. Öyle ki, hala özümlemeyen Balkan sınırı ve etnik problemler bölgeye gelecek yeni sığınmacılarla beraber iyice çıkmaza girecektir. O dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, Avrupa Birliği liderleri ile görüşmüş ve Haziran

ayı sonuna kadar Türkiye için vizelerin kaldırılması, Türkiye’deki sığınmacılar için 3 milyar Avro’luk fon ayrılması ve Türkiye’ye kabul edilen her bir Suriyeli sığınmacı için Avrupa Birliği’nin de Türkiye’den bir Suriyeli sığınmacı almasını içeren maddelerin yer aldığı bir teklif sunmuştur. Ancak sunulan teklifler, önemli oranda uygulamaya konulamamıştır. Çünkü, bu tekliften kısa bir süre sonra Sicilya ve Mısır üzerinden İtalya’ya yönelik başlayan sığınmacı akınları yukarıda ifade edilen anlaşmaya bağlanmış ve bu akımların nedeninin Türkiye ile yapılan anlaşma olduğu ifade edilmiştir. Bunun sonucunda bu anlaşma askıya alınmıştır (Çağ 2018: 2).

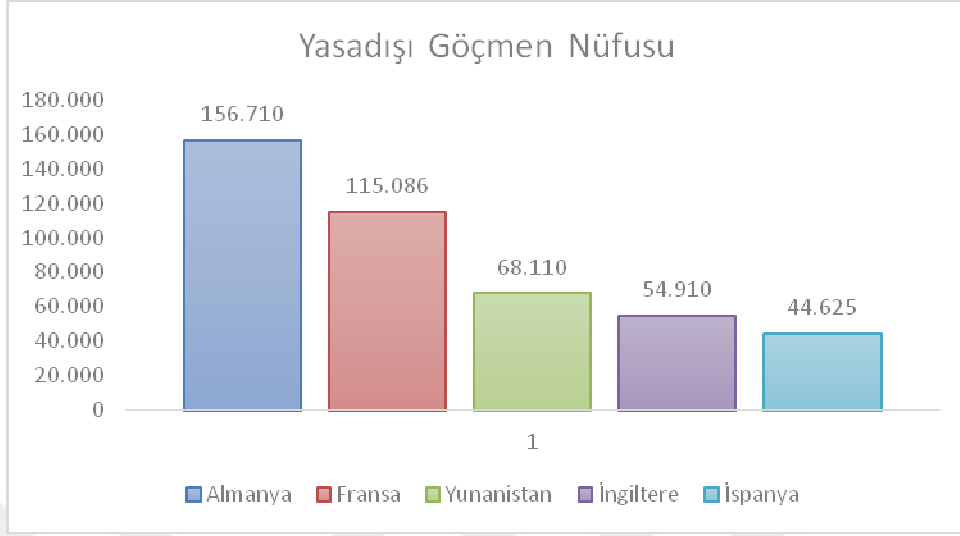
2017 yılının ilk dört ayı sonucunda Birleşmiş Milletlerin verilerine göre, İspanya kıyısına ulaşan sığınmacı sayısı üç kat artmış ve 3300’e yükselmiştir. Bir önceki yılın aynı döneminde bu rakam 1063 tür. Yine aynı dönemde, Türkiye’den Yunanistan’a ve oradan da Avrupa’ya geçen sığınmacı sayısı, 156.000’den yaklaşık olarak 7000’e gerilemiştir. O dönemde deniz yoluyla Avrupa’ya geçenlerin %80’i ise İtalya üzerinden Avrupa’ya ulaşmış bunun yanı sıra ise, Fas üzerinden İspanya’ya geçişlerin giderek arttığı görülmüştür (Çağ 2018: 2).

Avrupa Birliği göç konusunda önlem almak amacıyla geliştirdiği FRONTEX’in yanında, 2013 yılında sınırları daha etkin şekilde kontrol etmeye yönelik EUROSUR adı verilen uydu destekli yeni bir sistem kullanmaya başlamıştır. Yasadışı yollarla gerçekleşen göçü önlemeye katkı sağlaması beklenen bu sistem ile sığınmacılara ait botların tespit edilmesi ve bu botlara yardım edilmesi amaçlanmaktadır. Ancak dünya kamuoyunda derin üzüntü yaratan sığınmacı ölümleri bu sistemlere ve Avrupa Birliği’nin politikalarına yönelik eleştirileri arttırmıştır. 90’ı aşkın ülkedeki insan hakları uygulamalarını gözden geçiren, İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün 2016 Dünya Raporu’nda hazırlanan raporda “başta yerli halklar, kadınlar, çocuklar, göçmenler ve savunmasız durumdaki diğer grupların hakları olmak üzere, insan haklarına saygı gösterme, insan haklarını koruma ve dikkate alma” kavramlarına açık bir şekilde vurgu yapılmıştır. (İnsan Hakları İzleme Örgütü,2016) Aynı raporda yalnızca insan kaçakçılığıyla mücadele ederek sığınmacı sorununun çözülemeyeceği, asıl sorunun zor durumdakilere yardım etme konusu olduğu da belirtilmiştir (Hansson 2016: 30).

Buna karşın Almanya, Suriye göç krizi süresince diğer ülkelere nazaran daha yapıcı ve kucaklayıcı bir politika geliştirmeye çalışmıştır. 2015 yılında Suriye krizinin doruk noktalara ulaşması ile Avrupa'ya kaçak yollarla ulaşmaya çalışırken Akdeniz ve Ege'de hayatını kaybeden sığınmacılar, Macaristan sınır görevlilerinin sığınmacılara yönelik şiddet görüntüleri gibi insanlık dramlarının kamuoyu ile paylaşılması Almanya'nın Dublin II Sözleşmesini askıya almasına ve kapılarını sığınmacılara açmasına neden olmuştur.

O dönemde Almanya Suriye'deki krizden kaçan insanlara karşı izlemiş olduğu ılımlı politikalarla birçok ülkede bir anda büyük itibar kazanarak dış politikadaki en önemli ortakları arasında prestijini arttırmıştır. Öyleki dönemin ABD Başkanı Barack Obama, *“Almanya bu adımı ile mülteci politikalarında bir kez daha güvenilir bir Avrupa ülkesi olduğunu kanıtladı”* açıklamalarıyla desteklerini açık bir şekilde ifade etmiştir (<https://www.dw.com/tr/m%C3%BClteci-krizinde-bir-y%C4%B1l-almanya-olg%C4%B1s%C4%B1-de%C4%9Fi%C5%9Fi/a-19510727>, Erişim Tarihi: 05.08.2019). Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in sığınmacıların ulaştıkları ilk güvenli ülkede sığınma talebinde bulunmaları gerektiğini belirtirten açıklamaları ile Almanya'ya sığınma başvurusunda bulunabileceklerini ifade etmesi, Macaristan sınırında yoğunlaşan Suriyelilerin, Avusturya üzerinden Almanya'ya ulaşmalarını da kolaylaştırmıştır. Almanya'nın uyguladığı bu politika döneminde, sığınma başvurusunda ve düzensiz göçmenlerde önemli bir artış yaşanmıştır (Martin 2016: 121).

Avrupa İstatistik Ofisi EUROSTAT'ın 2017 tarihinde yayınladığı raporuna göre; göçmen sayısında bir önce yıla oranla yüzde 4,5'lik bir artış görünmektedir, bu artıştan etkilenen başat devlet ise Almanya'dır. Tablo 2.3'de Avrupa Birliği içinde en fazla yasadışı göçmen bulunduran ilk 5 ülkeye yer verilmiştir.

Tablo 2.1: Avrupa Birliği'ndeki yasa dışı göçmen sayısı

Kaynak: EUROSTAT (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, Erişim Tarihi: 26.07.2019)

Avrupa Birliği'nin uygulamış olduğu sıkı göçmen politikaları nedeniyle Avrupa'ya yapılan göçlerin çoğu yasa dışı yollarla yapılmaktadır. EUROSTAT verilerine göre; Avrupa Birliği üyesi devletlerden en çok yasa dışı göçmenin bulunduğu ülkeler sırasıyla 156.710 ile Almanya, 115.085 ile Fransa, 68.110 Yunanistan, 54.910 ile İngiltere ve 44.625 ile İspanya'dır. Bu beş üye devlet, AB'de yasa dışı göçmenlerin toplam %71'ini karşılamaktadır.

Sonuç olarak; Avrupa Birliği üyesi ülkeler ortak bir göç ve sığınma politikası oluşturma konusunda bir çok girişimde bulunmuş olsalar da başarılı olamamışlardır. Suriye'deki iç savaştan kaçan insanlar ilk olarak güvenli bir komşu ülkeye geçiş yapsalar da bu ülkelerde bekledikleri geleceği göremediklerinden göç rotalarını Avrupa'ya çevirmişlerdir. Kısa süre içerisinde Avrupa sınırlarına binlerce sığınmacının yönelmesi ve Avrupa devletlerinin sığınmacıları Avrupa sınırlarının ötesinde tutacak bir politika geliştirme çabaları, ortak bir göç politikası oluşturmadaki başarısızlığı gözler önüne sermiştir. Almanya, Suriye krizinin doruk noktalara ulaşmasıyla yaşanan insanlık dramlarına sessiz kalmayarak sığınmacılara karşı Avrupa Birliği üyesi diğer devletlerin aksine ılımlı politikalar geliştirmiştir. Bu çerçevede Almanya'nın göç politikası ayrıca incelemeye değerdir. Ancak Almanya'nın kısa süre içerisinde beklenenin üzerinde bir sığınmacı sayısı ile karşılaşması, sığınma talep eden kişilerin sayısının çok fazla artması

nedeniyle barınma, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanması için alınan önlemlerin yetersiz kalmaya başlaması, artan kamu maliyetleri, sığınmacıların entegrasyon sorunlarının aşılammaması, Avrupa Birliği'nden bu süreçte beklediği desteği görememesi ve iç siyasette aşırı sağ partilerin ve sığınmacı karşıtı söylemlerin yükselişiyle yapıcı politikalarını değiştirmek zorunda kalmıştır. Almanya'nın Suriye krizi çerçevesinde değişen göç politikası ve bu politikanın kırılma noktaları ilerleyen bölümde detaylandırılacaktır.

2.2.1. Suriye'de İç Savaş Sonrası Göç Hareketliliği

Suriye'de yaşanan iç ayaklanmalar, büyük çapta sokak gösterileri ve bölgesel çatışmalar sonucunda, makro ölçekte göç hareketlilikleri yaşanmıştır. Bu durum başından beri yüzbinlerce insanın hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına neden olurken, milyonlarca insanın yaşadığı yeri terk ederek diğer ülkelere göç etmesine neden olmuştur (Sayın vd. 2016: 5). Ülkede yaşanan iç savaş nedeniyle oluşan insanlık dramı, günümüzde yüzbinlerce insanın hayatını kaybetmesine ve milyonlarca insanın yaşadığı yerleri terk etme durumunda kalmasıyla 21. yüzyıldaki en büyük insani felaket olarak nitelendirilmektedir (Bulkan 2018: 17).

Birleşmiş Milletler Suriye'de yaşanan iç savaşın dünyanın son 20 yıldır gördüğü en büyük sığınmacı krizi olduğunu belirtmektedir. 2011 yılının ilk aylarından bu yana ülkede yaşanan çatışma şiddetinden kaçan Suriyeliler, ilk olarak Türkiye başta olmak üzere Irak, Ürdün ve konusu Lübnan gibi komşu ülkelere sığınmıştır (Güçtürk 2014: 78).

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) verilerine göre, 2011 yılından bu yana devam eden iç karışıklıklar nedeniyle Suriye'den 5 milyon kişinin ülkelerini terk etmek zorunda kaldığı ve ülkelerini terk etmek durumunda kalan Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun ise Orta Doğu'da kalmayı tercih ettikleri belirtilmektedir. 2019 yılı verilerine göre; Türkiye, 3.5 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Ülkedeki Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu kentsel alanlarda yaşamakta olup 260.000'den fazlasına hükümet tarafından yönetilen 22

mülteci kampında konaklama imkanı sağlanmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu>, Erişim Tarihi: 29.09.2019). Suriye'den göç etmek zorunda kalan sığınmacılar Orta Doğu'daki komşu ülkelere de yönelmektedir. UNHCR verilerine göre en çok Suriyeli sığınmacı Türkiye'dedir. Türkiye'de yaklaşık 3 Milyon 685 bin Suriyeli sığınmacı olduğu belirtilirken, Lübnan'da yaklaşık 919 bin, Ürdün'de 655 bin, Irak'ta 235 bin, Mısır'da 130 bin Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. (https://data2.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.108861250.11112340829.1574507732-867320442.1565698879, Erişim Tarihi: 29.09.2019).

Suriye'de yaşanan krizin en önemli ve derinlikli etkileri Suriye'ye komşu olan ülkeler üzerinde olmuştur. Suriye'ye komşu olan ülkelerin kendine has yapısı, krizin etkisi ve ülkelerin bu krize karşı verdiği tepkilerin farklılaşmasına yol açmıştır. Fakat yaşanan krizin Suriye'ye komşu ülkeler üzerinde oluşturduğu etkiler birbirleriyle yakın ilişkili olduğundan bu etkileri birbirinden tam olarak ayırabilmek mümkün gözükmemektedir. Ayrıca bölgedeki hiçbir ülkenin Suriye'de yaşanan krizden bağımsız olmadığını da vurgulamak gerekmektedir (Sayın vd. 2016: 5).

Örneğin, Türkiye ile kıyaslanmasa da Ürdün, hem geçmişte yaşadığı göç tecrübesi hem de bağışçılardan aldığı yardımlar ile Irak ve Lübnan'a göre daha sistemli bir göç politikası geliştirmiştir. Ancak göçün neden olduğu etkiler açısından, Ürdün ve Türkiye'nin önemli bir farklılığı bulunmaktadır. Çünkü Türkiye, Suriyeli sığınmacılar için bağışçılardan veya uluslararası kuruluşlardan minimum düzeyde destek alırken, ev sahipliği yaptığı Suriyeli sığınmacıların yaptığı harcamaların önemli bir bölümünü öz kaynaklar ile desteklenmektedir (Sayın vd. 2016: 5). Bu kapsamda Türkiye'de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacı sayısının, 2011 yılından bugüne yıllara göre dağılımı Tablo 2.2'de gösterilmektedir.

Tablo 2.2: Türkiye’de Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler

Yıllara Göre Geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısı	
Yıl	Sayı
2011	0
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.579.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019	3.603.088

Kaynak: (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , 2019)

Ürdün ise ülkedeki Suriyeli sığınmacılar için kendi öz kaynaklarından harcama yapmakla birlikte bağışçılardan ve uluslararası kuruluşlardan anlamlı miktarda destekler almıştır. Irak ise Suriye’de yaşanan krizin neden olduğu göç etkisini ülkesine gelen Suriyeliler açısından en az hisseden ülkedir (Sayın vd. 2016: 5).

Irak, kısmi oranda Suriye’den göç almış olsa da Suriye’deki krize benzer gelişmelerden dolayı, yerlerinden edilmiş kişiler açısından Irak’ta önemli bir sorun merkezi konumundadır. Krizin etkisini en çok hisseden ülkelere bir diğeri de Lübnan’dır. Lübnan, siyasi anlamda kırılgan yapısından dolayı, Suriye’de yaşanan krizin neden olduğu göç etkisine dönük kapsamlı bir strateji uygulayamamıştır. (Sayın vd. 2016: 5).

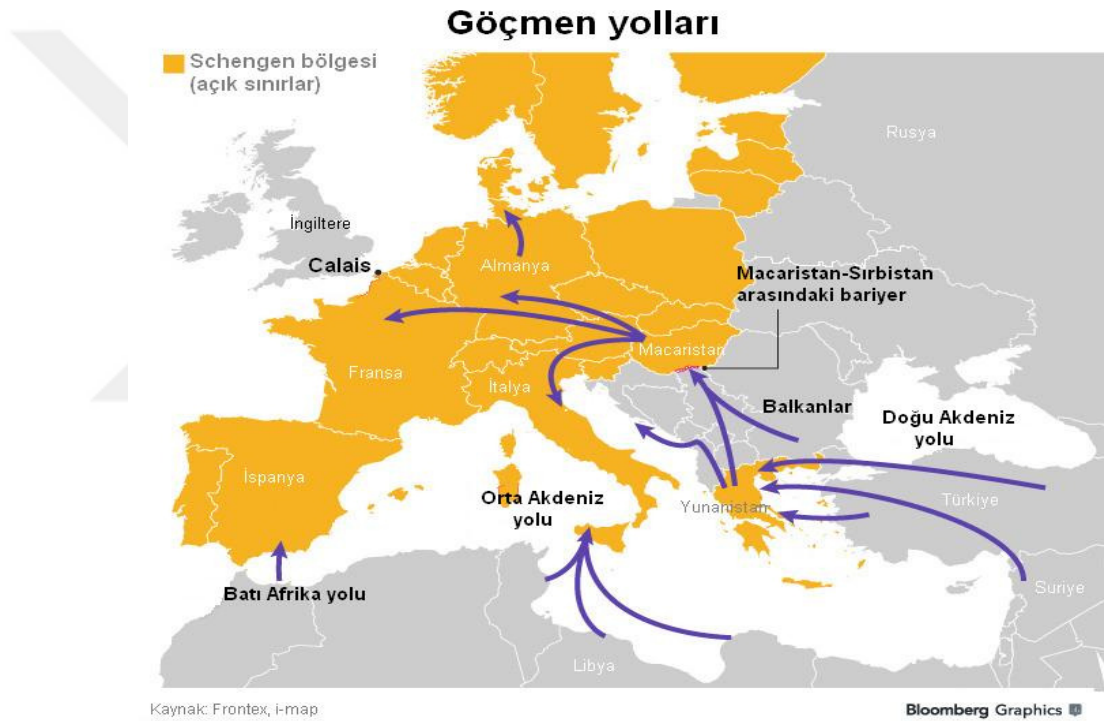
Suriye’ye daha uzak bir coğrafyada bulunan Avrupa’ya ise, 2017 yılına kadar 970.000’den fazla Suriyeli’nin sığınma talebinde bulunduğu belirtilmektedir (data.unhcr.org, 2019).

2.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Göç Rotaları

Günümüzde Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkelerde hayatlarına devam etmektedir. Suriye’deki çatışmalar yoğunlaştıkça, ülkelere göç yoğunluğu da artarak devam etmiştir. Ancak bölgede

Suriye'deki iç savaştan kaçan insanlara yardım amacıyla oluşturulan fonların yetersiz kalması ve sığındıkları ülkelerde çalışma, ikametgah ve barınma problemleri ile yüzleşmeleri Suriyelileri Avrupa'ya yöneltmeye başlamıştır (Bulkan 2018: 42).

Suriye'deki iç savaştan kaçan insanların Avrupa'ya göç yolunda üç farklı rota üzerinde yoğunlaştıkları bilinmektedir. Bu rotalar içerisindeki en büyük yoğunluk Ege Denizi üzerinde görünmektedir. Uluslararası Göç Örgütüne göre, 1 milyondan fazla Suriyeli göçmen, deniz yoluyla göç etmeye çalışmıştır (www.theguardian.com,2019).

Resim 2.1: Suriyeli Göçmenlerin Göç Güzergahları (FRONTEX, Akt: businessht. bloomberght.com, 2015)

Avrupa'ya yönelik yasadışı göç akımı, daha çok Akdeniz rotası üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yaşanan kontrolsüz geçişler sonrasında, Libya hükümeti ile İtalyan hükümeti arasında düzensiz göçü durdurmaya dönük işbirliği dahilinde bir anlaşma imzalanmıştır. Ancak Libya'da iç savaşın başlamasından sonra bu iş birliği ortadan kalkmıştır. Sonraki süreçte bu rota üzerinden insan kaçakçılığı hareketliliği yaşanmıştır. (https://diplomatikgozlem.com/_haber/italya-ile-libya-arasinda-gocmen-anlasmasi, Erişim Tarihi: 23.11.2019).

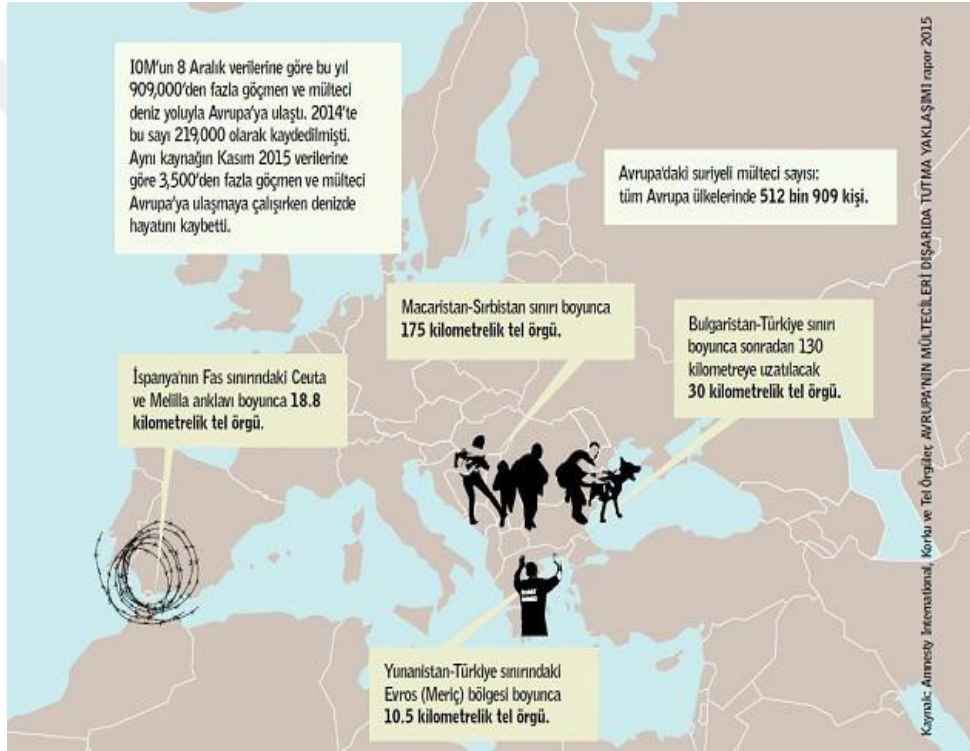
İnsan kaçakçılarının önderliğinde yine bu dönemde Suriyeli sığınmacılar tehlikeli yolculuklara çıkarak, ağırlıklı olarak Akdeniz ve Ege üzerinden deniz yoluyla veya güneydoğu Avrupa kara yolu rotalarıyla Avrupa'ya ulaşmaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra Akdeniz rotasında Libya ve Türkiye transit ülke konumunda iki farklı önemli merkezi olmuştur (Bulkan 2018: 20).

Suriye'deki iç savaştan kaçan insanlar bu göç güzergahlarında hayatları pahasına mücadeleler vermiş ve birçok insani drama maruz kalmıştır. Savaşın yoğunlaştığı 2015 yılında 865.000 Suriyeli sığınmacı deniz yoluyla Avrupa'ya ulaşmış ve bu süreçte 799 kişi hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl içinde Akdeniz'den geçmeye çalışanların yarısının Suriyeli olduğu belirtilmektedir. 2016 yılı Kasım ayı itibarıyla Ege Denizi üzerinden Yunanistan'a 171.000 kişi ulaşmış ve bu esnada 422 kişi hayatını kaybetmiştir. Akdeniz rotasında ise 4699 kişinin hayatını kaybettiği kayıtlara geçmiştir (data.unhcr.org, 2019). Görüldüğü gibi can kayıplarının artışı Suriye'deki iç savaştan kaçan insanların Avrupa'ya ulaşma umutlarının önüne geçmemiş ve göç eğilimi devam etmiştir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin güvenlik endişesi ile politikalar geliştirdiği de unutulmamalıdır (Bulkan 2018: 21).

Kara rotasında ise Bulgaristan'a ve Yunanistan'a geçmek isteyen Suriyeli sığınmacılar için Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle Avrupa'ya geçiş kapısı olarak görülmektedir. Sığınmacıların Avrupa'ya geçiş güzergahlarındaki ilk durakları Bulgaristan ve Yunanistan görülmektedir. Bu çerçevede en yoğun mültecilik başvurusu bu iki ülkeye gerçekleştirilmektedir (ec.europa.eu, 2019). Ancak bu bölgede Suriye'den gelen insanlar için oluşturulan kamp koşullarının yetersiz olması nedeniyle bekledikleri imkanları bulamayan Suriyeliler, Avrupada başka bölgeleri tercih ederek bu bölgeyi transit geçiş noktası olarak kullanmaya başlamıştır. Bununla birlikte Bulgaristan Hükümeti'nin sınıra tel örgü inşa etmesi Bulgaristan'a sığınmacı akınını önleyen ve caydıran bir başka unsurdur.

Sığınmacıların göç güzergahında kara rotası olan başka bir transit ülke de Yunanistan'dır. Yunanistan kara sınırında da Bulgaristan ile benzer olaylar yaşanmıştır. Yunanistan'ın 2012 yılında Meriç nehri sınırına inşa ettiği çit sonrası kara yoluyla

Yunanistan'a göçlerde büyük oranda azalma yaşanmıştır. Bu durum sığınmacıların Ege kıyılarından tehlikeli ve sağlıksız koşullar ile Yunanistan'a ulaşmayı tercih etmelerine neden olmuştur. Daha önce de ifade edildiği gibi Avrupa Birliği geneline sığınma amacı ile yapılan başvurularda 2016 yılında bir düşüş gözlemlenirken, bunun aksine Yunanistan'a başvuru sayısı bir önceki yıla göre artmıştır. Ancak sığınma talep eden kişilerin önemli bir bölümü, kısıtlı ekonomik kaynakların, kısıtlayıcı ikametgah ve vatandaşlık prosedürlerinin yaşandığı ülkeyi kısa bir süre sonra terk etmek durumunda kalmıştır (Theodora 2019).

Resim 2.2: Avrupa Sınırında Tel Örgüler (tr.boell.org 2015)

III. BÖLÜM

3. SURİYE KRİZİ ÇERÇEVESİNDE ALMANYA’NIN GÖÇ POLİTİKALARI

3.1. Almanya'nın Göçmenlere Uyguladığı Politikalar

Tarihsel süreçte Almanya'daki göç politikalarına bakıldığında ilk kırılma noktasının, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaşanan gelişmeler olduğu görülmektedir. 1950'li yıllara kadar, Almanya göç veren ülke konumunda iken, bu döngü sanayi toplumuna geçişle birlikte tersine dönmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Almanya, komşu ülkeler başta olmak üzere göç alan ülke konumuna geçmiştir (Hollifield vd. 2014: 226).

1960 ile 1973 yılları arasında Almanya sanayi alanındaki büyüme ile birlikte artan nitelikli işgücü açığını kapatmak amacıyla doğrudan göç kabul etmiştir ve bu dönemde yaklaşık 6 milyon işçi ailesiyle birlikte Almanya'ya gelmiştir. 1973 yılında petrol krizi ile birlikte ekonomide yaşanan bozulma, göç alımlarını durdurmuş ve Alman yasaları 1980'li yıllara kadar göç konusunda kısıtlayıcı davranmıştır. Bu açıdan bakıldığında petrol krizi ve bunun neden olduğu ekonomik durgunluk, Almanya'nın göç politikası açısından bir dönüm noktasıdır (Bulkan 2018: 53-54).

Almanya'ya yapılan yasal işçi göçlerinin 1973 yılında durmasına, rağmen göçmen sayısındaki artış bir türlü engellenememiştir. Göçmen sayısında yaşanan artışla beraber, göçmenlerin ailelerinin de ülkeye gelmesi ile toplumsal alanda daha görünür olmaya başlamışlardır. Toplum hayatında belirgin hale gelen göçmenler, Almanya'da, siyasi çekişmelere malzeme olmuştur. Partiler, göçmenler aleyhinde seçim vaatlerinde

bulunmuş ve bu durum halkta karşılık bulmuştur. Nihayetinde, partiler iktidara geldiklerinde geri dönüş yasası çıkaracaklarını ve göçmenleri ülkeden göndermenin bir yolunu bulacaklarını belirtmişlerdir. Fakat bu çabaların beklenen sonucu vermediği görüldüğünde yeni bir döneme girilmiş ve siyasi yaklaşımların göçmenler açısından haklar içeren daha uyumlu bir yapıda olması gerektiği anlaşılmıştır (Demiryürek 2012: 38).

Almanya federal mahkemeleri 1990 yılında, uzun süredir Almanya’da bulunan yabancıların anayasal güvencelerden yararlanmaları yönünde karar vermiştir. Verilen kararlar, yabancılar süresiz oturma hakkına sahip olmuşlardır. Bu kararlar birlikte, Almanya’da bulunan yabancılar sosyal yardımlardan faydalansalar bile aile birleşimi talebinde bulunabilir duruma gelmişlerdir (Keskin 2011). Çalışmanın temel konusunu Suriyeli sığınmacılar oluşturduğu için, bu bölümde Almanya’nın Suriyeli sığınmacılara yönelik politikalarını incelemek yerinde olacaktır.

3.1.1. “Açık Kapı” Politikası ve “Hoşgeldiniz” Politikası

Açık Kapı Politikası terimi ilk olarak 19. yüzyıl sonlarında ABD Dışişleri Bakanı John Hay tarafından Çin toprak bütünlüğünün sağlanması ve ticaretin geliştirilmesi ilkelerinin yer aldığı bildiride deklare edilmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Rusya ve Çin’e “Açık Kapı” olarak nitelendirdiği bir politika ilan ederek serbest ticaret yapma hakkını garantiye almak istemiştir. 1899-1900 yıllarında ilan edilen Açık Kapı Politikası 40 yıldan fazla bir süredir Doğu Asya’daki Amerikan dış politikasının temel yapı taşlarından olmuştur. 1949 Çin Komünist Devrimi’ne kadar devam eden politika, devrim sonrası yabancılara tanınan imtiyazların sona ermesiyle anlamsız hale gelmiştir. (<https://www.britannica.com/event/Open-Door-policy>, Erişim Tarihi: 22.09.2019).

Yakın tarihte ise Açık Kapı Politikası, Suriye’de yaşanan krizinden kaçan insanlara karşı uygulanan sert politikaların aksine sığınmacılara ev sahipliği yaparak, bütünleştirici bir politika yürütülmesi olarak ifade edilmektedir. Açık Kapı Politikaları hem uluslararası hukuk normlarına hem de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve

Cenevre Sözleşmesi çerçevesine uygun bir politika olarak değerlendirilmektedir. Bu politika pasaportu olsun veya olmasın din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin sınıra gelen tüm sığınmacıların sınırdan içeriye alınması olarak tanımlanmaktadır (Özdemir 2017: 127). Ancak bu durum bir taraftan güvenlik problemlerinin oluşmasına yol açmakta diğer taraftan da gelen sığınmacıların barınma, istihdam, eğitim, sağlık, yeme ve içme gibi problemlerini doğurmaktadır.

Açık Kapı Politikası'nın en net örneklerinden biri Türkiye'dir. Türkiye, Suriye'de yaşanan krizle birlikte ülkesindeki çatışma ortamından kaçarak komşu ülkelere sığınan Suriyelilere Açık Kapı Politikası'nı uygulayarak sınırdan geçen tüm sığınmacılara kapılarını açmış, Suriye'deki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye Açık Kapı Politikası ile giriş yapan sığınmacılara geri dönmeye zorlamama, kamplarda barındırma, temel ihtiyaçlarını sunma ve bireysel statülerini belirleme gibi ilkeleri de benimsemiştir (İhlamur Öner 2014: 44).

Suriye İç Savaşı sonrası yaşanan krizde Türkiye gibi sınırlarını açan tek Avrupa Birliği üyesi devlet Almanya olmuştur. Sığınma başvuruları Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bu başvurularda nasıl bir yöntem izleyeceklerini belirleyen Dublin Sözleşmesi'nde düzenlenmektedir. Bu sözleşmeye göre; sığınma talebinde bulunan kişilerin sorumluluğu, parmak izi vererek ilk başvuru yaptıkları yerdeki devletin yükümlülüğündedir(http://www.madde14.org/index.php?title=AB_Dublin_II , 10.07.2019 tarihinde erişildi). Buna rağmen Almanya, sığınmacıların ilk giriş yaptıkları ülkelere bakmaksızın Dublin Sözleşmesi'ni askıya alarak sınır kapılarını açmıştır. (<https://tr.euronews.com/2015/08/25/almanya-dublin-sozlesmesi-ni-suriyeliler-icin-askiya-aldi>, 10.07.2019 tarihinde erişildi). Almanya'nın izlediği ılımlı politikalar gün geçtikçe sığınmacı sayılarının artmasına neden olmuş ve Suriyeliler devlete ekstra bir yük olarak görülmeye başlanmıştır. Öyle ki ev sahipliği yapan devletin insani yardımların yanında bu kişilerin barınmalarını sağlamak, sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlamak ve mevcut ekonomilerini dengede tutmak gibi yükümlülükleri de oluşmaktadır. Bu çerçevede Almanya'nın izlemiş olduğu Açık Kapı Politikası, bu politikanın getirdiği sorumluluklar ve kırılma noktaları bu bölümde detaylı olarak anlatılacaktır.

Açık Kapı Politikası bir ülkenin göçmenleri veya yabancı ithalatları serbest şekilde kabul etmesine izin veren politika veya uygulamalar olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın Kapalı Kapı Politikası ise yabancı ülkelere gelen göçmenlerin başka bir ülkeye seyahat etmelerine izin vermeme uygulaması olarak literatürde yerini almaktadır (Bulkan 2018: 26). Açık Kapı Politikası'nda sınır geçişleri daha rahat ve esnek, sığınmacılara karşı uygulanan politikalar daha kapsamlı ve ılımlıdır.

Günümüzde Almanya'nın kabul ettiği ve Açık Kapı Politikası uyguladığı sığınmacıların büyük çoğunluğu Suriye'den göç edenlerdir. Almanya'nın Avrupa Birliği iltica başvuru süreci ile üye ülkeler arasındaki göçmen paylaşımlarını düzenleyen Dublin Sözleşmesi'ni askıya alması ve sığınmacılar konusundaki sorumluluğu yalnız başına ele almaya karar vermesi Suriye'deki iç savaştan kaçan insanlara pozitif yaklaştığının bir işaretidir. Almanya bu tarihten itibaren Avrupa Birliği'nden bağımsız bir sığınma politikası yürütmüş, sığınmacı sayı ve şartlarını kendisi belirlemeye başlamıştır. Angela Merkel, Almanya'nın bu politikasını üç kelimeyle özetlemiş, "Wir schaffen das - başarabiliriz" demiştir. Fakat Merkel'in bu tavrı, Almanya'daki sağ partiler ile Avusturya ve Macaristan tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Çünkü bu kararın sığınmacıları daha çok cesaretlendireceği ve sayılarının artmasına neden olacağını düşünmektedirler. Almanya'nın sığınmacıları daha misafirperver şekilde karşılamasının diğer sebepleri ise; Almanya'nın Avrupa Birliği düşüncesinin en temel savunucularından olması ve Avrupa Birliği'ndeki lider pozisyonu ile daha çok sığınmacı kabul etme konusunda duyduğu güçtür (Mia 2016).

Bunun yanı sıra Almanya, sığınmacılardan kaynaklanan yükün paylaşılması konusunda isteksiz olan diğer Avrupa Birliği üye ülkelerini de cesaretlendirmek istemiştir. Öte yandan Almanya'nın göç deneyimi ve göçmenlik geleneği onu bu alanda daha cesur adımlar atmaya yöneltmiştir. Almanya'nın kendine güvenmesi ve hazmetme kapasitesi daha açık sığınmacı politikaları izlemesini sağlamıştır (Ateş 2018: 30).

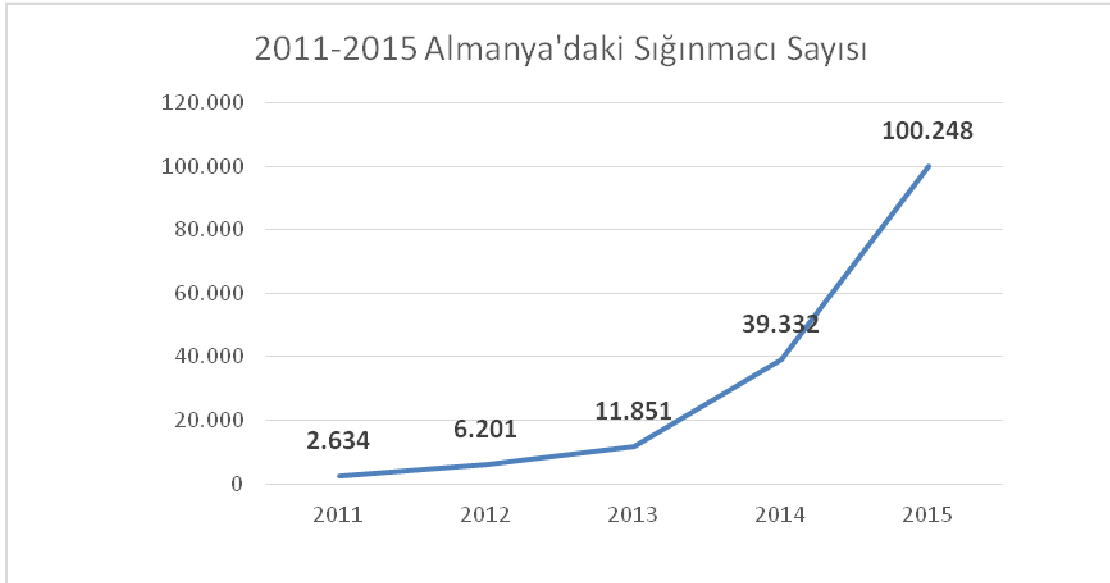
Almanya'nın Suriyeli sığınmacılara yönelik izlediği politika kronolojik olarak ele alınacak olursa, Suriyelilerin Almanya'ya kabulünün 2012 yılında gündeme gelmesiyle, aile yakınları Almanya'da bulunan Suriyeliler açısından vize işlemlerinin

kolaylaştırılması, Suriye’den kaçmak durumunda kalan çocuklu kadınların Almanya’ya kabulüne dönük planlar geliştirilmesi, Almanya’da Suriyeli sığınmacılara yönelik ilk faaliyetler ve söylemler olarak öne çıkmaktadır (Dalaman 2012).

Diğer taraftan, Almanya’nın 2015 yılında sığınmacı politikası konusunda yaptığı değişiklik, yıllardır süren krizin farklı bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Almanya’nın bu süreçte 800 bin civarında sığınmacının Almanya’ya ulaşmasını beklediği yönündeki açıklaması, Açık Kapı Politikası şeklinde algılanmış ve bu durum Macaristan’a büyük bir sığınmacı akını yaşanmasına yol açmıştır (Balcı 2018: 46).

Macaristan Başbakanı ise sığınmacı krizinin Almanya’nın bir sorunu olduğunu açıklayarak, Angela Merkel’in Avrupa Birliği hukukunu hiçe sayıp Dublin Sözleşmesi’ni geçici şekilde de olsa askıya almakla büyük bir kaosa yol açtığını ifade etmiştir. Ayrıca bu durumun, Macaristan’da bulunan sığınmacıların kendi aralarında yaşanacak düzensizliklere yol açabileceğini ifade etmiş ve sonuçta Almanya’ya doğru gitmek isteyen sığınmacıların Macaristan’da kayıtlarının yapılmayacağını belirtmiştir (Bayraklı ve Keskin 2015: 17).

Tablo 3.1: Almanya’daki Suriyeli sığınmacı sayısı

Kaynak: BAMF, Akt: Bayraklı ve Keskin, 2015: 20

Almanya'nın bu politikasından sonra, Almanya'daki Suriyeli sığınmacı sayısında yaşanan artış Tablo 3.1.'de daha net bir şekilde görülmektedir. Buna göre, 2014 yılında Almanya'da 40 bine yakın Suriyeli sığınmacı varken, 2015 yılında Almanya'nın yürüttüğü Açık Kapı Politikası sonucunda bu sayı, 100 bini aşmıştır. 2015 yılı rakamları Almanya Federal Göçmen ve Mülteci Dairesi'nin Ocak-Ekim döneminde resmen iltica başvurusu yapan sığınmacıların toplam rakamını kapsamaktadır (<https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/Asyl/statistik-anlage-teil-4-aktuelle-zahlenzu-asyl.pdf?jsessionid=>, Erişim Tarihi: 21.11.2019).

2015 dönemine kadar Almanya'nın kapılarını açmasının üç nedeni olduğu belirtilmektedir. Bu nedenlerden ilki, bir göçmen ülkesi olarak Almanya'da her ne kadar göçmen karşıtı partiler bulunsada kamuoyunun hükümete, savaştan ve çatışmadan kaçanlara kapıların açılması konusunda verdiği destektir. İkincisi ise, 2015 yılından bu yana Almanya Şansölyeliğini yürüten Angela Merkel'in sığınmacılara yönelik yürüttüğü Açık Kapı Politikası'dır (Aras ve Sağıroğlu 2018: 108). Avrupa ülkelerine gitmek isteyen, bunun için Avrupa ülkelerinin kapılarına dayanan sığınmacılara, ülkenin kapılarını açan Merkel'in ailesinin de mülteci bir aile olduğu anne ve babasının savaştan dolayı yaşadıkları yeri terk ederek kaçmak durumunda kaldığı belirtilmektedir (Özcan 2018: 20). Almanya'nın sığınmacılara kapılarını açmasının üçüncü ve son nedeni ise Almanya'da yaşanan nüfus ve bununla birlikte ortaya çıkan işgücü eksikliğine sığınmacıların çare olma ihtimalidir (Aras ve Sağıroğlu 2018: 108).

Almanya'da sığınmacılara kapıların açılmasıyla yabancı karşıtı söylemler de artmaya başlamıştır. Angela Merkel, ülkede aşırı sağcı tavırların kabul edilemez olduğunu belirtmiş ve Alman halkına mülteci karşıtı protesto gösterilerine katılmamaları konusunda çağrıda bulunmuştur. Bu tavır, Almanya'nın mülteciler konusundaki yaklaşımını ortaya koyan önemli söylemlerdendir. Merkel; politikacıların, Alman halkının ve komşu ülkelerin eleştirilerine karşın bu tavrını uzun süre sürdürmeye devam etmiştir (Aras ve Sağıroğlu 2018: 108).

2015 yılı Ekim ayında mülteciler ile ilgili politikalardan sorumlu olarak genel siyasi koordinatör görevlendirilmiş ve bakanlıkların mülteciler konusundaki görev

dağılımları yapılmıştır. Bu dağılıma göre, mülteciler konusundaki uygulamaların genel sorumluluğunu İçişleri Bakanlığı üstlenmiş, Fedaral Ekonomi İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı da mültecilerin göç hareketlerinin nedenlerinden sorumlu tutulmuştur (Trötscher 2015).

Almanya'nın 2015 yılında Avrupa Birliği düzenlemelerine karşın sığınmacılara kapılarını açması Angela Merkel'i Arapların gözünde bir kahraman konumuna yükseltmiştir. Öyle ki, Suriyeliler tarafından sosyal medyada “şefkatli anne” ve “seni seviyoruz” gibi yazılarla Merkel fotoğrafları paylaşılmıştır. Buna ek olarak Budapeşte'deki Suriyeliler de Almanya ve Merkel sloganları atarak ve Merkel fotoğrafları taşıyarak yollara dökülmüştür (Aras ve Sağıroğlu 2018: 108).

2015 yılı sonrasında Almanya'nın sığınmacılara yönelik farklı bir politika yürüttüğü görülmektedir. Macaristan ve Avusturya üzerinden gelen sığınmacıların Hristiyan Sosyal Birliği Partisi ile Hristiyan Demokrat Birliği Partisi'nin etkili olduğu Bavyera eyaletinden Almanya'ya giriş yapması, Merkel'e yönelik eleştirilerin artmasına ve bu politikanın ülkeye zarar verdiği yönünde propagandaların yapılmasına yol açmıştır ancak Merkel, Açık Kapı Politikasının devam edeceğini belirtmiştir (Akkaya 2016: 36).

Almanya'nın izlemiş olduğu bu politikalara kamuoyu tepkileriyle birlikte gelen baskıların da neden olduğu diğer bir gerçektir. Güçlü sivil toplum örgütleri ve özgürlükçü kamuoyu daha fazla sığınmacı kabul etme konusunda hükümete daha çok baskı yapmış, bunun yanında sığınmacı krizi sırasında gönüllü şekilde çalışmış, sığınmacıların ülkede karşılanıp yerleştirilmesi, ihtiyaçların giderilmesi ve entegrasyonun sağlanması sürecinde aktif şekilde görev almıştır. (Ateş 2018: 30).

Her ne kadar bazı kesimler tarafından Almanya'nın göçmen ülkesi olmadığı iddia edilse de, tarihten gelen misafirperverlik kültürü hala birçok Alman vatandaşı tarafından yaşatılmaktadır. Ayrıca Almanya'daki liberal kültür değerleri, ülkeyi sığınmacılar konusunda manevi açıdan ayrı bir sorumluluk altına sokmaktadır. Bu nedenle Almanlar sığınmacılar konusunda daha esnek bir tavır takınmışlardır. Öyle ki,

Almanya eski cumhurbaşkanı Almanya'nın mülteciler açısından güvenli bir ülke durumunda olması gerektiğini zira, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Alman vatandaşlarının da sığınmacı durumuna düşüklerini ifade etmiştir (Homles ve Castaneda 2016, 15).

Öte yandan Alman ekonomisinin bu tecrübe konusunda verdiği olumlu tepki de ülkenin daha çok sığınmacı kabul etmesinde etkili olmuştur. Zira gelişmiş ülkelerde oluşan işgücü açığı dışarıdan gelen işçilerin işgücü piyasasına dahil olmasıyla giderilmektedir. Bu noktada Almanya'daki ekonomik elitler, göçmenlerin Alman ekonomisinde istihdam edilmelerinin faydalı ve doğru bir strateji olacağını şu gerekçelerle açıklamışlardır (Georgi 2016);

- Almanya'da bazı iş kollarında yaşanan kalifiye eleman sıkıntısı
- Göçmen işçiler aracılığıyla bazı sektörlerin sağladığı faydayı yükseltme gerekliliği
- Demografik gerilemeden kaynaklı yaşanan işçi açığının, uzun vadede göçmenler ile çözülebileceğine olan inanç

Liberal piyasanın göçmenlere yönelik geliştirdiği faydacı yaklaşım, ülkenin daha geniş ve özgürlükçü bir göçmen politikası geliştirmesinde etkili olmuştur. Neticede Avrupa'nın en büyük, dünyanın ise dördüncü büyük ekonomisine sahip olan Almanya güçlü ekonomisi ve yüksek refah seviyesi ile daha çok sığınmacı kabul ederek, onlara sosyal koşullar, eğitim, sağlık ve barınma gibi imkanlar yaratabilecek olanaklara sahiptir. Alman hükümeti ve Alman ekonomisi, sığınmacılara bu denli harcamalar yaparken onların uzun vadede ülke ekonomisine daha fazla ekonomik katkı sağlayacaklarının da farkındalardır (Ateş 2018: 31).

Almanya yaşanan yoğun göç ve ülkenin farklı kentlerinde meydana gelen terör saldırıları, halkın göçmenlere yönelik olumsuz bakış açısına sahip olmasına neden olmuştur. Halkta oluşan göç karşıtı düşünce ve muhalif partilerin baskıları sonucunda 2016 yılından itibaren hükümet, sığınmacılara yönelik tavır değişikliğine gitmiştir. Bu tepkilerin en somut örneğinin Geri Kabul Anlaşması olduğu söylenebilir. Almanya'nın Türkiye'yle yaptığı Geri Kabul Anlaşması sonucunda Yunanistan üzerinden Balkanlara

oradan da Almanya'ya geçen sığınmacı sayısında ciddi oranda düşüş gözlemlenmiştir (Ateş 2018: 32).

Bunun yanında hükümet sığınmacıların aile birleşimi başvurularını da 2016 yılında dondurarak, mülteci statüsü taşımayan göçmenleri sınır dışı etmeye başlamıştır. Son dönemlerde Avrupa'daki göçmen karşıtlığı ve iktidarda sağın yükselişi Alman siyasetinde kendini göstermiş ve göç politikaları göçmenler aleyhine seyretmeye başlamıştır. Neticede bir çok Avrupa Birliği ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da ulus devlet refleksleri güçlü şekilde yeniden ortaya çıkmaya başlamıştır. Fakat göç olgusu, en katı yönetimleri dahi yumuşatma özelliğine sahiptir. Öyle ki, göçün neden olduğu zorluklar ulus devletlerin dahi dönüşmesini sağlayabilmektedir (Joppke 1998).

Suriye'de yaşanan sığınmacı krizinin Avrupa'da bir çok ülkenin popülist ve bunun yanında yabancı düşmanı partilerin oy oranlarını arttıracak kadar etkili olması, Almanya'da da "Açık Kapı Politikası" gibi benzer "Hoşgeldiniz" söylemlerinin görülmesine yol açmıştır. Almanya'da sığınmacı sorununda bir taraftan dil kursları, elbise ve gıda yardımları yapılırken diğer taraftan, sığınmacıların tehdit olarak algılanması ve bunların bir seçim malzemesi olarak kullanılması beraber görülmüştür. Bu noktada AfD'nin ön plana çıkan bir parti olarak yükselmesindeki önemli bir unsur da, Angela Merkel hükümeti tarafından Suriyeli sığınmacılara yönelik yürütülen "Hoşgeldiniz" politikasının Alman kamuoyu tarafından desteklenmesidir (Aras ve Sağiroğlu 2018: 111).

Almanya'da her bir vatandaşın daha çok sığınmacı kabul edilmesine yönelik görüşleri olmasına karşın, kamuoyunun tavrı sığınma politikalarının liberalize edilmesi yönündedir. 2012 ve 2015 yılları arasında yapılan araştırmalarda halkın sığınmacılarla dayanışma oranının %70 olduğu görülmektedir. Gönüllülük ve dayanışma Almanya'nın Suriyeli sığınmacılara sahip çıkma konusundaki önemli başlıklarındandır. Sığınmacılara yönelik hoşgörü içerikli yürütülen politikalar uluslararası kamuoyunun yanında sivil toplum kuruluşları tarafından da desteklenmiştir. (Bulkan 2018: 69).

Kamu kurumlarının yetersiz kaldığı durumlarda, Almanya’da birçok insan gönüllü olarak hiç bir dini ayrım yapmadan, Müslüman, Hristiyan, genç, yaşlı farketmeksizin sığınmacılar için yaratıcı hizmetlerde bulunmuşlardır. Buna örnek olarak konut imkanlarını gösterebiliriz. Konut yardımı için düzenlenen kişisel yardım sistemi sayesinde sığınmacıların barınmaları konusunda elzem olan konut kiralарını ödeyebilmelerine olanak sağlanmıştır. Buna ek olarak, toplum bilincini geliştirecek gerekli faaliyetlerde de bulunulmuştur (Funk 2016: 290).

Aynı şekilde, sığınmacılara hoşgeldiniz hareketi uygulamalarına da Almanya’nın hemen hemen her yerinde rastlamak mümkündür. Alman vatandaşları kendi evlerinde Suriyeli sığınmacılara barınma imkanı sunarken, istedikleri kadar bu evlerde kalabileceklerini de ifade etmiştir. Almanya’da yaşayan evli bir çiftin başlattığı bu proje ile yeni bir kültür oluşturmak ve ülkeye sonradan gelenler ile halihazırda var olanlar arasındaki entegrasyonun geliştirilmesi hedeflenmiştir. Aynı şekilde farklı girişimcilerle de kapsamlı destekler sağlanarak sığınmacıların Alman toplumuna uyum sağlaması ve topluma entegre olmasına yönelik gönüllü hizmetler sunulmuştur (Marcel ve Maha 2017: 90).

3.1.2. Suriye Krizi Çerçevesinde Almanya’nın Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme

Arap Baharı sonrası Ortadoğu ve çeşitli Afrika ülkelerindeki siyasi karışıklıklar nedeniyle artan düzensiz göç hareketleri hem Avrupa hem de dünya için büyük bir sınav olmuştur. 2015 yılında Suriye’den kaçan milyonlarca insanın yasal olmayan yollarla sınır devletlere ve Avrupa’ya yönelmesi göç konusunu tekrar uluslararası konjonktürün ana gündem maddesi haline getirmiştir. Suriyeli sığınmacı krizi İkinci Dünya Savaşı’ndan günümüze kadar geçen sürede, Avrupa’da görülen en büyük insani krizi olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi Suriye krizini “Günümüzün en büyük insani ve mülteci krizi” olarak ifade etmektedir. Bu kitlesel hareket ile Avrupa sınırlarına binlerce sığınmacı yığılmıştır. Almanya bu süreçte Birlik üyesi diğer devletlerin aksine Açık Kapı Politikası izleyerek , güvenli bir yer arayışında olan sığınmacıların tercih ettiği başat devlet olmuştur.

2 Eylül 2015’de Suriyeli bir bebeğin Türk sahiline vuran cesedi bu dönemde Almanya’yı düşündüren önemli sembollerden biri olmuştur. Tüm dünyayı sarsan bu fotoğraf karesi sonrası, sığınmacı krizinde insan hakları söylemleri artmış, yabancı karşıtı ırkçı söylemler içeren kamuoyu kuruluşlarında yumuşamalar gözlemlenmiştir. Aynı dönemlerde Almanya’nın sınır kapılarını açmasıyla savaştan ve yoksulluktan kaçan sığınmacılar Macaristan’dan Almanya’ya uluslararası trenlerle geçiş yapmışlardır. (<https://www.dw.com/tr/s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar-ara-almanyan%C4%B1n-kap%C4%B1lar%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1/a-18684910>, Erişim Tarihi: 24.08.2019)

Almanya’nın izlemiş olduğu açık politika bir kaç temele dayandırılabilir. Bunlardan ilki; *Holocaust*², un uluslararası toplum üzerinde bıraktığı olumsuz izlenimi silmek isteyen bir politika üretmek istemesidir. Bu çerçevede Almanya 1948’de iltica hakkına geniş bir şekilde yer vermiş, yaşama hakkı tehlikede olan herkes için “güvenli bir yer” olmayı anayasasıyla güvence altına almıştır. Ancak o tarihlerdeki düzenlemeler sadece Rus Ekim Devrimi’yle, Almanya’da nasyonal sosyalizmle ya da İtalya’da faşizm gibi tamamen belirli tarihi olaylardaki zulme uğrayan sığınmacıları kapsamaktadır. (<https://jurix.com.tr/article/4732>, Erişim Tarihi: 16.07.2019). Almanya’nın göç politikasının dayandığı diğer bir temel artan iş gücü ihtiyacıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası süreçte, Almanya’nın sanayi toplumuna evrilmesi ile artan genç iş gücü ihtiyacını karşılayabilmek için ulusal göç politikalarını vasıflı-vasıfsız işçi göçleri temelinde şekillendirdiği görülmektedir. İstihdam ihtiyacını fazla olduğu dönemlerde göçmen politikaları daha ılımlı olurken, nitelsiz göçmen taleplerinin artmasıyla genel olarak sıkı bir politika izlenmiştir. Bu çerçevede 1960’lı ve 1990’lı yıllarda iki büyük göç dönemi geçiren Almanya en büyük düzensiz göç ile Suriye Krizi’nde karşılaşmıştır.

Sığınmacı krizinin doruk noktalara ulaştığı 2015 yılında, kamuoyunun da desteğini yanına alan Almanya Başbakanı Angela Merkel, “Biz bunu başarırız!” (*Wir schaffen das!*) sözleriyle cesur bir çıkışta bulunmuştur. Merkel’in bu çıkışı birçok

² Holocaust (Holokost); 1945’de Adolf Hitler liderliğindeki Nazi Almanyası döneminde Heinrich Himmler’in liderliğindeki SS güçleri tarafından işgal edilen sınırlar içerisinde yaklaşık beş buçuk milyon Yahudi’nin sistemli bir şekilde öldürüldükleri soykırımdır. (<https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/5547>, Erişim Tarihi: 09.08.2019)

kesimden destek görmüştür. Bu gelişmeleri Ağustos 2015’de Almanya ile Avusturya’nın sığınmacıların ilk giriş yaptıkları yerde kalmalarını içeren Dublin Sözleşmesini askıya alarak sığınmacılara sınırlarını açmaları takip etmiştir. Başbakan Merkel’in sığınmacı krizindeki olumlu tutumu ve “Başarabiliriz” söylemleri, Nobel Barış ödülü adaylığının da yolunu açarak bu süreçte favori adaylar arasında gösterilmesinde etkili olmuştur. (<https://www.dw.com/tr/nobel-bar%C4%B1%C5%9F-%C3%B6d%C3%BCl%C3%BCn%C3%BCn-favorisi-merkel/a-18771628>, Erişim tarihi: 17.07.2019).

AB içerisinde en çok tercih edilen ülke konumundaki Almanya, izlemiş olduğu politikalar kapsamında Dublin Sözleşmesini askıya alarak Suriyeli sığınmacıları kabul edeceğini belirtmiştir. Ayrıca hem Avrupa Birliği’nin diğer ortakları hem de BMMYK Almanya’nın Dublin Sözleşmesini askıya almasını olumlu bir gelişme olarak nitelendirmiştir. Almanya’nın bu kararı sığınmacıların yığıldığı Macaristan, Yunanistan gibi ülkeleri kısa dönemde rahatlatmıştır (David 2005: 5). Ayrıca Angela Merkel Avrupa Birliği dahil, adil bir göçmen dağılımı oluşturulmadığı müddetçe Schengen’in geleceğinin tehlike altında olduğunu belirtmektedir (Jeanne 2005: 8).

Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Donald Tusk da, Angela Merkel gibi Avrupa Birliği ülkelerinin dayanışma göstermeleri gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Tusk, Almanya’nın sığınmacı politikasının mevcut krizde kritik bir önemi olduğuna vurgu yapmıştır. Öyle ki Almanya’nın göç krizine yönelik yaklaşımının bizzat Avrupa’nın geleceğini şekillendireceğini belirtilmektedir. Ancak bu süreçte Avrupa Birliği’nin Almanya’ya desteği söylemden öteye gidememiştir. Birlik üyesi devletlerin göç politikaları kendi instiyatiflerine bırakılmış, ortak bir göç politası oluşturma fikri uygulamada başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

EUROSTAT rakamlarına göre, en çok uluslararası koruma başvurusu yapanlar Suriye vatandaşı kişilerdir. Bu durum Almanya açısından da geçerlidir. Ayrıca, BMMYK raporlarına göre de Almanya’ya 518.000 Suriyeli iltica başvurusu yapmıştır (data.unhcr.org 2019). Bu rakam, Avrupa Birliği ülkelerine yapılan sığınmacı başvuru

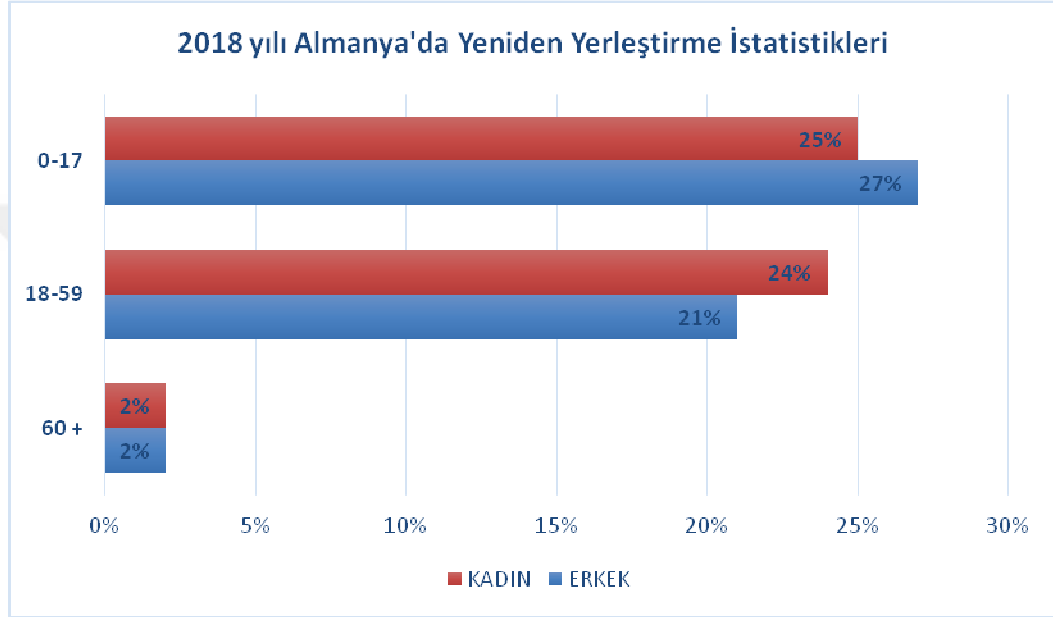
sayısının, neredeyse yarısına denk gelmektedir. Dolayısıyla Avrupa Birliği ülkelerine yapılan sığınmacı başvurusunun yarısı Almanya'ya yapılmıştır.

Almanya'da bulunan sığınmacıların demografik özelliklerine ilişkin veriler ise şu şekildedir: 2015 ve 2017 yılları arasında Almanya'da bulunan sığınmacıların %35'i kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca sığınmacıların yarısından fazlasını genç nüfus oluşturmaktadır ve sığınmacıların neredeyse dörtte biri çocuk sayılabilecek yaş grubundadır. Almanya'ya sığınmacı olarak gelenleri takip eden ailelerle birlikte Almanya'daki sığınmacı sayısı daha da artmıştır. Almanya'daki sığınmacıların %20'si ise yükseköğrenim mezunudur (OECD 2017).

Almanya'da oturma hakkı kazanan Suriyeliler ile yapılan bir anket çalışması, sığınmacıların eğitim durumları üzerinde detaylı analizler içermektedir. İstihdam Araştırma Enstitüsü (IAB), Alman Ekonomik Araştırma Enstitüsü'ndeki (DIW Berlin), Sosyo-Ekonomik Panel (SOEP) ve Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi (BAMF) tarafından ortak olarak hazırlanan raporda sığınmacıların eğitim ile ilgili mevcut göstergeleri şu şekildedir. Almanya'ya gelen sığınmacıların çoğu uzun yıllar mesleki deneyime sahip olmalarına rağmen genel olarak düşük bir kısmı mesleki örgün ve yüksek öğrenime sahiptir. 2016 ve 2017 yıllarında gönüllü sığınmacılarla yapılan anket sonuçları şu şekildedir: 2016 yılında 370.000'in üzerinde yetişkin sığınmacının eğitim verileri incelenmiştir. Buna göre, ankete katılan sığınmacıların yarısından fazlasının, % 52,6' sının, bir ortaokul veya lise eğitimi alırken % 20,5'inin yalnızca bir ilkökul eğitimi aldığı görülmektedir. Sığınmacılardan kendi ülkelerinde hiç resmi bir okul eğitimi bulunmayan kişiler %11,3 iken bir üniversite eğitimi alan sığınmacılar %15,5 civarındadır. 2017 yılında yapılan IAB-BAMF-SOEP araştırması da benzer sonuçlara yer vermiştir. Bu araştırmaya gönüllü olarak katılan 4600 sığınmacıdan %11'i ilkökul, %33'ü ortaokul, %40'ı sürekli eğitim veya öğretim okulu, %5'i diğer farklı kurumlarda eğitim aldığını belirtmektedir (https://www.iwkoeln.de/fileadmin/user_upload/Studien/Report/PDF/2017/IW-Report_2017_37_Education_Levels_of_Refugees.pdf, Erişim Tarihi: 15.11.2019). Benzer bir çalışma BMMYK'nın yeniden yerleştirilen sığınmacı raporlarında da yer almaktadır. 2018 yılında Almanya'da yeniden yerleştirme istatistiklerinin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 3.2'de detaylandırılmıştır.

Almanya'nın sığınmacı politikalarını doğru yorumlamak adına eğitimsel arka planlar oldukça önemlidir. 2018 tarihli verilere göre Almanya'nın genç ve yetiştirilebilir nüfusa öncelik verdiği görülmektedir.

Tablo 3.2: Almanya'da yeniden yerleştirme istatistiklerin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı

Kaynak: BMMYK,2019 (<https://rsq.unhcr.org/en/#il1B>, Erişim Tarihi: 25.11.2019)

Almanya nitelikli göç ve entegrasyon politikarı ortaya koymak için etkili çalışmalar yapsa da bu çabaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Almanya'daki Suriyeli sığınmacılar işgücü piyasasına katılma, barınma ve eğitim gibi konularda hala problemler yaşamaktadır. Öyle ki 2016 yılı verilerine göre, Almanya genelinde 297.000 göçmenin işsiz olduğu, 2017 yılı Mart ayı boyunca ise yaklaşık 465.000 sığınmacının Almanya iş merkezlerine ve istihdam bürolarına iş talebinde bulunduğu görülmektedir (Trines 2017: 45).

İstihdam edilen sığınmacıların oranı ise son derece düşüktür. Birçok Suriyeli sığınmacı hala entegrasyon kursu ve mesleki eğitim almayı sürdürmektedir. Birçoğu ise zor koşullarda, kamplarda hayatlarına devam etmektedir. Alman hükümeti mültecilik statüsü elde eden Suriyelilere aylık 400 Euro maddi yardımda bulunmaktadır. Ayrıca sığınma prosedürü süresi ve entegrasyon faaliyetlerine katılımdan dolayı girişimciler,

kalifiye işçiler, birçok doktor ve mühendis Almanya’da iş bulma imkanı elde etmektedir. Öyle ki Almanya’daki Suriyeli doktor sayısı ülkenin yabancı doktor sıralamasında dördüncü sıradadır (www.ft.com 2019).

Almanya’nın izlemiş olduğu Açık Kapı Politikası, Birliğe üye diğer Avrupa devletlerinden destek görememesi, kısa süre içerisinde milyonlara ulaşan sığınmacıların Almanya’dan sığınma talep etmesi ve bu kişilerden kaynaklanan yükün üye ülkeler arasında paylaşılamaması gibi nedenlerle uzun soluklu olmamıştır. 2015 yılı Kasım ayında Almanya, daha önce askıya almış olduğu Dublin Sözleşmesi’ni tekrar yürürlüğe koymuştur. Bununla birlikte hem Suriyeliler hem de diğer ülkelerden gelen sığınmacılar hayal kırıklığına uğramıştır. Daha sonra Almanya başta olmak üzere Avrupa Birliği’nin gündeminde bir kota sistemi yer almıştır ve Türkiye-AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşmasıyla, sığınmacı başvuruları düşüş göstermiştir. Öyle ki 2015 yılında 890.000 olan başvuru, 2016 yılında 280.000 olarak gerçekleşmiştir (www.independent.co.uk 2019).

3.1.3 Açık Kapı Politikası’ndaki Kırılma Noktası: Almanya’da Aşırı Sağın Yükselişi

Aşırı sağ hareketler, 1930’larda Avrupa’da genelde ekonomik bunalımdan etkilenen insanların desteğini kazanırken, günümüzde ise küreselleşme sürecinden sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan olumsuz etkilenenler tarafından desteklenmektedir. Aşırı sağ partilerin genel özelliği, azınlık gruplarını “öteki” olarak göstererek, karşı gruba korku ve kin içeren söylemler beslemeleridir. Aşırı sağ partilere göre; iş ve eğitim olanaklarının önceliği çoğunluk olan gruba aittir. Bu partilerin bir diğer özelliği ise, yabancı karşıtı söylemler üzerine politikalarını oluşturmalarıdır. Öyle ki, aşırı sağ partiler çoğu zaman sığınmacıları tüm sorunların kaynağı olarak göstermektedir (Selcen 2014: 163).

Kasım 2015’de 138 kişinin ölümüyle sonuçlanan Paris saldırıları, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Almanya’da da İslamofobik ve ırkçı söylemleri arttırmıştır. Yabancı düşmanlığıyla birlikte Avrupa genelinde yükselen İslamofobi Almanya’da da

gündemi sık sık işgal eden konular arasına girmiştir. Aynı yıl düzenlenen protestolarda camilerin istenmediğine yönelik sloganlar atılmış ve Angela Merkel bu gösterileri yabancı karşıtı ve ırkçı olduğu yönünde eleştirerek bu grupların takip edilmemesi gerektiği çağrısında bulunmuştur. 2015 yılında yayımlanan İslamofobi raporuna göre sığınmacıların barındığı mekanlara dönük 850 saldırı gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Hem Almanya’da hem de Avrupa Birliği düzeyinde göçebe sığınmacı kabulüne dönük rahatsızlıkların artması son dönemlerde büyük reformlar yapan Merkel ve partisine desteği azaltmış ve buna karşın Almanya için Alternatif Partisi (AfD) gibi sağ partiler, yükseltmeye başlamıştır. 2013 yılında kurulan AfD, bir yıldan daha kısa bir sürede Almanya’da en başarılı yeni parti konumuna gelmiştir (Bulkan 2018: 72).

Paris saldırıları Almanya’nın Açık Kapı Politikası’ndaki kırılmalardan biri olmuştur. Terör saldırılarını yabancılarla ilişkilendiren sağ partilerin politikaları ile yazılı basındaki müslümanlık ile terörizmi bağdaştıran söylemler kaynaklı sığınmacılara yönelik şüpheli bir bakış hakim olmaya başlamıştır. Paris saldırıları, İslam ve terörün yan yana getirilerek dünya gündeminde yerini alması kaynaklı 11 Eylül 2001’de yaşanan ABD İkizkule saldırılarına benzemektedir. Benzer şekilde, 11 Eylül saldırıları sonrası genelde Avrupa’da özelde ise Almanya’da müslümanlar hedef gösterilerek ırkçı ve nefret söylemleri arttırılmıştır.

Almanya’da Türkiye Araştırmaları Merkezi Vakfı’nda 2000-2004 yılları arasında Alman toplumudaki İslam algısının değişimi ile ilgili yapılan araştırmada, Federal Alman Parlementosundaki konuşmalarda, 11 Eylül öncesi ve sonrası bir yıllık zaman dilimleri karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre; İslam’ı bir tehdit olarak gösteren konuşmalar toplamda yüzde 3,3 ile onbirinci sıradayken yüzde 7,7 ile üçüncü sıraya geçmiştir. Bu sonuçların temelinde İslamın tehlike olarak vurgulanışındaki artışın payı büyüktür. Araştırma sonuçlarında İslam’ın tehdit olarak vurgulanışı yüzde 9,4 lerce iken geçen süre zarfında üç kat artarak yüzde 24,4’e yükselen bir artış olduğu görülmektedir. Araştırmanın bir diğer çarpıcı sonucu da parlamentoda Müslümanları terörizmle bağlaştıran tanımlayan konuşmalar yüzde 5,8 ile beşinci sıradayken ,yine iki kat artarak yüzde 10,5 ile ikinci sıraya yükselmiştir. (Budak 2008: 44)

2015’de Alman Bertelsmann Vakfı tarafından “Dinlerin İzlenmesi” başlığıyla yapılan araştırma da benzer sonuçlar vermiştir. Bertelsmann Vakfı araştırmayı hazırlamak için 16 yaşın üzerindeki 937 Müslüman olmayan Alman ile görüşmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; Almanya’da Müslüman olmayan grupların İslam’ı bir tehdit unsuru görmelerinin oranı 2012’de yüzde 53 iken 2015 de yüzde 57 oranlarına ulaşmıştır. Araştırmaya katılanların yüzde 40’ı ise “Müslümanlar nedeniyle kendilerini ülkelerinde yabancı hissettiklerini” ifade etmektedir. Aynı araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğu Müslümanların Almanya’ya gelişlerinin yasaklanmasını istediklerini belirtmiştir (<https://www.dw.com/tr/almanlar%C4%B1n-islam-alg%C4%B1s%C4%B1-tehdit/a-18176558>, Erişim Tarihi: 10.08.2019).

Bunun yanında Almanya’da yapılan bazı araştırmalarda ülkedeki sığınmacı sayısındaki artışın, Almanya’daki suç oranlarını arttırmasa da, sığınmacı karşıtı politikalar ile sosyo-politik kutuplaşmayı derinleştirdiği görülmektedir. Bu kutuplaşma son dönemlerde İslamofobinin de yükselmesiyle birlikte, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık söylemleri ile ünlü hareketleri yaygınlaştırma eğilimi göstermiştir (Alkan 2015).

Aynı dönemde AfD’li siyasetçiler sığınmacı karşıtı politikalar yürütürken yaşanan terör olayları ile söylemlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır. AfD partisi, gittikçe artan yabancı karşıtı ifadeleri ve İslam karşıtı söylemleri ile Alman seçmenler arasında ciddi bir destek bulmuş, bu durum Angela Merkel hükümetinin oy kaybetmesine neden olmuştur. Kurulduğu yıl seçimlerdeki yüzde 5 barajına takılan AfD’nin 2015 sonrasında oy oranını ciddi bir şekilde arttırarak meclise girmesi ırkçı söylemlerin toplumda karşılık bulduğunun göstergesidir. (<https://uk.reuters.com/article/uk-germany-politics/support-for-merkels-bloc-hits-record-low-afd-at-new-high-poll-idUKKBN1KN2T1>, Erişim Tarihi: 20.07.2019)

Bu noktada Angela Merkel’in siyasi fikirlerine karşı çıkan AfD gibi bazı sağ kesimler Almanya’ya yeni gelmiş olan Suriyeli sığınmacılar arasında DEAŞ militanlarının da olduğu endişesini taşımaktadır. Diğer taraftan Almanya’daki bir vakıf tarafından İslamofobiyi tetikleyen unsurların belirtildiği raporda DEAŞ’tan dolayı

Almanya'nın aşırılıkların tehdidinde olan bir ülke olduğu belirtilmiştir (Bulkan 2018: 71).

Almanya'da hızla yükselen AfD partisi uzun bir süre, somut bir politikası olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Suriyeli göç kriziyle birlikte Parti politikalarını sığınmacılar, İslam, güvenlik gibi konular üzerinde şekillendirmiştir. AfD sığınmacı krizi yaşandığı süreçte uygulanan sığınmacılara yönelik 'Hoşgeldiniz Politikaları'na' karşı çıkarak Başbakan Angela Merkel'in izlediği sığınmacı politikasını sert bir biçimde eleştirmiştir. 2015 ve 2017 eyalet seçimlerinde Başbakan Merkel'in Hristiyan Demokratlar Birliği (CDU) partisi oy kaybederken Almanya için Alternatif (AfD) partisi oylarını arttırmaya devam etmiştir. Eyalet seçimlerindeki başarısızlıklar nedeniyle eleştirilen Merkel, “Bu sonucun ortaya çıkmasında hükümetin yürüttüğü sığınmacı politikasının yönünün ve hedefinin yeterince anlatılamaması olduğunu, sığınmacı politikanın hedeflerini daha iyi anlatmaya çaba göstereceğini” ifade ederek seçimlerdeki başarısızlığın temelinde sığınmacılara uygulanan politikalar olduğunu kabul etmiştir. (<http://www.aljazeera.com.tr/haber/multeci-karsiti-propaganda-ve-asiri-sag>, Erişim Tarihi: 10.08.2019)

3.2. Almanya'da İltica Hakkı ve Başvuruları

Almanya'da İltica Hakkı 1948-1949 yıllarında anayasa hazırlıklarının yürütüldüğü parlamento meclis müzakereleri ile başlamıştır. Almanya siyasi açıdan baskı altında tutulanların milletler hukuku çerçevesinde iltica hakkından yararlanabileceğini belirtmekteydi. (Öz 2012: 23). Bu dönemde iltica hakkı hem siyasi baskı koşuluna hem de milletler hukukuna bağlı kalma gerekçeleriyle sınırlandırılmıştır. 1957 yılında Alman Federal İdare Mahkemesi (AFİM) iltica hakkının kapsamını genişleterek milletler hukukunda yer almayan durumlarda da uygulanabilirliğini karar bağlamıştır. (Öz 2012: 27). Almanya'da iltica hakkının kapsamı günümüze kadar birçok değişiklik geçirmiş, daha kapsamlı hale gelmiştir. Siyasi baskılara ek olarak dini baskılar nedeniyle dinini özgürce yaşayamama, devlet tarafından zulüm görme, devlet

dışı zulüm görme veya zulüm korkusu yaşama da iltica hakkı kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır.(Öz 2012: 34)

Almanya'ya iltica başvurusunun şartları şu şekildedir: İlk olarak başvuruda bulunabilmek için Almanya'da konaklamak gerekmektedir. İltica başvurusu yurtdışı temsilciliklerine yapılamaz. Bunun yanında başvuruların şahsen yapılması gerekmektedir. Federal Göçmenler ve Mülteciler Dairesi (BAMF) iltica talebinde bulunan kişinin sığınma hakkı, korunması, geçici koruma veya ulusal sınır dışı etme yasasına yönelik şartları sağlayıp sağlamadığını kontrol etmektedir. Ayrıca iltica prosedürü işlenmeden önce başvuruda bulunan kişinin Dublin prosedürü kapsamında başka bir Avrupa ülkesine iltica başvurusunun işlenip işlenmediği belirlenir. Bu noktada iltica başvurusu başka bir ülkede gerçekleşmiş ise Almanya bu ülkeye devralma talebinde bulunur ve bunun uygun görülmesi halinde işlemlere başlanmaktadır (<https://www.berlin.de/willkommenszentrum/tr/adim-1-uelkeye-gelis/iltica-proseduerue>, 2019).

Herhangi bir Avrupa Birliği üyesi devlete iltica talebinde bulunan kişinin daha önce bir ülkeye sığınma talebinde bulunup bulunmadığını kontrol etmenin uygulanmasındaki zorluklar nedeniyle EURODAC sistemi geliştirilmiştir. EURODAC, Avrupa Birliği tarafından sığınmacıların birden fazla ülkeye başvuru yapmaları engelleme amacıyla oluşturan parmak izlerinin merkezi veri tabanlarıyla aktarımını sağlamak amacıyla geliştirilen bir sistemdir (Huysmans 2000: 755).

Günümüzde Almanya'da iltica prosedürü birkaç adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar sırasıyla iltica başvurusu, Dublin kontrolü, duruşma ve karar aşamalarıdır. İltica başvurusu için öncelikle kayıt yaptırması gerekir. Bu kayıtlar Alman otoritesi kapsamında değerlendirilen bir sınır otoritesine, polis, yabancılar dairesine, bir varış merkezine veya bir mülteci kabul merkezine yaptırılabilir. Kayıt işleminden sonra iltica prosedüründeki ilk adım iltica başvurusudur. Federal Göç ve Mülteciler Dairesinde (BAMF) iltica başvurusunda yetkili kılınan kurumlardandır. BAMF başvuru aşamasından sonra Dublin Yönetmeğine göre başvuruların hangi Avrupa ülkesine yapılması gerektiğini değerlendirmektedir. Örneğin; iltica talebinde bulunanlar eğer

başka bir Avrupa ülkesinde parmak izi vermişse veya orada iltica hakkı almışsa Almanya Dublin Yönetmeliği gereği başvuramı o ülkeye gönderebilmektedir. Bu değerlendirmelerden sonra iltica başvurusunda Almanya'nın sorumlu olduğu sonucuna ulaşırsa duruşma aşamasına geçilmektedir. Duruşma, iltica başvurusu sürecinde en önemli kısımdır. Duruşmada, BAMF'tan görevli bir personel ve bir tercüman bulunmaktadır. Duruşmadan bir kaç ay sonra BAMF'dan iltica hakkı ile ilgili karar açıklaması beklenilmektedir. (<https://handbookgermany.de/tr/rights-laws/asylum/asylum-procedure.html>, Erişim Tarihi: 11.08.2019)

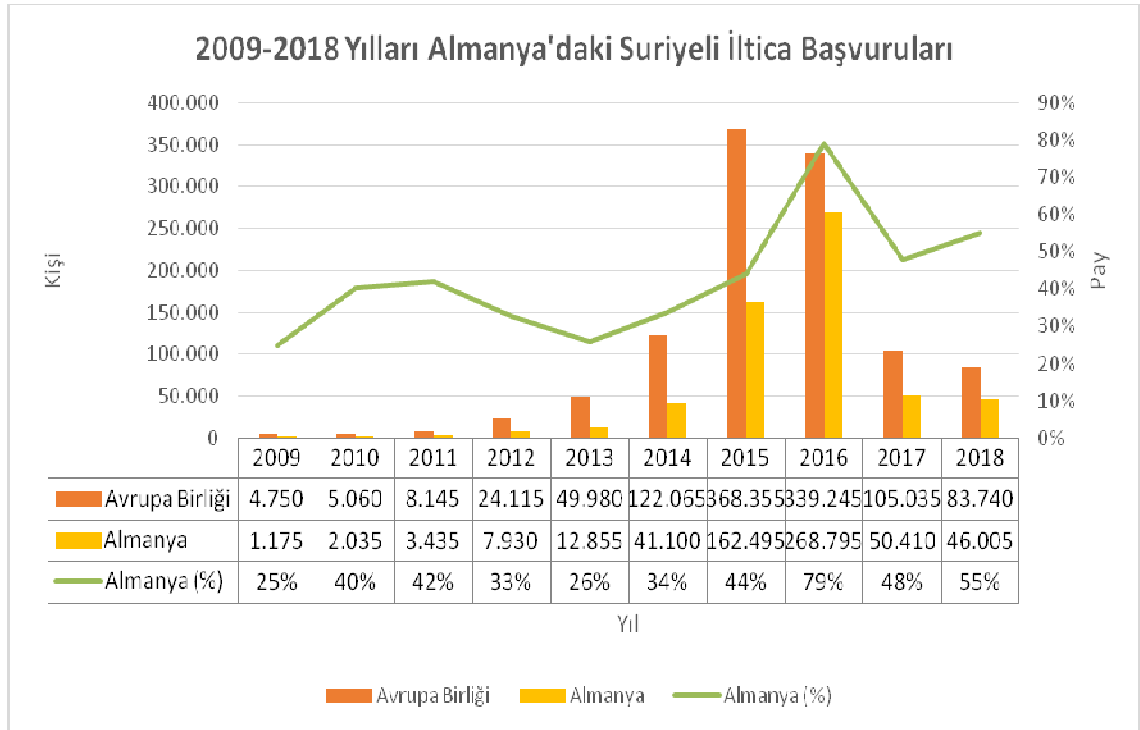
İltica hakkı, Alman anayasasının 16.maddesinde tanımlanmaktadır. Bu madde kapsamında; hayatı ve özgürlüğü tehlikede olan veya politik olarak baskı altında tutulan tüm kişiler, Almanya'da korunma hakkına sahiptir. Ancak baskı altında bulunan kişinin Almanya'ya "güvenli bir üçüncü ülke" üzerinden gelmemiş olması gerekmektedir. Norveç, İzlanda, Liechtenstein, İsviçre ve tüm AB ülkeleri güvenli üçüncü ülke kabul edilmektedir. İltica hakkı kapsamında Almanya yetkili mercileri dört koruma biçiminden birine karar vermektedir. (<https://www.berlin.de/willkommenszentrum/tr/adim-1-uelkeye-gelis/iltica-proseduerue/>; Erişim Tarihi: 11.08.2019). Bunlar;

- İnsan hakları çerçevesinde sığınma hakkı
- Cenevre Sözleşmesi gereği mülteci koruması
- Geçici koruma sorumluluğu
- Ulusal sınır dışı etme yasağı şeklindedir

Avrupa Birliği'ne istatistiksel veriler sağlayan kurum olarak görev alan Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) verilerine göre; 2009-2018 Yılları içerisinde Almanya'ya yapılan İltica başvurularının Avrupa Birliği içerisindeki dağılımı Tablo 3.2 de belirtilmiştir. Suriye İç Savaşı'nın şiddetini arttırdığı 2014 yılı itibariyle hem Avrupa Birliği içerisindeki iltica taleplerinde hem de Almanya'ya yapılan başvurularda büyük bir artış olmuştur. Almanya'nın Açık Kapı Politikası izlemeye başladığı 2015 yılı itibariyle talepler daha da ciddi seviyelere ulaşmıştır. Tablo 3 bizlere Avrupa Birliği'nin ortak bir göç politikası yaratma ve yönetmedeki başarısızlığını da göstermektedir. Yıllara göre Almanya'nın almış olduğu başvuruların Birlik içerisindeki oranına

baktığımızda, göçmelerin sorumluluğunun büyük ölçüde Almanya'ya yüklendiği gözlenmektedir. 2015 yılında Almanya'ya yapılan İltica başvuruları, Avrupa Birliği içerisindeki diğer 28 ülkenin başvuruların %44'ünü, 2016 yılında %79'unu, 2017 yılında %48'ini, 2018 yılında ise %55'ini kapsamaktadır. Kontrolsüzce artan başvuru sayıları ve yasal olmayan yollarla ülkeye girişler sonrası hem Almanya'nın hem de Avrupa Devletleri'nin izlemiş olduğu politikalar sıkılaştırılmıştır. Bu çerçevede 2017 ve 2018 yıllarında yapılan sığınma başvurularının düştüğü görülmektedir.

Tablo 3.3: 2009-2018 Yılları arasında Almanya'ya yapılan iltica başvuruları

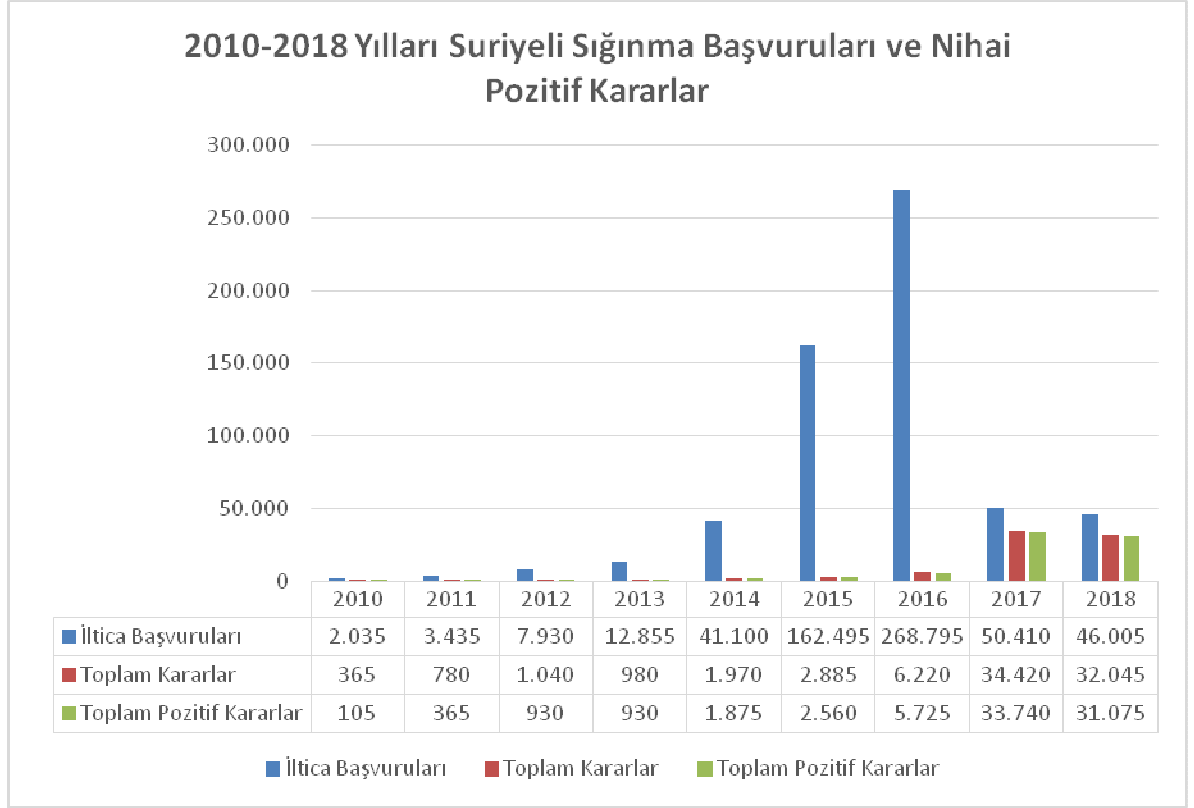

Kaynak: EUROSTAT 2019 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>, Erişim Tarihi: 16.08.2019)

Suriye İç Savaşı'nın şiddetini arttırdığı 2014 yılı itibariyle hem Avrupa Birliği içerisindeki iltica taleplerinde hem de Almanya'ya yapılan başvurularda büyük bir artış olmuştur. Almanya'nın Açık Kapı Politikası izlemeye başladığı 2015 yılı itibariyle talepler daha da ciddi seviyelere ulaşmıştır. Tablo 3 bizlere Avrupa Birliği'nin ortak bir göç politikası yaratma ve yönetmedeki başarısızlığını da göstermektedir. Yıllara göre Almanya'nın almış olduğu başvuruların Birlik içerisindeki oranına baktığımızda, göçmelerin sorumluluğunun büyük ölçüde Almanya'ya yüklendiği gözlenmektedir.

2015 yılında Almanya'ya yapılan İltica başvuruları, Avrupa Birliği içerisindeki diğer 28 ülkenin başvuruların %44'ünü, 2016 yılında %79'unu, 2017 yılında %48'ini, 2018 yılında ise %55'ini kapsamaktadır. Kontrolsüzce artan başvuru sayıları ve yasal olmayan yollarla ülkeye girişler sonrası hem Almanya'nın hem de Avrupa Devletleri'nin izlemiş olduğu politikalar sıkılaştırılmıştır. Bu çerçevede 2017 ve 2018 yıllarında yapılan sığınma başvurularının düştüğü görülmektedir.

EUROSTAT'ın 2018 tarihli Göç ve Sığınma verilerinin düzenlendiği rapordaki toplam karar sayıları, üzerinde durulması gereken diğer bir önemli noktadır. Toplam karar sayısı, toplam olumlu kararlar ile reddedilen başvuru sayısının tamamını ifade etmektedir. Toplam olumlu karar sayısı ise; mülteci statüsü, ikincil koruma statüsü, insani nedenlerden dolayı (geçerli olan ülkeler için) kalma ve geçici koruma için verilen kararların toplamını ifade etmektedir. (https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/migr_asydec_esms.htm#stat_pres1555417780715, Erişim Tarihi: 16.08.2019). 2010-2018 yılları arasında Almanya'ya yapılan Suriyeli sığınma başvuruları ile bu başvurulara verilen pozitif kararlar Tablo 3.4'de detaylandırılmıştır. Suriyeli sığınma başvuruları ile bu başvurulara verilen pozitif kararlar incelendiğinde ilk göze çarpan sığınma başvuruları ile karar sayıları arasındaki sayı farkıdır. Almanya, sığınmacı başvurularında değerlendirdiği başvuruların büyük çoğunluğuna pozitif karar veriyor gibi görünse de toplam başvuru sayısı dikkate alındığında çok düşük bir kesime pozitif karar verildiği görünmektedir.

Tablo 3.4: Almanya'daki Suriyeli sığınma başvuruları ve pozitif kararlar

Kaynak: EUROSTAT 2019 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>, Erişim Tarihi: 16.08.2019)

2010-2018 Yılları arasında Almanya'daki Suriyeli sığınma başvuruları ve bu başvurulara verilen kararların dağılımına bakıldığında sığınma başvuruları ile karar sayıları arasında büyük fark olduğu görülmektedir. Tablo 3.4'de de kırılma noktası Suriye sığınmacı krizinin gündeme geldiği 2015 yılı olarak görülmektedir. 2015 yılı itibariyle Almanya'ya yapılan iltica başvuruları yaklaşık olarak 4 kat artmıştır. Bu tarihte Almanya'ya 162.495 kişi iltica başvurusunda bulunmuş, aynı yıl içerisinde 2.885 başvuru ile ilgili karar verilmiştir. Bu kararlardan 2.560'ı olumlu kabul edilerek başvuranlara sığınma hakkı verilmiştir. 2016 yılında ise Almanya 268.795 başvuruya ev sahipliği yapmış bu yıl içerisinde sadece 6.220 başvuru sonuçlandırılmıştır. 2017 ve 2018 yıllarında iltica başvurularının düşüşüyle birlikte Almanya'nın kabul oranlarında gözle görülür derece artış olduğu söylenebilir.

İltica hakkı kapsamında Almanya yetkili mercilerinin dört koruma biçiminden birine karar verdiklerini belirtmiştik. 2010- 2018 yılları arasında yapılan iltica

başvurularındaki pozitif kararlar, Cenevre Sözleşmesi kapsamında mültecilik statüsü, insan hakları kapsamında koruma statüsü, yardımcı koruma statüsü veya geçici koruma statüsü kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kavramları biraz detaylandırmak gerekirse;

- *Mültecilik Statüsü:* 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin 1. Maddesindeki tanımlanan, 31 Ocak 1967 New York Protokolü ile geliştirilen mülteci tanımlamasına göre sahip olunan iltica hakkıdır.

- *İnsan Hakları Kapsamında Koruma Statüsü:* İdari veya adli kurumlar tarafından uluslararası korunma ile ilgili insani nedenlerle kalma yetkisi veren bir karar biçimidir. Uluslararası korumaya uygun olmayan ancak tüm Üye Devletlere uluslararası mülteci veya insan hakları araçları tarafından uygulanan yükümlülükler kapsamında sınır dışı edilmeye karşı korunan kişiler bu statü kapsamında değerlendirilmektedir.

- *Yardımcı Koruma Statüsü:* Başvuranlara ikincil koruma statüsü veren kararlardır. İltica başvurusunda bulunanlara; mülteci koruması ve insan hakları kapsamında koruma statüsü verilemediği durumlarda, menşe ülkesinde ciddi tehlikeler bulunuyorsa yardımcı koruma statüsü verilebilmektedir.

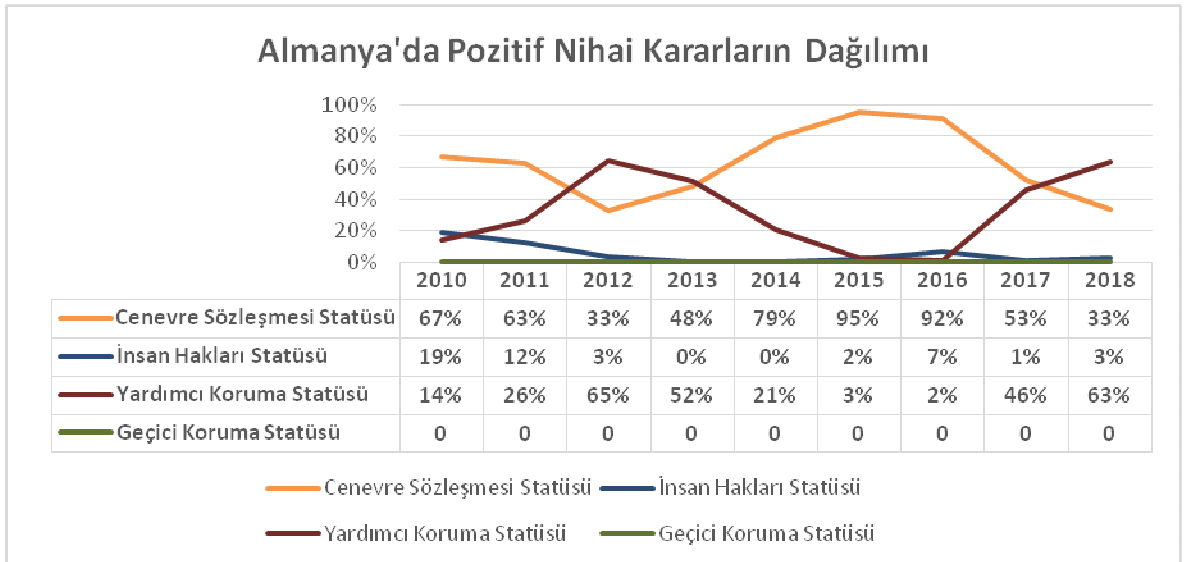
- *Geçici Koruma Statüsü:* Kitlel olarak ülkesinden ayrılmış veya ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan üçüncü ülke vatandaşlarına veya vatansızlara sağlanan korumayı ifade etmektedir. (https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/migr_asydec_esms.htm#stat_pres1555417780715, Erişim Tarihi: 17.08.2019)

Cenevre Statüsü ve İnsan Hakları kapsamında değerlendirilen başvurular Tam Koruma Statüsü olarak değerlendirilmektedir. Almanya'nın 2017 yılında yaklaşık 600 bine ulaşan sığınma başvurularını Tam Koruma Statüsü'nden ziyade İkincil Koruma Statüsü kapsamında değerlendirmeye aldığı görülmektedir. Sığınma talebinde bulunan ve Tam Koruma Statüsü alan sığınmacılar Almanya'da yabancı olarak seyahat belgeleri almaktadır. Ayrıca aileleri için iltica başvurusunda bulunmalarına izin verilmektedir. Geçici Koruma Statüsü kapsamında değerlendirilen başvuralarda ise Alman makamları mültecilere her yıl uzatılabilecek olan bir yıllık geçici ikamet izni vermektedir. Ancak, bu statüsünden yararlanan sığınmacıların aile birleşimi politikası askıya alınmaktadır. (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/syrian-refugees-struggle-with-temporary-status-in-germany/>, Erişim Tarihi: 20.11.2019). Almanya'nın Açık Kapı

Politikası izlemeye başladığı 2015 yılı itibariyle sığınma başvurularındaki pozitif kararları Cenevre Statüsü kapsamında Tam Koruma Statüsü ile değerlendirirken, Almanya'ya yapılan başvuruların artması, sığınmacılara ayrılan fonların yetersiz kalması ve iç politikada Angela Merkel Hükümeti aleyhine değişen dengeler ile pozitif nihai kararların statüsünün de değiştiği görülmektedir.

Almanya'da 2010-2018 yılları arasında iltica hakkı kabul edilen sığınmacıların gerekçeli kararlarının dağılımına Tablo 3.4'de yer verilmiştir. Almanya iltica başvurularının neredeyse tamamını 2017 yılına kadar, Cenevre Sözleşmesi gereği mültecilerin hukuki hakları çerçevesinde kabul etmiş görünmektedir. Bu çerçevede Almanya'ya yapılan iltica başvurularında 2015 ve 2017 yılları kırılma noktası olarak göze çarpmaktadır. Açık Kapı Politikası'nın deklare edildiği 2015 yılında başvuranlara %90 ve üzeri seviyelerde Tam Koruma Statüsü sağlanırken 2017 yılı itibariyle Almanya'nın İltica Kabullerinde Mültecilik Statüsü İnsan Hakları kapsamında sağladığı Koruma Statüleri'nin payının düştüğü ve Yardımcı Koruma Statüsü'nün büyük ölçüde arttığı görülmektedir.

Tablo 3.5: Almanya'da iltica hakkı kabul edilen kararların dağılımı

Kaynak: EUROSTAT 2019 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>, Erişim Tarihi: 17.08.2019)

Cenevre Sözleşmesi Statüsü gereği iltica başvurusunda başvuran kişinin mülteci olarak kabul edilmesi için gereken şartlar şu şekildedir: “1951 Sözleşmesi’nin 1A maddesinin Mültecilerin Statüsüne istinaden, mülteci: “ırkı, dini, uyruğu, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandası olduğu ülkenin dışında bulunan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut uyruğu yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu zulüm korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişilerdir.” , Erişim Tarihi: 20.11.2019). Cenevre Sözleşmesi kapsamında tanımlanan mülteci kavramının uygulamada devletlerin takdir yetkisi ve yorumu kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.

Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF) Daire Başkanı Manfred Schmidt’in Deutsche Welle’ye verdiği röportajda sığınma başvurularında “Güvenli Ülke” kriterine dikkat çekerek Almanya’nın güvenli ülke olarak sınıflandırdığı Sırbistan, Bosna ve Makedonya’dan başvurularda da önemli artış olmasına rağmen bu kişilerin Almanya’ya kabul edilme şansının neredeyse sıfır olduğunu belirtmiştir. Schmidt, Güvenli ülke kapsamında değerlendirilmesine rağmen iltica hakkı alınabilecek durumları şu şekilde özetlemiştir: “İlticanın çeşitli şekilleri var. Mülteci koşullarını yerine getirdiği için bu statüyü kazananlar ya da örneğin idam cezası tehlikesi nedeniyle koruma altına alınanlar olabilir. İlticanın bir şekli daha var. O da bir kişinin ülkesinde tedavi edilemeyecek ağır bir hastalığa sahip olması. Bu kişileri de geri gönderemiyoruz” açıklaması yapmıştır. <https://www.dw.com/tr/almanyada-iltica-karar-s%C3%BCreci-k%C4%B1salt%C4%B1lacak/a-18625804>, Erişim tarihi: 09.11.2019) Bu kapsamda Cenevre Sözleşmesi gereği mülteci tanımının ve güvenli ülkelerin kapsamının ülkelerin kendi takdir yetkisine bırakıldığı söylenebilmektedir.

Almanya anayasası, genel siyasi koşullar temelinde, siyasi zulm, insanlık dışı veya aşağılayıcı bir ceza veya muamelenin mevcut olmadığı ülkeleri "güvenli menşe ülkeler" olarak tanımlamaktadır. Alman Federal Meclisi İltica Yasası’nda güvenli ülke kapsamına giren ülkeleri tüm AB üye devletleri, Gana, Senegal, Sırbistan, Kuzey Makedonya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Kosova ve Karadağ olarak belirtilmektedir.

(<https://www.bundestag.de/services/suche?suchbegriff=+sicheres+Land>, Erişim tarihi: 10.11.2019). Almanya İltica Yasası'na göre "Güvenli  lke" olarak değerlendirilen bu ülkelerden gelen sığınma başvuruları ekstrem durumlar haricinde kabul edilmemektedir.

Sonuç olarak ; dünyada istikrarsız hale gelen bölgelerden istikrar olan bölgelere doğru yaşanan göç akınlarında Avrupa yönü sığınmacıların temel güzergahlarından biri konumundadır. Almanya başlangıçta Suriyedeki savaştan kaçan insanlara karşı izlemiş olduğu ılımlı politikalar nedeniyle Avrupa içerisinde sığınmacılara ev sahipliği yapan başat ülke konumuna gelmiştir. Sığınma talebinde bulunan kişilerin, sığınma talep ettikleri ülkede neden oldukları problemler ve iç siyaseti doğrudan etkileyen gelişmeler nedeniyle genelde Avrupa'da özelde ise Almanya'da sığınmacıların haklarını sınırlayıcı politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. İlk olarak; Avrupa Birliği'ne  ye ülkeler bu akışı engelleyebilmek amacıyla münferit güç kaynağı olan ülkeler ile Geri Kabul Anlaşmaları imzalamış ancak bu ülkelerden gelen sığınmacılar açısından ülkelerine tekrar dönmek hayati tehlike arz ettiği için başarı elde edilememiştir. Bu nedenle başta Almanya olmak üzere Birlik  yesi diğer ülkeler yalnızca kaynak ülkeler ile değil sığınmacıların Avrupa Birliği sınırlarına geçerken kullandıkları ülkeler ile de geri kabul sorumluluğu getiren anlaşmalar imzalamıştır (Batır 2015: 586). Bu anlaşmalar Almanya'nın iltica başvurularına büyük  l de etki eden politikalardandır. İlerleyen bölümde detaylandırılacak Geri Kabul Anlaşmaları ve güvenli üçüncü ülke uygulamaları, sığınmacıların iltica hakkını elinden alan uygulamalardandır. Gerek Cenevre Sözleşmesi kapsamında değerlendirilen mülteci tanımı, gerekse güvenli ülke kapsamında değerlendirilen ülkelerin durumu iltica başvurusunu değerlendiren ülkenin takdir yetkisine ve yorumuna bağlıdır.

3.3. Geri Kabul Anlaşması ve Güvenli    nc   lke Uygulamaları

Geri Kabul Anlaşması; bir ülkeye yasadışı yollardan giriş yaptığı tespit edilen mülteci, sığınmacı, göçmen stat s ndekilerin veya vize s resinin bitmesi gibi nedenlerle ikametgah süresi dolan kişilerin vatandaşı oldukları ülkelere geri gönderilmeleri içeren düzenlemelerdir ( elik 2014: 1). Diğer bir deyişle; bir ülkeye

yasa dışı yollarla girdiği tespit edilen veya bir ülkede yasadışı olarak bulunan kişilerin anlaşma yapılmış menşe ülkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ülkeye geri gönderilmesini düzenleyen anlaşmalardır. (https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf, Erişim Tarihi: 13.08.2019).

Geri Kabul Anlaşması son dönemlerde, özellikle 2015 yılında Avrupa'ya yapılan düzensiz göçlerden dolayı gündeme gelse de, Avrupa Birliği uygulamaları arasında 50 yıldan fazla bir geçmişi bulunmaktadır. Avrupa topluluğunun kurulduğu ilk dönemlerden bu yana yaşanan süreçte, Üye Ülkeler ile üçüncü ülkeler arasında benzer içerikli anlaşmaların imzalandığı görülmektedir . Örneğin; Benelux düzensiz göçün önüne geçme amacıyla Fransa ile 1964'de, Avusturya ile 1965'de, Almanya ile ise 1966 yılında Geri Kabul Anlaşmaları imzalamıştır (Batır 2015: 588). Geri kabul anlaşmalarını içeren ilk düzenlemeler *“ülkelerin kendi vatandaşlarını geri kabul etmelerine ilişkin, daha sonraki Anlaşmalarda üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulü düzenlenmeye başlamıştır. Bu anlaşmalar esasında sadece düzensiz göçmenlerin geri kabulü için yapılan Anlaşmalar”* olarak tanımlanmaktadır. (Hacıoğlu 2016: 411).

Geri Kabul Anlaşmaları Avrupa Birliği ülkelerinin göç ve iltica politikalarında önemli bir yere sahiptir. Avrupa Birliği'nin kuruluşundan bugüne kadar ortak bir göç politikası yaratma ve sığınmacıların haklarına koruma konularında bir çok konferans düzenlenmiş, çeşitli anlaşmalar yürürlüğe konulmuş olsa kalıcı çözümler üretilenmemiştir. Örneğin; Schengen Anlaşması'nda sınır kontrollerinin azaltılması, sığınma ve düzensiz göç konularında ortak bir politika oluşturulması, sınırlardaki terör, kaçakçılık ve uyuşturucu gibi güvenlik tehditlerine karşı ortak bir sistem geliştirilmesi konuları karara bağlanmıştır. (Ülger 2003: 255). Ancak ilerleyen dönemlerde ülkelerin karşılaştıkları sorunlara ulusal mevzuat düzenlemeleriyle veya ikili anlaşmalarla çözüm getirmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Yakın tarihte bu durum Suriye iç savaşı sonrası yaşanan kitlesel göç hareketiyle de ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında en önemli mülteci ve düzensiz göç krizinin Türkiye'nin güneyinde Avrupa Birliği'nin Doğu sınırında yaşandığı ve bu krizin gün geçtikçe kontrol edilemez bir hale dönüşerek hem ekonomik hem insani sorunlara yol açmıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkeler ise bu

soruna karşı mültecileri ülkelerine sokmadan, en az maliyet ile, sınırlarının uzağında tutabilecekleri bir politika izlemişlerdir (Köse 2016: 1).

Suriye krizi sonrası oluşan kitlesel göç hareketlerinde Türkiye ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması büyük önem arz etmektedir. Avrupa Birliği topraklarına Türkiye üzerinden girdiği tespit edilen kişilerin geri gönderilmesini öngören Anlaşma, Avrupa Birliği'nin yasadışı göçleri engellemek amacıyla yürüttüğü politikalarındandır. Avrupa Birliği bu anlaşmayı imzalayan ülkelere gelen yasadışı göçmenleri ülkelere tekrar iade etmektedir (Özsöz 2014: 8).

Türkiye ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde öncelikle Türk vatandaşları üç yıl içerisinde Türkiye sınırından geçiş yapan sığınmacıların geri kabulü gerçekleştirilecektir. Bu durum üç yılın sonunda ciddi bir ekonomik ve demografik yük anlamına gelmektedir. Anlaşmanın altı ay içerisinde karşılıklı olarak feshedilmesi mümkündür ancak sığınmacıların mevcut şartlarda kendi ülkelerine gönderilmeleri mümkün değildir (Köse 2016: 22).

Avrupa Birliği, Suriye krizi ortaya çıktığında 2013 yılında Türkiye ile imzaladığı Geri Kabul Anlaşması'nın yürürlüğe konulmasını talep etmiştir. Ayrıca bu Anlaşma ile Türkiye'ye 3 milyar Avro'luk yardımda bulunmayı teklif ederek Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de kalmalarını sağlamaya çalışmıştır. İmzalanan Geri Kabul Anlaşması'nda Avrupa Birliği'nin fonları ile ilgili yazılı bir taahhüt bulunmamaktadır. Ek olarak, Türkiye'ye tahsis edilecek mülteci fonlarının artırılmasına yönelik, doğrudan bir kayıt da bulunmamaktadır (Köse 2016: 12). Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Anlaşması ile yaşanan sığınmacı krizini en az maliyet ile Türkiye'ye yüklemeye çalıştığı ve krizin Avrupa nezdinde yaratacağı siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik etkilerden korunmaya çalışıldığı görülmektedir.

Türkiye ile Suriye'nin jeopolitik konumu göz önünde bulundurulduğu noktada, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye biçtiği rol, sığınmacıları bir depo ülke olarak kabul etmesi ve Avrupa Birliği bölgesini hedef alan düzensiz göçleri engelleyerek sığınmacıları Avrupa Birliği topraklarından uzak tutması olmuştur. Avrupa Birliği ile

Türkiye arasında 2013 yılında imzalanan Geri Kabul Anlaşması, 2017 yılında Türkiye'den Avrupa Birliği bölgesine geçiş yapan Türk veya üçüncü ülke vatandaşlarının geri alınması sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir (Köse 2016: 2).

Geri Kabul Anlaşmaları'ndaki temel amaç düzensiz göçleri engelleyerek göçmenleri Türkiye sınırında durdurmak ya da kaynak ülkeye dönüşlerini sağlamak veya Türkiye'de ikamet etmeye mecbur bırakmaktır. Düzensiz göçmenler olarak zikredilen göçmenlerin başında ise Suriyeliler gelmektedir. Türkiye'nin kabiliyetleri ve imkanları bu stratejiyi karşılayabilecek kapasitede değildir. Bu durum Türkiye'nin sığınmacılar açısından Avrupa Birliği'nin doğu sınır bekçiliğini yapan tampon bölge konumuna gelmesine yol açacaktır. Geri Kabul Anlaşması'nın müzakereleri sürecinde Avrupa Birliği Komisyonu beklentilerin üzerinde başarılı bir müzakere süreci yürütmüş ve Birlik açısından ciddi kazanımlar elde etmiştir. Diğer taraftan Türkiye ise ileriye dönük şartlı tahrikler ile yetinmek durumunda kalmış ve gerçekleşmesi belirsiz vize muafiyeti karşılığında ciddi bir bedel ödemeyi kabul etmiştir. Suriyeli sığınmacıların yol açtığı kriz ise bu durumun açık bir örneği olarak görülmektedir (Köse 2016: 21).

Karşılıklı olarak imzalanan Geri Kabul Anlaşmaları çerçevesinde yasadışı göçmenlerin anlaşmaya taraf olunan ülkeye iadesinde kanıt zorunluluğu bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, Geri Kabul Anlaşması'nın imzalandığı ülkelerin hükümetleri ve yönetimleri bu kişilerin o ülkeyi transit kullanarak hedef ülkeye giriş yaptığı konusunda kanıtlarla ikna etmek durumundadır. Bunun için ise göçmenler ciddi bir süzgeçten geçirilmektedir. Geri Kabul Anlaşmaları'nın yürürlüğe girmesini takiben taraf ülke ile kurulan ortak mekanizmalar yoluyla geri gönderilmek istenen sığınmacılar, o ülkeye bildirilir. Taraf ülkenin gereken incelemeleri yapması sonucunda, iadesi istenen göçmenin hedef ülkeye gittiği kesinlik kazanırsa iade süreci başlamaktadır (Özsöz 2014: 8).

Aslında Geri Kabul Anlaşması AB'nin vize muafiyeti uygulamasında bulunduğu devletlerle yürürlüğe koymaya çalıştığı standart bir prosedürdür. Türkiye ile AB arasında imzalanan Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden yaklaşık bir yıl sonra , Suriye İç

Savaşı sonrası yaşanan kitlesel göç hareketleri Türkiye-Avrupa Birliği arasında göçmenlere yönelik ortak bir politika uygulama sürecini başlatmıştır. Almanya, göçmenler tarafından en fazla tercih edilen AB üyesi ülke olması nedeniyle kısa süre içerisinde konunun taraflarından olmak zorunda kalmıştır. Almanya'nın başını çektiği AB ile Türkiye arasındaki sığınmacı görüşmelerinin ana temasını oluşturan konu başlıkları; AB'nin Türkiye'ye 3 Milyar Euro mali destek sağlaması, Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde yasadışı yollarla Avrupa'ya ulaşan kaçak göçmenlerin Türkiye'ye iade edilmesi ve Avrupa sınırına dayanmış olan Suriyelilerin ilk giriş yaptıkları ülke olan Türkiye'de kalması şeklinde sıralanabilir. (https://tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi_, Erişim Tarihi: 11.08.2019).

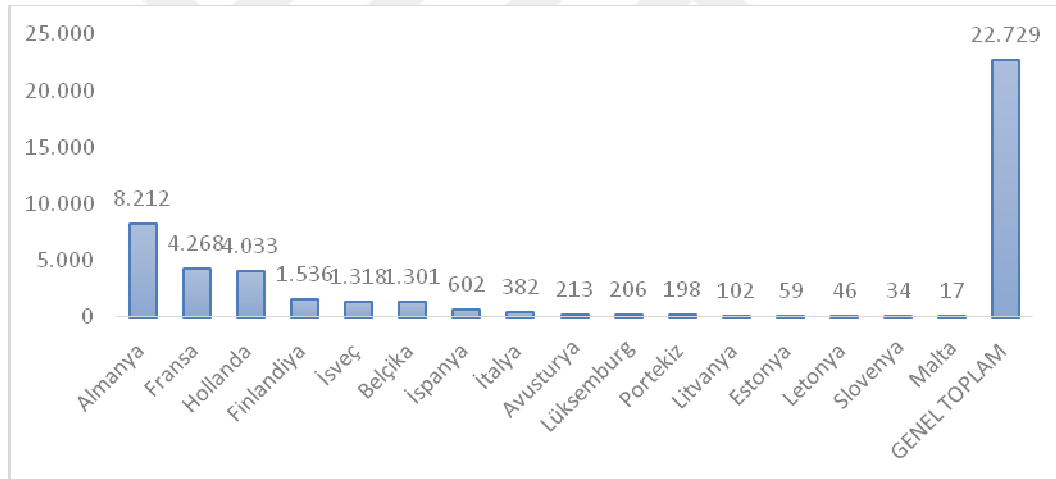
Suriye İç Savaşı sonrası, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in sığınmacılara yönelik "Hoşgeldiniz" girişimleri dünyada olumlu yankı uyandırmıştı. Ancak 2018 yılı itibariyle Almanya'ya ulaşan sığınmacı sayısının 1,5 milyona ulaşması ve Merkel hükümetinin iç siyasette yaşamış olduğu oy kayıpları, izlenen Açık Kapı Politikası'nın gözden geçirilmesine neden olmuştur. Almanya ekonomisi üzerinde ciddi külfet oluşturan sığınmacı sorununu, ikili anlaşmalarla hafifletilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede İspanya ve Yunanistan ile Geri Kabul Anlaşmaları imzalanmıştır. Anlaşmalar, Almanya'ya Avusturya sınırından giriş yapan sığınmacıların ilk kayıtlarının Yunanistan ya da İspanya'da alınmış olması durumunda, 48 saat içinde yeniden giriş yaptıkları ülkelere iade edilmelerini kapsamaktadır. (<https://www.dw.com/tr/almanya-ile-yunanistan-s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1-iadesinde-anla%C5%9F%C4%B1/a-45117191>, Erişim Tarihi: 11.08.2019)

AB üyesi ülkelere genel olarak bakıldığında Suriye krizi sonrası yaşanan sığınmacı sorunundan eşit bir şekilde etkilendikleri söylenememektedir. Avrupa'ya yasadışı sığınmacıların kitlesel hareketlerini durdurmak ve kontrol altına almak amacıyla Mart 2016 AB zirvesinde Türkiye tarafından "1'e 1 Mülteci Değişim Formülü" önerilmiştir. AB tarafından kabul edilen öneriye göre; Yunan adalarından Türkiye'ye geri gönderilmesine karar verilen her bir Suriyeli sığınmacı karşılığında, Türkiye'deki bir Suriyeli sığınmacı AB ülkelerine yerleştirilecektir. Anlaşmada; Engelli, kadın ve çocuklar ile daha önce düzensiz bir şekilde Avrupa sınırlarına girme

girişiminde bulunmamış sığınmacılara öncelik verileceği belirtilmiştir. Bu değişim süresince düzensiz göçmenlerin iade işlemlerine ilişkin masraflar AB sorumluluğunda olacaktır. Taraflar bu anlaşma ile insan kaçakçılığı ve yasa dışı göçün ortak bir politika geliştirilerek kontrol altına alınmasını amaçlamıştır. (https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf, Erişim Tarihi: 13.08.2019) . 1'e 1 Mülteci Değişim Programı, Türkiye'nin güvenli üçüncü ülke olarak kabul etmesi tartışmalarını gündeme getirmiştir.

2019 tarihli Göç İstatistik Raporuna göre; 1'e 1 Mülteci Değişim Programı kapsamında Türkiye'den 22.729 mülteci çıkışı yapılmış ve bu mültecilerin büyük çoğunluğu Almanya'ya yerleştirilmiştir.

Tablo 3.6: Türkiye'den çıkış yapan Suriyelilerin dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 13.08.2019)

Suriyelilerin değişim programı kapsamında 8.212 sığınmacıyı kabul eden Almanya'yı, 4.268 kişiyle Fransa takip etmektedir. Benzer sonuçlar ülkelerin toplam nüfusları ile sığınmacı oranları karşılaştırıldığında da karşımıza çıkmaktadır. Almanya, toplam nüfusunun %8,9'unu oluşturan sığınmacı oranıyla Avrupa'da en çok tercih edilen ülke konumundadır. Almanya'yı %7 oranıyla Fransa takip etmektedir.

Avrupa Birliği kurulduğu günden bugüne dek birçok kez Schengen ve Amsterdam Antlaşmaları gibi ortak bir göç politikası oluşturma girişimlerinde bulunsa

da başarılı olamamıştır. Bu başarısızlık Suriye krizi sonrası yaşanan sığınmacı sorunundan her devletin farklı şekillerde etkilenmesine neden olmuştur. Türkiye ve Almanya krizin başlangıç dönemlerinde Açık Kapı politikası izlemiştir. Bu politikalar sonucunda Suriyeli sığınmacılara AB içerisinde Almanya’da, komşu devletler içerisinde ise Türkiye’de ciddi bir külfet oluşturmuştur. Sığınmacıların daha iyi bir geleceğe sahip olabilmeleri için adil bir külfet paylaşımı gerekmektedir. Ancak Avrupa Birliği’nin külfet paylaşımı konusunda yetersiz kalması her devleti göç konusuyla kendi ulusal düzenlemeleri ile mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Bu doğrultuda sığınmacıların güvenli olduğu varsayılan ülkelere geri gönderilmeleri bir politika olarak uygulamaya koyulmuştur.

Güvenli üçüncü ülkeye yerleştirme, mültecilerin sığındıkları ülkeden, koruma ve ihtiyaç duydukları yardıma ulaşacakları bir başka ülkeye gönderilmelerine olanak tanıyan bir çözüm olarak geliştirilmiştir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde yer almayan bu kavram Avrupa Birliği Ortak İltica Sistemi arayışı sürecinde ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, bireylerin üçüncü ülkeye yerleştirilmek üzere uygun olup olmadıklarını belirlemek amacıyla en hassas durumdaki kişilerin tespit edilmesi için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’yle (GİGM) işbirliği içinde çalışmaktadır. Üçüncü ülkeye yerleştirmeye ilişkin nihai kararlar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından değil, mültecileri kabul eden ülkeler tarafından verilmektedir. (<https://www.unhcr.org/tr/ucuncu-ulkeye-yerlestirme>, Erişim Tarihi: 30.07.2019).

Güvenli üçüncü ülke uygulamalarının amacı; uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişileri, göç ettikleri ülkelere en yakın devlette koruma altına almak olarak belirtilmektedir. Bu sayede, mültecilerin uluslararası korunmaya ihtiyaç duyulmayan durumlarda, sadece eğitim, sosyal veya ekonomik amaçlarla kayıt dışı yollardan bir devlete ulaşma niyetinde olanların önlenmesi amaçlanmıştır.(Aydın 2018: 21)

Sığınma başvurularının, üye devletlerden birinin sorumluluğunda olması, Geri Kabul Anlaşmaları ve Güvenli Üçüncü Ülke uygulamalarıyla gündeme gelmiş olsa da, Schengen Anlaşması ve Dublin Sözleşmeleri’nde de benzer düzenlemelere yer

verilmiştir. Dublin Sözleşmesi’nde üçüncü ülke vatandaşının Üye Devletlerden birinde yaptığı iltica başvurusunun değerlendirilmesinden sorumlu olan Üye Devlet’in belirlenmesine ilişkin kriterler yer almaktadır. Bu sözleşme ile iltica başvurularının hangi devletin sorumluluğunda olduğu detaylı olarak ifade edilmiştir. Schengen Anlaşması’nda ise mülteci ve iltica konularına ek olarak sınır kontrollerine daha geniş kapsamlı olarak yer verilmiştir. Bu bölgesel Sözleşmelerde, mültecilerin korunması ve asılsız iddiaların azaltılmasının, özellikle coğrafi olarak yakın olan ülkeler ve iltica edilen ülkeler arasında ele alınması gereken uluslararası meseleler olduğu ifade edilmiştir. (<https://www.unhcr.org/protection/operations/43662e942/unhcr-position-conventions-recently-concluded-europe-dublin-schengen-conventions.html>, Erişim Tarihi: 13.08.2019).

Sonuç olarak; Almanya’nın Suriye İç Savaşı’ndan kaçan insanlara karşı uygulamaya koyduğu “Açık Kapı” ve “Hoşgeldiniz” politikalarının aşırı sağ partinin hem genel seçimlerde hem de eyalet seçimlerindeki başarısı sonucunda değiştirdiği görülmektedir. Bu çerçevede Angela Merkel hükümeti askıya aldığı sığınmacıların ilk giriş yaptıkları ülkede kalmalarını içeren Dublin Sözleşmesi’ni yeniden yürürlüğe koyması açık bir örnektir. Günümüzde sığınma başvurularının Almanya, Türkiye, Yunanistan gibi devletler üzerinde yoğunlaşmasıyla birlikte sığınmacılar güvenli üçüncü ülke uygulamaları ve Geri Kabul Anlaşmaları kapsamında geri gönderilmeye çalışılmaktadır. Ancak “güvenli” olarak değerlendirilebilecek ülkelerin hukuki bir ölçütünün bulunmaması ve uygulamada sığınmacıların transit geçme amacıyla ilk giriş yaptıkları yerlere gönderilmeleri ciddi eleştirilere neden olmuştur. Avrupa Birliği üyesi devletler bu sorunun çözümüne yönelik bir politika üretmek yerine, sorunu Avrupa sınırlarının dışında tutarak uzaktan yönetmeye çalışmaktadır. Geri Kabul Anlaşmaları, AB kota uygulamaları ve güvenli üçüncü ülke uygulamaları bu amaç için kullandıkları araçlardandır.

3.4. Almanya’nın Sığınma Politikalarının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi

Avrupa Birliği’nin ve Almanya’nın Suriye Krizi sonrası yaşanan göç hareketine karşı izlemiş olduğu politikalar bu bölüme kadar incelenmişti. Çalışmamızın bu

bölümünde Almanya’da sığınmacılara uygulanan politikalarının insan hakları ve uluslararası hukuk kapsamında değerlendirmesi yapılacaktır. Bu çerçevede öncelikle uluslararası hukuk açısından göç, sığınmacı ve mültecilere ait yasal düzenlemelere değinmekte fayda var.

Kendi vatanında zulüm görmesinden ötürü kaçarak vatanını terk eden insanların korunması insanlık tarihi kadar eski bir sorundur. Yerlerinden edilen insanlar yolculuklarını çoğu zaman tamamlayamamışlardır. Bir bölümü kötü koşullar nedeniyle yolda hayatlarını yitirirken yolculuğunu tamamlayabilenlerin ise küçük bir bölümü insani hayat standartlarına sahip olabilmıştır. Kalanların önemli bir bölümü ise olumsuz şartlar içerisinde sokaklarda ya da olmaları gerekenden çok daha fazla kişiyle beraber yaşayarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bu nedenle tarihsel süreçte çözülemeyen hatta gittikçe büyüyerek süregelen mültecilik sorununun yol açtığı olumsuzlukların çözülmesi veya hafifletilmesine dönük birçok adım atılmıştır (Çiçeksoğüt 2017: 5).

Tarihsel sürece bakıldığında 17. Yüzyıla kadar Antik Yunan’da yerinden edilenlerin dinin koruması altına alındığı görülmektedir. Bu insanlar kutsal mekânlarda herhangi bir müdahale olmadan yaşayabilmiştir. Ancak 17. yüzyılda bu koruyucu özellik kaybolmuş ve kural ihlal edilmiştir. Bu durum topraklarını terk eden insanların alternatif olarak devletlere sığınmalarına yol açmıştır (Nurcan 2012: 16).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrasında Avrupa alışılmışın dışında önemli göç hareketlerine maruz kalmış ve mültecilik önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu durum mültecilik sorunun çözülmesi adına uluslararası bir takım adımların atılmasını zorunlu kılmıştır (Çiçeksoğüt 2017: 6).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı ve Savaş sonrası yaşanan insan hakları ihlalleri mültecilik hakkı adına önemli gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu noktada 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi düzenlenmiş ve beyannamenin 14. maddesinde sığınma hakkına detaylı olarak yer verilmiştir. Bu maddeye göre zulüm

altındaki herkesin başka bir ülkeye sığınma ve o ülkenin sığınma imkânlarından yararlanma hakkı bulunduğu belirtilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948: 5). İlerleyen süreçte 1950 yılında uluslararası koruma sağlayabilmek ve sorunlara kalıcı çözümler geliştirmek amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuştur. Bu komiserlik 1951 yılında faaliyetlerine başlamış ve mültecilerin hukuki statüsüne yönelik sözleşme 26 devletin imzalanmasıyla kabul edilmiştir (Çiçekşöğüt 2017: 6). Ancak mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşmedeki mülteci tanımlamasına iki kısıtlama getirilmiştir. Bunlardan ilki tarih kısıtlaması ikincisi ise coğrafi kısıtlamadır. Tarihi kısıtlamada “1951 yılından önce yaşanan olaylar” ibaresi kullanılırken coğrafi kısıtlamada ise “Avrupa’da yaşanan olaylar” ibaresi kullanılmıştır. Fakat ilerleyen süreçlerde yerlerinden edilen insanların çoğalması bu sınırlamaların kaldırılması zorunluluğunu doğmuştur (Ergüven ve Özturanlı 2013: 1016-1017).

Sınırlamaların getirdiği kısıtlamalar ve mülteci sayısının her geçen gün daha da artması sonucunda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin girişimleriyle Mültecilerin Hukuki Statüsüne Yönelik Protokol hazırlanmış ve bu protokol 1966 yılında kabul edilerek 1967 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu protokol ile hem tarihsel hem de coğrafi sınırlamalar kaldırılmış ve devletlerin etki alanı genişletilmiştir (Çiçekşöğüt 2017: 7).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında mülteci hareketleri artarak devam etmiş ve özellikle Orta Doğu’da yaşanan savaşlar ve karışıklıklar milyonlarca insanı göç etmek durumunda bırakmıştır. Türkiye’de ise göç hukuku konusunda sığınmacı ve mültecilere yönelik anlaşmalar, yönetmelikler, Bakanlar kurulu kararları ile sığınmacılar ve mültecilere yönelik hükümler içeren anlaşmalar, tebliğler, yönetmelikler, tüzükler ve kanunlar bulunmaktadır. 2006 tarihinde yayınlanan 57 sayılı genelge, 2013 Haziran ayında yapılan vatandaşlık kanununun beşinci maddesindeki değişiklik ile 2005 tarihli ulusal eylem planı bunlara örnek olarak gösterilebilir (İçduygu ve Aksel 2012: 43).

İnsanlar sadece var olmaları nedeniyle, fiziksel varlıklarını sürdürebilmeleri için bir takım haklara sahiptir. Bu hakların başında “yaşama hakkı” gelir. Kişilerin yaşama hakları hem iç hukuk düzenlemeleri ile hem de uluslararası hukuk düzenlemeleri ile

güvence altına alınmıştı. 1950 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 2. Maddesinde kişilerin yaşama hakkının yasalarla korunduğu ve “hiç kimsenin yaşama hakkından yoksun bırakılamayacağı” açık bir şekilde ifade edilmektedir. Güvenli bir yaşam sürmek, yaşama hakkı gibi bireyin sahip olduğu temel haklardandır. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi’nde 5. Md Kişilerin özgürlükleri ve güvenlik hakları ile ilgili bilgi verilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni (İHEB) ve Birleşmiş Milletler kararlarını da içine alan Bildirge’ye göre; kişinin insan olması kaynaklı sahip olduğu temel haklardan bazıları şu şekildedir: İnsanlık onuru hakkı (md1), Eğitim hakkı (md 14), Meslek seçme ve çalışma hakkı (md 15), Sığınma hakkı (md18), İhraç, sınır dışı ve iade etme yasağı (md 19), Yasa önünde eşitlik (md 20) ve Ayrımcılık yasağı (md 21). Sığınma hakkında “28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve sığınmacıların statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol kuralları dikkate alınarak ve Avrupa Topluluğunu kuran Anlaşma’ya uygun olarak teminat altına alınmalıdır” şeklinde atıf yapıldığından ve bu hak konumuzla doğrudan ilişkili olduğundan ilgili düzenlemelere ileride ayrıca değinilecektir. (<https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>, Erişim Tarihi: 14.08.2019). Temel haklar kapsamında değerlendirilen bu haklar devletin vatandaşı koruma yükümlülüğü altındadır, istisnai durumlar haricinde taviz verilemeyecek haklar kapsamındadır. Ancak 1950’den bugüne kadar geçen sürede, halen, her bireyin sahip olduğu hakları kullanabildiğini söylemek çok mümkün değildir. Bu kapsamda en büyük hak ihlali yapılan gruplar mülteci ve sığınmacılardır.

Mültecilerin hukuki statülerine ve haklarına ilişkin bir çok yasal ve bilgilendirici belgeler yayımlanmıştır. Kronolojik olarak, karşımıza ilk çıkan sözleşme 1933 tarihli Mültecilerin Uluslararası Statülerine Dair Konvansiyonu’dur. İlgili sözleşme insan haklarını içeren düzenlemelerin yanında mülteciliğin ve sığınma hakkının engellenmemesini savunması bakımından büyük önem arz etmektedir. (Bozkurt 2017: 29). Mültecilerin hukuki durumlarına ilişkin ilk düzenlemeler ise 1950 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde karşımıza çıkmaktadır. 1950 tarihinde imzalanıp 1951 tarihinde yürürlüğe giren Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, sığınma hakkı almış kişilerin haklarını, sığınma hakkı veren devletlerin sorumluluklarını ve mültecilerin statüsünü tanımlamaktadır. (Akgün, 2016: 48).

Cenevre Sözleşmesi'nin genel hükümlerinde mülteci kavramı 1. Maddede “*1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen kişiler*” olarak ifade edilmiştir. Aynı Sözleşmede, mültecilerin mahkemeye başvurma ve adil yargılanma hakkı, ücretli bir meslekte çalışma hakkı, temel eğitim hakkı, sosyal yardım gibi konularda ülkelerin vatandaşlarına uyguladıkları düzenlemelerin aynısının uygulanacağı belirtilmiştir.(Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf, Erişim Tarihi: 14.08.2019)

Cenevre Sözleşmesi'nin diğer bir önemli hükmü de legal olmayan yollarla ülkeye girmeye çalışan veya giren mültecileri kapsayan 31. Maddedir. 31. Md göre; “*Taraf Devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, 1. Madde gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğrudan gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili makamlara başvurarak yasadışı girişlerinin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir.*” Bu hüküm 32.maddede sınırlandırılarak mültecilerin ulusal güvenliği ve kamu düzenini sarsmaları durumunda sınır dışı edilebileceği belirtilmiştir. Sözleşme'nin 33. Maddesi ise; günümüzde “Geri Göndermemesi İlkesi” olarak çokca tartışılan hukuki düzenlemelerin temel dayanağıdır. Bu maddeye göre; “*Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.*” Geri gönderilmeme ilkesi tıpkı 31.madde gibi ülke güvenliğini tehdit eden durumlar harici olarak sınırlandırılmıştır.(Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, (http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf, Erişim Tarihi: 14.08.2019) . İhraç, sınırdışı veya iade etme yasağı olarak adlandırılan düzenlemelere Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi'nin 19.maddesinde de yer verilmektedir. İlgili maddeye göre; “*Toplu sınır*

dışı etmeler yasaktır, Hiç kimse, ölüm cezası, işkence veya başka insanlık dışı veya alçaltıcı muamele veya cezaya tabi tutulması konusunda ciddi bir tehlikenin bulunduğu bir Devlete geri gönderilemez, sınır dışı edilemez veya iade edilemez.” (<https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>, Erişim Tarihi: 14.08.2019) Görüldüğü üzere Geri Göndermeme İlkesi uluslararası mülteci hukukunun temel yapı taşlarından biridir.

Cenevre Sözleşmesi’nden sonra da mültecilere ilişkin hukuki düzenlemeler yapılmaya devam edilmiştir. Bu düzenlemeler arasında 1967 Protokolü, Cenevre Sözleşmesi’nde geçen zaman ve mekan sınırının kaldırılması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan göç hareketlerine atıf yapılarak koyulan “1 Ocak 1951’den önceki olaylar” ifadesi hem zaman kavramı olarak hem de olayın geçtiği yerler bağlamında sözleşmeyi sınırlandırmaktaydı. 1967 Protokolüyle Cenevre Sözleşmesi’nde geçen “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda” ifadeleri kaldırılarak mülteci tanımındaki zaman sınırı kaldırılmıştır. Bu değişiklik sonrası getirilen Ek Protokol ile de “*Taraf Devletler, işbu Protokolü, hiç bir coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır*” cümlesine yer verilerek mekan sınırlarının da kaldırıldığı ifade edilebilir. (Bozkurt 2017: 30)

Göç ve sığınma sorunu dünyanın geneli etkileyen bir sorun olduğundan günümüze kadar göçmen, mülteci ve sığınmacıların haklarını korumaya almak için bölgesel olarak bir çok düzenleme yapılmıştır. Örneğin; Afrika kıtasını etkileyen mülteci hareketleri ile ilgili 1974 tarihli Kampala Sözleşmesi, Amerika ve Kanada için 1984 tarihli Cartegana Bildirisi, Arap ülkeleri için 1994 tarihli Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi , Avrupa Birliği’nin ortak göç ve sığınma politikaları yaratma çabaları bu düzenlemelerden bir kaçıdır. İlgili düzenlemelerde sığınma bir hak olarak görülse de; kültürel uyuşmazlıklar, siyasi kaygılar ve ekonomik sorumluluklar gibi nedenlerle uygulamada sığınmacı yükünden kurtulmaya çalışılmaktadır. Yakın tarihte Suriye İç Savaşı sonrası başlayan kitlesel göç hareketiyle bu durum bir kez daha ortaya çıkmıştır.

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı sonrası oluşan kitlesel hareketler uluslararası toplumda 2015 yılı itibariyle “sığınmacı krizi” olarak adlandırılmaya başlamıştır. İç Savaşı sonrası milyonlarca kişi mülteci konumuna düşerek yaşadığı yeri bırakmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte mülteciler Avrupa Birliği’nin sıkı politikaları, iltica şartları ve vize uygulamalarındaki zorluklar nedeniyle yasadışı yollara yönelmişlerdir. Avrupa Devletleri iç ve dış politikalarını insan hakları, özgürlük, eşitlik, çok seslilik gibi kavramlar temelinde şekillendirmiş olmalarına rağmen mültecilere karşı gittikçe sıkılaştıran politikalarıyla temel hak ve özgürlüklerin önüne geçen ötekileştirme kavramının gündeme gelmesine sebep olmuştur. Almanya’da, 2015’den itibaren diğer Avrupa Devletleri’nden farklı olarak Açık bir kapı politikası izlemiş, soruna insan hakları perspektifinden yaklaşmıştır. Almanya Başbakan’ı Merkel’in “Başarabiliriz” söylemleri ve izlemiş olduğu “Hoşgeldiniz” politikası iltica başvurularıyla birlikte düzensiz göçmen sayısını da ciddi bir şekilde artırmıştır. Mültecilerin getirdiği maddi külfet, uyum problemi, siyasi riskler ve iç siyasette değişen dengeler nedeniyle Almanya’nın politikaları kısa süre içerisinde yeniden sorgulanır hale gelmiştir. Aynı dönemde aşırı sağ parti AfD (Almanya İçin Alternatif Parti)’nin yabancıları hedef alan söylemleri ve bu söylemlerin toplumda geniş kitlelere hitap etmesi, seçimlerde barajı geçerek meclise girmesine neden olmuştur. AfD kısa sürede ciddi bir ivme yakalayarak bazı eyaletlerde Angela Merkel’in liderlik ettiği CDU partisinin önüne geçmiştir. Almanya’nın mülteci politikasındaki kırılma noktaları bu süreç sonrası başlamıştır. (Beşer 2018: 2). Toplu göç hareketleri Almanya’da ekonomik problemlere, kültürel uyuşmazlıklara ve iç siyasi dengelerin değişmesine neden olmuştur. Bu süreçte Avrupa Birliği de külfet paylaşımında yetersiz kalmıştır. Almanya, Geri Kabul Anlaşmaları ve güvenli üçüncü ülke uygulamalarıyla mültecilerin oluşturduğu yükü hafifletmeye çalışmaktadır. Söz konusu bu politikalar hem Cenevre Sözleşmesi’ne hem de “geri göndermeme ilkesine” aykırılık teşkil etmektedir. Öyle ki Geri Kabul Anlaşması, yasadışı yollarla bir ülkeye giriş yaptıkları tespit edilen kişi veya grupların anlaşma yapılmış menşe ülkeye veya en son geçiş yaptıkları ülkeye geri gönderilmesini düzenlemektedir. Anlaşma geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) kapsamına giren kişilerin de geri gönderilmesine yol açacağı için hukuki açıdan eleştirilmektedir (Hacıoğlu 411). Ayrıca bu anlaşmalar ile birlikte mültecilerin en temel hakkı olan iltica hakları ellerinden alınmaktadır.

Cenevre Sözleşmesi 1.Md kapsamında Suriye'deki iç savaştan kaçarak farklı bir devlete sığınan kişiler mülteci tanımına uymaktadır. Mültecilerin hak ve sorumluluklarının yukarıda değinildiği üzere açık bir şekilde belirlenmesine rağmen; iltica talep edilen devletten üçüncü bir ülkeye gönderilmeleri ve bu değerlendirmelerin toplu olarak yapılması hem insan haklarına hem de Cenevre Sözleşmesi'nin 33. Maddesinde aykırıdır. Ayrıca AİHS 19. Maddesinde toplu sınırışı etmelerin yasak olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Hukuki düzenlemelere göre; iltica başvurularının ilgili yargı mercileri tarafından değerlendirilip karara bağlanması gerekir ancak bu anlaşmalar ile birlikte iltica başvuruları toplu bir şekilde değerlendirilmektedir. (Turan 2017: 48) Bu çerçevede hak ihlalinin yanında uygulama yönünden de hataların olduğunu söylemekte fayda vardır.

Güvenli üçüncü ülke düzenlemelerinin de uygulama yönünden eksiklikleri mevcuttur. Avrupa Birliği İltica Usülleri Yönergesi'ne göre güvenli olduğu varsayılan ülkelere geçen sığınmacıların başvurularına yönelik değerlendirme yapılmaksızın onları güvenli sayılan ülkelere gönderebilmektedir. Bu kapsamda sığınmacılar hedef ülkeye gelirken kısa bir süre dahi olsa, başka bir ülkede bulunmuşlarsa ve bu ülke güvenli şekilde kabul ediliyorsa, sığınmacıların başvuru talebi esasa girilmeden reddedilmektedir (<http://www.madde14.org>, 2019). Ancak, güvenli ülke kıstasının ne olduğu açık bir şekilde belirtilmemiştir. Ayrıca Avrupa Birliği sığınmacıları “güvenli üçüncü ülke” olarak nitelendirilmeyen ülkelere de gönderebilmektedir. Örneğin; Türkiye için güvenli üçüncü ülke tanımı yapılmamıştır. Bu nedenle Türkiye topraklarındaki Suriyelilere mülteci statüsü yerine geçici koruma statüsü verilebilmektedir. Görüldüğü üzere; Devletler siyasi rant ve ekonomik çıkar amaçlı politikalarını kısa süre içerisinde değiştirebilmektedir. İnsan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü söylemleriyle politikalarını şekillendiren Avrupa Devletleri'nin, siyasi çıkarları söz konusu olduğunda bu söylemlerden çok uzaklarda bir politika yürüttüğü Suriye krizi ile bir kez daha ortaya çıkmıştır. Ancak şu unutulmamalıdır: İnsan hakları evrenseldir, mültecilerin gönülsüz bir şekilde geri gönderilmeleri haklarının büyük şekilde engellendiğinin göstergesidir.

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ

Göç, insanların daha güzel ve iyi olana ulaşabilme arzusuyla insanlık tarihinin ilkel dönemlerinden günümüze kadar gelen mekansal değişiklik sürecidir. Daha çok ekonomik gerekçelerle yaşanan ve dünyanın değişmeyen bir gerçeği olan göç olgusu, zaman içerisinde farklı nedenleri de içinde barındırmaya başlamıştır. Göçün temelinde yatan ana sebep “itici” ve “çekici” faktörlerdir. Ancak küreselleşmenin etkisiyle göç farklı bir perspektifte sorgulanır hale gelmiştir. Yeni dünya düzeniyle, göç konusu göçün sebeplerinden çok göç edilen yer, göç edilen devletin politikaları, göç edilen yerdeki yaşama koşulları ve mülteci, sığınmacı, göçmen gibi tanım farklılıklarının tartışıldığı yeni bir boyut kazanmıştır.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrası yaşanan kitlesel hareketler tarihteki büyük göç hareketlerinden bir kaçıdır. Sanayi toplumunun gelişmesi ve savaş dönemleri sonrası artan iş gücü ihtiyacı nedeniyle bu dönemlerde genellikle gönüllü göç uygulamalarıyla karşılaşılmiştir. Gönüllü göçler kişilerin özgür iradeleriyle, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak umuduyla yaptıkları yer değiştirme hareketidir. Zorunlu göçler ise daha çok itici faktörlerin baskın olduğu, bireylerin yaşadıkları yerleri kendi iradeleri dışında terk etmek durumunda kaldıkları göç türü olarak literatürde yer almaktadır. Küreselleşme ile itici ve çekici faktörler iç içe geçtiğinden yakın tarihte gerçekleştirilen göçlerde bu ayrımı yapmak bir hayli zor hale gelmiştir. Önceleri devletler sınırları içindeki göç hareketlerini kontrol altına alacak politikalar geliştirmeye çalışılarda, savaşlar ve sonrasında yaşanan insanlık dramları uluslararası göçün önemini artırmıştır. Bu noktada uluslararası göçü tetikleyen en temel nedenler, insanların yaşadıkları maddi sıkıntılar ve hayati tehlikeler olmuştur. Göç kavramının

uluslararası bir nitelik kazanmasıyla diğer devletler bu yönde tedbirler almak zorunda kalmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde göç kavramı, göç çeşitleri, göçe neden olan sebepler ve göçün sonuçları ele alındıktan uluslararası göçün genel eğilimlerine yer verilmiştir. Bu çerçevede ilgili literatürlerden yararlanılarak göçün hedef ülkede yarattığı olumlu ve olumsuz sonuçlar analiz edilmiştir. Avrupa devletleri son zamanlarda ekonomik kriz, radikalleşme, terör gibi önemli sorunlarla mücadele ederken Suriye krizi sonrası yaşanan kitlesel göç hareketliliği ile Avrupa devletlerinin siyasi ve toplumsal dengeleri ciddi şekilde şarsılmıştır. Bu çerçevede göçün hedef ülkede yarattığı ekonomik, güvenlik ve uyum problemleri ortak bir politika geliştirmenin gerekliliğini gündeme getirmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Avrupa’da ortak bir politika geliştirme çabaları kronolojik olarak anlatılmıştır. Bu kapsamda Avrupa Birliği’ndeki göç politikasının oluşumu, ilgili sözleşmeler ve düzenlemelerle detaylandırılmıştır. Avrupa Birliği üyesi devletlerin hangi koşullarda ne kadar sığınmacı kabul edecekleri kendi iç düzenlemelerine bırakılmıştır. Ancak göç kavramının uluslararası bir nitelik kazanmasıyla birlikte kitlesel göç hareketlerinin tüm dünyayı etkilemesi, göç konusunda ortak bir sorumluluk almayı zorunlu kılmıştır. Bu bölümde çalışmanın konusu olan Suriye Krizi çerçevesinde Avrupa Birliği’nin göç politikalarını anlamlandırabilmemizi sağlayacak temel protokol ve anlaşmalara yer verilmiştir. Avrupa Birliği bu kapsamda bir çok protokol düzenlemiş, üye devletleri kapsayan anlaşmalar imzalamıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ayrıca Avrupa’da Suriyeli sığınmacı sorununa detaylı olarak yer verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların en fazla sığınma talep ettikleri ülkeler ve Avrupayı neden bir destinasyon bölgesi olarak seçtikleri bu bölümde detaylandırılmıştır. Suriye’deki iç savaştan kaçan insanlar ilk olarak güvenli bir komşu ülkeye geçiş yapsalar da bu ülkelerde bekledikleri geleceği göremediklerinden göç rotalarını Avrupa’ya çevirmişlerdir. Avrupa’ya yapılan göçler, Birliğin izlemiş olduğu sıkı politikalar nedeniyle çoğunlukla yasadışı yollarla yapıldığı görülmektedir. Avrupa İstatistik Ofisi EUROSTAT’ın 2017 tarihinde yayınladığı göç raporuna göre; Almanya,

Fransa, Yunanistan, İngiltere ve İspanya AB'de yasa dışı göçmenlerin toplam % 71'ini karşılamaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkeler ortak bir göç ve sığınma politikası oluşturma konusunda bir çok girişimde bulunmuş olsalar da başarılı olamamışlardır. Son kertede, sığınmacı sorunu Avrupa sınırlarının ötesinde çözülmeye çalışılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dünyanın yaşadığı en büyük göç hareketi olan Suriyeli sığınmacı krizi, Suriye'de yaşanan iç savaşla birlikte kontrol edilmesi zor bir hal almıştır. 2011 yılından itibaren milyonlarca Suriyeli, ülkesini terk ederek başka ülkelere sığınmak durumunda kalmıştır. Sığınmacıların önemli bir bölümü ise kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır.

Suriye'den ayrılmak durumunda kalan sığınmacılar yakınlık, akrabalık ilişkileri, sınır şehirlerindeki benzer yaşamsal özellikler, kolay sosyal ilişki, dil, din ve etnik yapı gibi etkenlerden ötürü büyük oranda Türkiye'ye yönelmiştir. Bunun yanı sıra Suriye'ye sınır komşusu olan Türkiye gibi komşu ülkelere de sığınmacı akını yaşanmıştır.

Suriyeli sığınmacı sorunu yakın döneme kadar yalnızca Suriye'ye komşu olan ülkelerin sorunu olarak görülmekteydi. Ancak 2015 yılında yaşanan gelişmelerle birlikte artık bu sorun, Avrupa'nın da bir sorunu haline gelmiştir. Bu süreçte, Lübnan ve Türkiye gibi komşu ülkelerde istedikleri geleceği göremeyen sığınmacılar hayatlarını tehlikeye atarak toplu halde Avrupa'ya ulaşmaya çalışmışlardır.

Yaşanan sığınmacı krizini zaman içerisinde Avrupa Birliği'ni etkilemeye başlaması ile Avrupa Birliği'nde bu konuyla ilgili mevzuat güncellemesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Birliğe üye ülkelerin mülteci rejimini düzenleyen Dublin Anlaşması'nda, Avrupa Birliği topraklarına giriş yapan bir mültecinin hangi ülkenin sınırları içerisine giriş yapmış ise, bu ülkeye iltica başvurusu yapabileceği şartı bulunmaktadır. Bu durum Suriye'deki krizden kaçan insanların Akdeniz'e kıyısı bulunan Malta, Yunanistan ve İtalya gibi ülkelerde birikmesine yol açmıştır. Avrupa Birliği'nin dayanışmacı niteliğine ters olan bu anlaşmadan dolayı İngiltere ve Fransa başta olmak üzere Doğu Avrupa ülkeleri ve birçok Avrupa Birliği üyesi ülke, Avrupa Birliği Komisyonu'na üye olan ülkeler arasında mültecilerin adil olarak paylaşılması

çağrısı yapmıştır. Bu süreçte Almanya, Avrupa Birliği içerisindeki lider konumuyla ortak bir göçmen politikası oluşturabilme gayretini kesintisiz şekilde sürdürmeye çalışmıştır. Nitekim göçmenlere yönelik kapsamlı hükümler içeren Dublin Sözleşmesi bu çabanın bir sonucudur. Bu sözleşmenin gereklerini bütün ülkeler tam olarak uygulamasalar da, bu sözleşme uluslararası ortak göç politikası oluşturabilme açısından ileri bir adım olarak görülmektedir.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği göç politikasına bakıldığında, her ne kadar ortak bir politika geliştirilmeye çalışmış olsa da ülkeler nezdinde birleştirici sığınma teorilerinin var olmadığı görülmektedir. Hatta Avrupa Birliği'nin mevcut sığınma politikasının mülteci krizinin bu noktaya gelmesinde önemli bir rol oynadığı, bu noktada Dublin Sözleşmesi'nin ve Avrupa Ortak Sığınma Sistemi gibi uygulamaların yeniden gözden geçirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Suriye krizi süresince, Avrupa Birliği ülkelerinin olağanüstü durumlara dönük yeterli sorumluluk üretilmediği görülmüştür. Avrupa Birliği'nin zorunlu göç konusunda attığı adımlarla, öncelikle Amsterdam Antlaşması'yla sığınma politikasına yeni bir açılım getirilmiş ve Avrupa Birliği'nin çıkarları ile paralel yasalar oluşturulmuştur. Bunun yanında, Dublin Sözleşmesi ile getirilen düzenlemelerin ise Schengen bölgesindeki gerilimi arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Suriye Krizi çerçevesinde AB göç politikası Almanya örneklemini üzerinden incelenmiştir. Almanya, AB içerisinde açık bir mülteci politikası izleyen ilk devlet olması nedeniyle bu çalışmada özel olarak ele alınmıştır. Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana göçmen politikasında kısıtlayıcı tutumdan, özgürlükçü bir tutuma doğru evrildiği görülmektedir. Almanya'nın göçmen gerçeğiyle yüzleşerek entegrasyon perspektifini geliştirmesinin 1990'lı yılların sonlarına geldiği görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde Almanya'nın göçmenlere uyguladığı politikalara ve sığınma başvurularının kapsamına detaylı yer verilmiştir.

Almanya'daki göç politikasının kırılma noktası 2015 yılı olmuştur. Bu tarih itibarıyla Suriye'deki iç savaştan kaçarak Avrupa'ya geçmeye çalışırken hayatını

kaybeden sığınmacıların dramı, uluslararası kamuoyunda insan hakları söylemlerinin artmasına neden olmuştur. Bu süreçte kamuoyunun da desteğini yanına alan Almanya Başbakanı Angela Merkel, “Biz bunu başarırız!” (Wir schaffen das!) sözleriyle cesur bir çıkışta bulunmuştur. Merkel’in bu çıkışı ilk etapta birçok kesimden destek görmüştür. Bu gelişmeleri Ağustos 2015’de Almanya ile Avusturya’nın mültecilerin ilk giriş yaptıkları yerde kalmalarını içeren Dublin Sözleşmesini askıya alarak mültecilere sınırlarını açmaları takip etmiştir. Almanya’nın Dublin Sözleşmesini askıya alması, Avrupa Birliği’nin diğer ortakları ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından faydalı olarak görülmüştür. Bu çerçevede Almanya, ulusal boyutta muhalif partilerin ve toplumun itirazları nedeniyle yürürlüğe koyamadığı uygulamaları, Dublin Sözleşmesi ve diğer mevzuatları öne sürerek hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu yöntem yalnızca Almanya’nın değil diğer ülkelerin de özgürlükçü yasalar çıkarabilmelerine imkan tanımıştır. Nihayetinde, Suriye krizinin ilk dönemlerinde, Almanya ile birlikte diğer liberal ülkelerin sığınmacılara yönelik politikalarının açık olmamakla birlikte kısıtlayıcı da olmayan bir özellikte olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan Almanya’nın bu tavrı, sığınmacılardan kaynaklanan yükün, üye ülkeler arasında paylaşılması konusunda, isteksiz olan diğer Avrupa Birliği üye ülkelerini cesaretlendirmeyi de amaçlamaktadır. Almanya’nın kendine güvenmesi ve ilk etapta soruna insan hakları perspektifinden yaklaşması daha açık bir politika izlemesini sağlamıştır. Almanya’nın ılımlı göç politikalarının etkisi 2016 yılı itibarıyla göç, sığınmacı ve mülteci raporlarına net bir şekilde yansımıştır. Almanya, bu politikaları sonrası Avrupa Birliği içerisindeki mülteci sayısının yarısından fazlasına ev sahipliği yapmıştır. Üçüncü bölümde detaylı yer verilen EUROSTAT’ın 2019 tarihli Sığınma ve Göç Yönetişimi raporunda görülmektedir ki; 2016 yılında Avrupa Birliği ülkelerine iltica başvurusunda bulunan sığınmacıların %79’u, başvurularını Almanya’ya yapmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ek olarak; Almanya’da aşırı sağ hareketin yükselişi ve bu hareketin Alman iç politikasındaki etkileri değerlendirilmiştir. Almanya’da aşırı sağ hareketin yükselişi sığınmacı politikalarındaki önemli kırılma noktalarından biridir. Almanya’da artan yabancı karşıtı söylemler ve iç siyasette değişen dengeler ile Almanya’nın izlemiş olduğu Açık Kapı Politikası’nın zaman içerisinde

sertleştiği görülmektedir. Almanya'daki Suriyeli sığınmacıları doğrudan etkilediğinden, Almanya'nın iltica prosedürlerine yine bu bölümde detaylı yer verilmiştir. Çalışmada EUROSTAT, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi ve Göç İdaresine ait güncel veriler kullanılarak konu daha kapsamlı analiz edilmeye çalışılmıştır. İncelenen datalarda Almanya'nın sığınmacı başvurularında Açık Kapı Politikası'nı deklare ettiği 2015 yılı itibariyle ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Buna ek olarak; iç siyasette değişen dengeler ve aşırı sağ partilerin oylarını ciddi bir şekilde arttırmasıyla bazı eyaletlerde seçimleri kaybeden Merkel hükümetinin politikalarını sertleştirmeye başladığı ve Geri Kabul Anlaşmaları'nı yürürlüğe koyduğu 2017 yılı itibariyle başvurularda net bir şekilde düşüş olmuştur. Almanya bu tarihe kadar sığınmacılara Tam Koruma Statüsünde sığınma hakkı tanırken 2017 itibariyle Geçici ve Süreli Koruma Statüsü'nün çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Almanya'da Suriyeli sığınmacı krizinin ilk dönemlerinde, her bir vatandaşın daha çok mülteci kabul edilmesine yönelik görüşlerinin bulunmasına karşın, kamuoyundaki genel kanı sığınma politikalarının liberalize edilmesi yönünde olmuştur. Ancak 2016 yılı itibariyle milyonlarca insanın Almanya sınırlarına yönelmesiyle, toplumdaki hümanist yaklaşım yerini yabancı düşmanlığı ve “öteki” söylemlerine bırakmıştır. Aynı dönemde Angela Merkel karşıtı aşırı sağ AfD'li siyasetçiler politikalarını ırkçılık, yabancı düşmanlığı, İslam karşıtlığı Suriyelilerin geri gönderilmesi kurguları üzerine inşa etmiştir. AfD'li siyasetçiler Almanya'da sığınmacı karşıtı politikalar yürütürken yaşanan terör olayları ile söylemlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır. AfD partisinin yeni çıkışları Alman seçmenler arasında ciddi bir destek bulmuş, bu durum Merkel hükümetinin bir çok eyalette seçimleri kaybetmesine neden olmuştur. Bu süreçte AB'den beklediği desteği göremeyen Almanya, hem iç siyasette hem de dış politikada ciddi sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır.

Almanya'ya gerçekleşen yoğun göç ve ülkenin farklı kentlerinde yaşanan terör saldırıları sonucunda, halkta sığınmacılara dönük olumsuz bakış açıları gittikçe artmıştır. Halkın göç karşıtı bu düşüncesi ve muhalif partilerin baskıları neticesinde Almanya hükümeti 2016 yılının son dönemleri itibariyle mültecilere yönelik tavrını değiştirmiştir. Bu tavır değişikliğinin en somut örneğinin, Geri Kabul Anlaşması olduğu

söylenebilir. Almanya'nın Türkiye ile yaptığı Geri Kabul Anlaşması neticesinde, Yunanistan üzerinden Balkanlara ve ardından da Almanya'ya ilerleyen mülteci sayısında kayda değer bir düşüş gözlemlenmiştir. Ek olarak Alman hükümeti, mültecilerin aile birleşimi başvurularını da, 2016 yılında askıya alarak, statüsü açısından mülteci kapsamına girmeyen göçmenler sınır dışı etmeye başlamıştır. Almanya, Suriyeli krizinde Avrupa Birliği ile ortak ve kalıcı bir çözüm geliştirilememesi nedeniyle ikili anlaşmalarla çözüm üretmeye çalışmıştır. Bu çerçevede Türkiye gibi İspanya ve Yunanistan ile de ikili Geri Kabul Anlaşmaları imzalanmıştır.

Suriye Krizi çerçevesinde Açık Kapı Politikası konusunda Almanya örneğiyle hazırlanan bu çalışmada genel değerlendirmeler üçüncü bölüm ve hukuki çerçeve kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede; Almanya Başbakanı Angela Merkel'in iç siyasette kaybettiği itibarı ve oyları yeniden kazanmak için insan hakları söylemleriyle oluşturduğu politikaları kısa süre içerisinde değiştirdiği ortaya çıkmıştır. Alman Hükümeti'nin bu tavır değişikliği, halkın sığınmacılara olan bakış açısında da görülmüştür. Bu kapsamda Almanya'da yapılan bazı araştırmalarda, Almanya'daki Suriyeli sığınmacıların sayısının artmasının, olası yabancı karşıtlığı politikalar ile ülkede sosyal ve politik kutuplaşmayı derinleştirdiği ifade edilmektedir. Bu kutuplaşmada son dönemlerde yükselen İslamofobi ile birlikte ülkede yabancı düşmanlığının ve ırkçılık söylemlerinin yaygınlaşma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Bu durum iki farklı görüşe bölünen Almanya'nın sığınmacılara dönük tutumunu da yansıtmaktadır.

Dolayısıyla sığınmacılara dönük politikalarda kendisini hissettiren dönemsel koşullar, bu süreçte kamuoyunda yabancılara yönelik genel kanaatin olumsuzlaşması ve muhalif partilerin gittikçe oylarını arttırması Almanya'nın seçmen politikalarına da yansımış, sığınmacılara karşı olumsuz bir tavır ortaya çıkmıştır. Krizin ilk dönemlerinde Alman sivil toplumu, Suriyeli sığınmacı olgusunda başarılı bir sınav vermiş, sığınmacıların karşılanması, temel ihtiyaçların giderilmesi ve yerleştirilmesi, entegrasyonları sürecinde uygulamalar geliştirmiş, yeni nesil örgütlenmeler ile sığınmacı sorunlarının çözümüne dönük aktif rol almıştır. Ancak iç siyasette değişen dengeler, sığınmacıların yaşadığı uyum sorunları, ekonomik sıkıntıların artmasıyla

sığınmacıların toplumda bir külfet olarak görülmesi ve yaşanan terör olayları toplumda yabancı karşıtı algının artmasına neden olmuştur. 2016 sonrası dönemde “Başarabiliriz” söylemleri yerini sığınmacıların geri gönderme çabalarına bırakmıştır. Bu çerçevede kullanılan araçlar iltica prosedürlerinin zorlaştırılması, Geri Kabul Anlaşmaları ve güvenli üçüncü ülke uygulamaları olmuştur.

Almanya’nın izlemiş olduğu sıkı politikalar, güvenli bir yer arayışında olan sığınmacıları yasal olmayan yollara yöneltmek durumunda bırakmıştır. Bu çerçevede uygulamaya konan Geri Kabul Anlaşması, yasadışı yollarla bir ülkeye girmeye çalışan kişi veya grupların anlaşma yapılmış menşe ülkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ülkeye geri gönderilmesini düzenlemektedir. Avrupa Birliği kendi sınırlarını korumak ve sorunu kendi sınırlarında uzakta tutmak için çeşitli anlaşmalar yoluyla sorumluluğu üçüncü ülkelere devretmektedir. Almanya da bu kapsamda uygulamaya konulan Geri Kabul Anlaşmaları ve güvenli üçüncü ülke uygulamaları ile sığınmacı yükünden kurtulmaya çalışmaktadır. Ancak sığınmacıların topluca geri gönderilmesi hem sığınma hakkına hem de mültecilerin hukuki statüsüne aykırı bir durumdur. Mültecilerin hukuki statüsü ile ilgili gerek bölgesel gerekse uluslararası sistemde bir çok düzenleme yapılmıştır . Bu düzenlemelerin başında Mültecilerin Hukuki statüsünün düzenlendiği 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi ve BM İnsan Hakları Sözleşmesi gelmektedir. İlgili üç sözleşmenin de ana temasını insan hakları ve yaşama hakkı oluşturmaktadır. Sığınmacılara güvenli bir yer sağlamak ve insan haklarına yakışır bir şekilde kabul etmek bütün devletlerin sorumluluğundadır. Suriye göç krizi sonrası sığınmacılara uygulanan politikalar, insan haklarına önem veren Avrupa Birliği’nin özelde ise Almanya’nın demokratik söylemlerine ters düşmektedir. Günümüzde insan hakları, hukuk, adalet gibi söylemlerin temsilcisi olan Avrupalı devletlerin temel değerlerinin sığınmacı krizi karşısında sarsıldığı görülmektedir. Toplu göçlerin getirdiği ekonomik külfet, sağlık sorunları, kültürel uyumsuzluklar ve entegrasyon sorunları toplumsal düzeni tehdit eden bir risktir. Ancak hedef ülkeler entegrasyon politikalarını bu doğrultuda şekillendirebilirler. Sığınmacı sorununda bütün ülkelerin ilk sorumluluğu; uluslararası standartlar doğrultusunda, uluslararası korumayla sığınmacıların haklarına saygı göstermek olmalıdır.

Hazırlanan çalışmadaki esas argüman, devletler ulusal ve siyasi çıkarları söz konusu olduğunda sığınmacıların hak kayıplarını görmezden gelmektedir, Avrupa Birliği ve Almanya'nın sığınmacı sorununa iki yönlü bakışıyla desteklenmiştir: Sığınma bir taraftan tüm hukuki düzenlemelerde hak olarak görülürken, uygulamada toplumsal düzeni bozan ve tehdit eden bir tehlike olarak görülmüştür. Avrupa Birliği üyesi devletler göç sorununa dayanışma içinde çözüm bulmaktan ziyade sığınmacıları Avrupa dışında tutacakları bir politika izlemektedir. Almanya, Suriye krizinde kısa süre içerisinde değişen sığınmacı politikası ile insani kaygılarla hareket etmenin ötesinde karşılaştığı krizi bir fırsata çevirmek istediğini göstermiştir. Almanya sanayileşmiş bir ülke olmanın yanında hem Avrupa Birliği içerisindeki hem de dünyadaki konumunu güçlendirerek küresel bir aktör olmak istemiştir. Ancak bu süreçte AB'den beklediği desteği göremeyen Almanya, karşılaştığı büyük sığınmacı rakamları karşısında bu sığınmacıların barınma, yiyecek, güvenlik ve sağlık hizmeti sağlama gibi sorumluluklarla başetmede başarısız olmuştur.

Almanya'nın Açık Kapı Politikası arkasında yatan diğer bir önemli neden de ekonomik etkenlerdir. Sanayileşmiş ülkelerin hepsi, yaşlanan bir nüfusa sahip oldukları için genç nesiller için ihtiyaç duymaktadır. Almanya bu genç iş gücünü sığınmacılar ile sağlamak istemiştir. BMMYK verileri incelendiğinde Almanya'da oturma hakkı kazanan sığınmacıların büyük çoğunluğunun genç nüfus olduğu ve bir çoğunun eğitim seviyesinin en az bir ortaokul ve üzeri olduğu görülmektedir. Almanya bu politikası ile vasıflı işgücü piyasasına mültecilerin istihdamını sağlamaya çalışmış görünmektedir. Almanya'yı Açık Kapı Politikası'na yönlendiren diğer bir itici etmen de siyasi rant sağlama amacıdır. Suriye'deki iç savaştan kaçan insanların doruk noktasına ulaştığı 2015 yılında uluslararası kamuoyu bu krizin görmezden gelinemeyeceği yönünde ciddi bir duruş sergilemiştir. Ancak sığınmacıların Avrupa ve özelde Almanya'da bir külfet olarak algılanması ve Aşırı sağ partilerin seçim sonuçlarına da yansıyan başarıları ile bu amacının da gerçekleşmediği görülmektedir. Almanya'yı açık bir politika izlemeye iten faktörler ve sonuçları değerlendirildiğinde tezin temel argümanının doğrulandığı görülmektedir. Ancak unutulmaması gereken şudur: Mültecilik bir seçim değil zorunluluktur. Bu çalışmada Almanya'nın göç politikası Avrupa Birliği'nin politikaları ile bağlantı kurularak incelenmiştir. Ayrıca daha önceki literatür çalışmaları incelenerek

güncel verilerle sentez yapılarak analiz edilmiştir. Literatür taraması esnasında Almanya ve Avrupa Birliği'nin göç ve sığınma konusunda hazırlanan bir çok çalışma olmasına rağmen bu politikalara eleştirel yaklaşımlarda kaynak bulunamamıştır. Bu çalışma, Avrupa Birliği içerisinde Almanya'nın Suriye sığınmacı yükünü üstlenen başat ülke olması ve bu kapsamda az sayıda çalışma bulunması nedeniyle oluşan eksikliğin giderilmesi bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- AB Genel Sekreterliği (2011), “Geçici ve Döngüsel Göç: Fırsatlar ve Zorluklar”, Bilgi Notu, Ankara.
- AB-Türkiye 18 Mart 2016 Tarihli Zirve Bildirisi (2016), https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf, Erişim Tarihi: 13.08.2019.
- Ağanoğlu, H. Yıldırım. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Talihi Göç*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Akalın, Hilal (2013), *Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Aker, A. Tamer. (2006). Ruhsal Süreçler Açısından Zorunlu Göç ve Yerinden Edilme. *Zorunlu Göç ile Yüzleşmek: Türkiye’de Yerinde Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası*. İstanbul: Tesev Yayınları. 60-63.
- Akgün, Erhan. (2016). Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 157-182.
- Aksoy, Zeynep. (2012). Uluslararası Göç Ve Kùltürlerarası İletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
- Alkan, Nail. (2015). “Avrupa’da Yükselen İrkçılık: Pegida Örneği”. *Akademik Bakış* 275 Cilt 8 Sayı 16.

“Almanların İslam Algısı: Tehdit”, Deutsche Welle, 8 Ocak 2015 <https://www.dw.com/tr/almanlar%C4%B1n-islam-alg%C4%B1s%C4%B1-tehdit/a-18176558>, Erişim Tarihi: 10.08.2019.

“Almanya Dublin Sözleşmesi’ni Suriyeliler İçin Askıya Aldı”, Euronews, 25 Ağustos 2015. <https://tr.euronews.com/2015/08/25/almanya-dublin-sozlesmesi-ni-suriyeliler-icin-askiya-aldi>. Erişim tarihi: 10.07.2019.

“Almanya İle Yunanistan Sığınmacı İadesinde Anlaştı”, Deutsche Welle, 17 Ağustos 2018. <https://www.dw.com/tr/almanya-ile-yunanistans%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1-iadesinde-anla%C5%9Ft%C4%B1/a-4511791>, Erişim Tarihi: 11.08.2019.

“Almanya’da İltica Hakkı”. <https://jurix.com.tr/article/4732>. Erişim Tarihi: 16.07.2019.

“Wir schaffen das! Angela Merkel and the European Refugee Crisis” https://www.researchgate.net/publication/321379676_Wir_schaffen_das_Angela_Merkel_and_the_European_Refugee_Crisis. Erişim Tarihi: 16.07.2019.

“Almanya’da İltica Karar Süresi Kısaltılacak”, Deutsche Welle, 4 Ağustos 2015. <https://www.dw.com/tr/almanyada-iltica-karar-s%C3%BCreci-k%C4%B1salt%C4%B1lacak/a-18625804>. Erişim tarihi: 09.11.2019.

Altınışıık, Çiğdem ve Yıldırım, Mehmet Şahin (2002). *Mülteci Haklarının Korunması*. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.

Altuner, Tuğba (2009). *Kentleşme Bağlamında Göçün Yol Açtığı Toplumsal Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aras, İlhan ve Sağıroğlu, Akın (2018). "Almanya ve Suriyeli Mülteci Krizi." *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*. Cilt1 Sayı 1: 105-116.

Arwen. (2008). “Dünyadaki Göçlerin Nedenleri”, <https://www.delinetciler.org> , Erişim Tarihi: 10.04.2019.

Asylum quarterly report, (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report”, 10.04.19 tarihinde erişildi).

Asylum Procedure, <https://handbookgermany.de/tr/rights-laws/asylum/asylum-procedure.html>, Erişim Tarihi: 11.08.2019.

Ateş, Mehmet (2018). “*Suriyeli Mülteciler Bağlamında Almanya’nın Göç ve Entegrasyon Politikası*”. Bitirme Projesi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avrupa Birliği Temel Haklar Beyannamesi, <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>, Erişim Tarihi: 14.08.2019.

“Avrupa’da En Çok Sığınmacı Kabul Eden Ülkeler”, Euronews, 29 Haziran 2018. <https://tr.euronews.com/2018/06/29/avrupa-da-en-cok-siginmaci-kabul-eden-ulkeler-hangileri>. Erişim Tarihi: 08.05.2019.

Aydın, Esen. (2018). “Avrupa Birliği Mevzuatında Güvenli Üçüncü Ülke Kavramı ve Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşmasına Yansımaları”. *Public and Private International Law Bulletin*. Sayı 38(1): 11–40.

Aydın, Orhan Onur (2018). “*Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAFM, <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/Asyl/statistik-anlage-teil-4-aktuelle-zahlenzu-asyl.pdf;jsessionid=> (21.11.2019 tarihinde erişildi)

BMMYK, <https://rsq.unhcr.org/en/#i11B>, Erişim Tarihi: 25.11.2019.

- Balcı, Meral (2018). “Suriye mülteci krizi bağlamında Türkiye ve Almanya’nın sığınmacı politikalarının ikili ilişkilere yansımaları”. *Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar 2*. <https://www.academia.edu/>, Erişim Tarihi: 11.07.2019
- Başel, Halis (2007). “Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 515-542.
- Batır, Kerem (2017). “Avrupa Birliği’nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye İle AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 585-604.
- Bayraklı, Cemile. (2007). “Dış Göçün Sosyoekonomik Etkileri Görece Göçmen Konutları’nda Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği”.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraklı, Enes ve Keskin, Kazım.(2015) “Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi”. SETA.
- Beşer, Mehmet Enes (2018). “Merkel Liderliğinde Almanya: Göç Politikasında Kırılmalar”. Ankara: Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GPM).
- Boehning, R. W., (1984).”*International Migration: Implications for Development Policies, International Conference on Population*”, UN .
- Bozkurt, Oğuzhan (2017). *Türkiye’de Mültecilik Olgusunun Sosyolojik Açıdan İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Budak, Erkan (2008). “11 Eylül Olayları Işığında Almanya’da İslam Algısı: Bir Kopuş mu, Süreklilik mi?”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. Cilt 6. No. 15. 35-67.

- Bulkan, Duygu (2018). “Avrupa Birliği Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Canpolat, Hasan ve Hakkı, Onur. (2012). "Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi". *ORSAM*. Ankara: Orsam Rapor 123.
- Castles, Stephen; Heather Booth and Tina Wallace. (1984). *Here for good: Western Europes new ethnic minorities*. London: Pluto Press.
- Castles, Stephen ve Miller Mark J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, Çev. B. U. Bal ve İ. Akbulut. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağ, Galip (2018). Balkanlar'a Yeni Tuzak: “Yeni Balkan Rotası ve Mülteci Sorunu”, (<http://www.tasam.org>, 10.04.2019 tarihinde erişildi).
- Çelik, Ahmet (2014). AB Geri Kabul Anlaşması, *Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi* .<http://www.kto.org.tr/d/file/turkiye--ab-geri-kabul-anlasmasi.pdf>.
- Cenevre Sözleşmesi, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> . Erişim Tarihi: 20.11.2019.
- Çiçeksoğüt, Adem (2017). “Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyeliler'in Türkiye'deki Statüsü”. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6(2). 1-20.
- Dağ, Ahmet Emin (2004). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü* . İstanbul: Anka Yayınları.
- Dalaman, Cem (2012). “Almanya'nın Suriye Politikası Değişiyor”. <https://www.amerikaninsesi.com/a/almanyasin-suriye-politikasi-degisiyor/1503066.html>, Erişim Tarihi: 06.04.2019.

David A. Martin (2015). “Immigration’s Enigma Principle: Protection and Paradox”. *Public Law and Legal Theory Research Paper Series*. Number: 2015-63.

Demiryürek, İsmail (2012). “Almanya Entegrasyon Politikası ve Hamburg Örneği”, *T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı* <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/resimler/thesis/ismail-demiryuerek-almanya-entegrasyon-politikasi-ve-hamburg-oernegi.pdf>.

Deutscher Bundestag. <https://www.bundestag.de/services/suche?suchbegriff=+sicheres+Land>, Erişim tarihi: 10.11.2019.

Doğan, Ali Ekber (2002). "Yeni Bir Uluslararası Göç Dalgasının Eşiğinde: Dünya Kentlerine Göç." *Kentleşme, Göç ve Yoksulluk*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.

“Dublin II Yönetmeliği”, Madde 14. http://www.madde14.org/index.php?title=AB_Dublin_II_Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi Erişim Tarihi: 10.07.2019 .

Duruel, Mehmet (2017). “Avrupa Birliği Göç Politikası ve Kitleli Göç Akınları Karşısındaki Durumu”. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 1-12.

Dürgen, Betül (2015). “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukukî Durumu”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Education Levels of Refugee, Wirtschaftliche Untersuchungen, Berichte und Sachverhalte, https://www.iwkoeln.de/fileadmin/user_upload/Studien/Report/PDF/2017/IW-Report_2017_37_Education_Levels_of_Refugees.pdf, Erişim Tarihi: 15.11.2019

Efe, Haydar (2008). “Avrupa Birliği’nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 7(1), 66-78.

Ekici, Süleyman ve Tuncel, Gökhan (2015). "Göç ve İnsan." . *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* . Sayı 5.1, 9-22.

Ekmekçiler, Ümit Serkan (2018). "Kırsal göç hareketlerinin ekonomik ve sosyal etkileri: Diyarbakır ili örneği." . Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elmas, Fatma Yılmaz (2015). "Avrupa 'Kapı Duvar': Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı". Ankara: Usak Yayınları.

Elmas, Fatma Yılmaz (2016). "Avrupa Birliği Göç - Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eraldemir, Zeynep (2013). "Türkiye’de Göç Sorunu Göçlerin Sosyo- Ekonomik Yansımaları İskenderun- Dört Yol Örneği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergüven, Nasih Sarp ve Özturanlı Beyza. (2013). "Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* .62.4 1007-1062.

Eş, Muharrem ve Ateş Hamza. "Kent yönetimi, kentleşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri." *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. 48 (2004).

EU under pressure over migrant rescue operations in the Mediterranean, <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/15/eu-states-migrant-rescue-> Erişim Tarihi: 10.04.19.

EUROPE: Syrian Asylum Applications, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php>. Erişim Tarihi: 08.05.2019.

EUROSTAT, https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/migr_asydec_esms.htm#stat_pres1555417780715 Erişim Tarihi: 16.07.2019.

EUROSTAT, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managedmigration/data/database>, Erişim Tarihi: 16.08.2019.

Faist, Thomas (2003). *Uluslararası Göç ve Ulus Aşırı Toplumsal Alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Florian Trauner (2016). "Asylum policy: the EU's 'crises' and the looming policy regime failure" *Journal of European Integration*, VOL. 38, NO. 3.

Foulkes, Christopher (2015). *Encyclopedia of Migration*, Dordrecht: Springer Netherlands.

Funk, Nanette (2016). "A spectre in Germany: refugees, a 'welcome culture' and an 'integration politics". *Journal of Global Ethics* . 12.(3) ss.289-299.

"Geçici Koruma", T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, Erişim Tarihi: 26.06.2019.

Gençler, Ayhan (2005), "Avrupa Birliğinin Göç Politikası", Sosyal Siyaset Konferansları, Prof.Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı 49. İstanbul: Kitap İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4566, İktisat Fakültesi Yayın No: 582,173198.

Gençler, Ayhan (2006). "Avrupa Birliğinin Göç Politikası". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (49).

Ghosh, Bimal (2000). Towards a new international regime for orderly movements of people. *Managing migration: Time for a new international regime*, 6(10).

"Göç Çeşitleri", <http://goc-cesitleri.nedir.org/#2-zorunlu-goc>. Erişim Tarihi: 26.04.2019.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü . "Geçici Koruma". <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 13.08.2019.

“Göçmenlerin umudu Avrupa”, Bloomberg News, 07 Eylül 2015. <https://businessht.bloomberght.com/guncel/haber/1125496-gocmenlerin-umudu-avrupa> Erişim Tarihi: 07.06.2019.

“Göç Rotası Hakkında / Kasım 2015 itibariyle Avrupa Sınırında Tel Örgüler”, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 30 Aralık 2015. <https://tr.boell.org/tr/2015/12/30/goc-rotasi-hakkinda-kasim-2015-itibariyle-avrupa-sinirlarinda-tel-orguler>, Erişim Tarihi: 07.06.2019.

GÖK, Gonca Oğuz (2016). Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvelik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 65-82.

Graham, David T. ve Poku Nana (1998). *Redefining security: Population movements and national security*. Greenwood Publishing Group.

Güçtürk, Yavuz (2014). “İnsanlığın Kaybı Suriye’deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu” . *SETA Yayınları*. 31.

Gül, Osman Kubilay (2007). “Doğu Türkistan Türkiye Göç İdaresi”, www.goc.gov.tr Erişim Tarihi: 10.04.2019.

Güleç, Cansu (2015). Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye yansımaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 2 (2).

Güllüpınar, Fuat (2012). “Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).

Günay, Enver, Atılgan Dilek ve Serin Emine (2017). "Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi." *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 7.2, 37-60.

“Güvenli Üçüncü Ülke”, Madde 14. http://www.madde14.org/index.php?title=G%C3%BCvenli_%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC_%C3%9Clke.
Erişim Tarihi: 09.05.2019 .

Hacıoğlu, Fatma Zeynep, “Geri Kabul Anlaşması” <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerV/589.pdf>, Erişim Tarihi: 29.07.2019.

Hampshire, James. (2008). "Disembedding liberalism? Immigration politics and security in Britain since 9/11". *Immigration policy and security*. Routledge. 117-137.

Hollifield, James, Philip L. Martin, and Pia Orrenius, (Eds) (2014).''' *Controlling immigration: A global perspective*. Stanford University Press.

Homles ve Castaneda (2016): “ Avrupa Komisyonu, Hague Programı” (<https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/amet.12259> Erişim Tarihi: 31/07/2018.

How well have Germany’s refugees integrated, <https://www.ft.com/content/e1c069e0-872f-11e7-bf50-e1c239b45787>. Erişim Tarihi: 08.05.2019.

Huysman, Jef . (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 38. No. 5pp. 751–77.

İhlamur-Öner, Suna. Gülfer. (2014). “Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikası”. *Ortadoğu Analiz*. 6(61), 42-45.

İçduygu, Ahmet, ve Damla B. Aksel. (2012). "Türkiye’de düzensiz göç." *Uluslararası Göç Örgütü Türkiye* .

İHEB, <http://www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/insan-haklari-evrensel-beyannamesi.pdf>, Erişim Tarihi: 06.05.2019.

İHEB, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> Erişim Tarihi: 26.03.2019.

İnsan Hakları İzleme Örgütü , <https://www.hrw.org/>, Erişim tarihi: 25.08.2019.

“İltica Prosedürü”, Berlin Karşılama Merkezi. <https://www.berlin.de/willkommenszentrum/tr/adim-1-uelkeye-gelis/iltica-proseduerue/>, Erişim Tarihi: 09.05.2019.

“İnsan Ticareti”, T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/files/files/insanticaretiss.pdf>. Erişim Tarihi: 26.03.2019.

“İtalya İle Libya Arasında Diplomatik Gözlem Anlaşması” Diplomatik Gözlem. https://diplomatikgozlem.com/_haber/italya-ile-libya-arasinda-gocmen-anlasmasi: Erişim Tarihi: 23.11.2019.

Jeanne Park,(2015) “Europe's Migration Crisis” New York: *Council of Foreign Relations*.

Joppke, Christian (1998). *Immigration Challenges the Nation - State*. UK: Oxford University Press,the UK.

Kara, Dönmez, Canan Öykü. (2015). “*Göç bağlamında uluslararası iş birliği ve Türkiye’nin politikaları*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karademir, Musa (2016). “Mülteci Krizi ve Aavrupa Birliği”. (https://tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi_, Erişim Tarihi: 11.08.2019)

KARAMAN, Kasım (2003). “Türkiye’de şehirleşme olgusu ve gecekondulu sorunu”. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 108-117.

Karaoğlu, Nazlı (2011). “Karacabey ve Mustafakemalpaşa İlçelerindeki Göç Hareketlerinin İki Durumlu Tercih Modelleriyle Analizi”. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keleş, Ruşen (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Keskin, Hakkı (2011). “*Göçün 50.Yılında Türklerin Gölgesinde Almanya : Geleceğe Yönelik Uyum Politikası için Görüşler*”. İstanbul: Doğan Kitap.
- Kirisci, Kemal (2014). “Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı”, Ankara: Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Kirişçi, Kemal (2002). “Avrupa Kalesi mi, Dostça Schengen mi? *Avrupa ve Türkiye’de Sığınma Hakkı ve Mülteciler Uluslararası Sempozyumu*”, Ankara: Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat İçin Vakıf Yayınları.
- Koçak, Yüksel ve Terzi Elvan. (2012). "Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri." Kars: *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3.3 163-184.
- Koser, Khalid. (2005).’’*Irregular migration, state security and human security.*’’ Geneva: GCIM. https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/tp/TP5.pdf, Erişim tarihi: 24.03.2019.
- Köktaş, Arif.(2011). ‘Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları’. *SDE Analiz*, 18.
- Köse, İsmail (2016). “Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(1).s.1-26.
- Kurt, Hacı (2006). "Göç eğilimleri ve Olası Etkileri." *Yönetim Bilimleri Dergisi* . (4: 1)
- “Lahey Süreci”, T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/lahey-sureci>, Erişim Tarihi: 18.07.2019.
- Macisco, John J. (1992). "International migration: issues and research needs.", (der.) Calvin Goldscheider, Westview Press, Summertown, 229-48.

- Marcel Neuenhaus, Maha Aly, "Empathy Up", "*Proceedings Of The 2017 CHI Conference Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems*" .Pages 86-92. CHI EA '17.
- Marie, Claude-Valentin. (1997). "The Member States of the EU and Immigration in 1994: Less Tolerance and Tighter Control Policies. Information network on migration from third countries (RIMET)." *General Report 1994*.
- Martin, Philips. L. (2016). "Görüş: Amerikan gözüyle Avrupa'nın göç krizi". *Göç Dergisi (GD)*, 3(1), 121-134.
- Mayer, Matthias (2016). "Germany"s Response to the Refugee Situation: Remarkable Leadership or Fait Accompli?". *Newpolitik*, Retrieved (http://www.bfna.org/wp-content/uploads/2017/04/Germanys_Response_to_the_Refugee_Situation_Mayer.pdf . Erişim Tarihi: 10.05.2019.
- Meçik, Oytun ve Gelekçi K. Aycan (2018). "Suriye'li Mülteci Krizi sırasında Avrupa'nın külfet paylaşımı yetersizliği". *İzmir Uluslararası İktisadi İdari Bilimler Kongresi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mia, Kelliher (2016). "*Behind Germany`s Wilkommenskultur and Hungary`s Xenophobic Sentiments: Responses to the Syrian Refugee Crisis within the European Union*". Washington The USA: University of Puget Sound.
- Migration, Asylum and Refugees in Germany: Understanding the <https://www.iom.int/news/migration-asylum-and-refugees-germany-understanding-data>. Erişim Tarihi: 08.05.2019.
- Milton H. Saier Jr.,(2010) ."Desertification and Migration," . *Water Air and Pollution*. vol.205. s.31.
- Mutluer, Mustafa. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye: kurumsal ve ampirik bir alan araştırması*. Denizli/Tavas: Çantay Kitapevi.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf, Erişim Tarihi: 14.08.2019.

“Migrations and Home Affairs”. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/stockholm-programme_en. Erişim Tarihi: 20.07.2019.

“Mülteci Krizinde Almanya’nın Algısı Değişti”, Deutsche Welle, 6 Eylül 2016. <https://www.dw.com/tr/m%C3%BClteci-krizinde-bir-y%C4%B1l-almanya-olg%C4%B1s%C4%B1-de%C4%9Fi%C5%9Fti/a-19510727>, Erişim Tarihi: 05.08.2019.

“Mülteci Karşıtı Propaganda ve Aşırı Sağ”, Aljazeera, 15 Şubat 2016, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/multeci-karsiti-propaganda-ve-asiri-sag>. Erişim Tarihi: 10.08.2019.

Nakhoul, Tuğçe Elif (2014). “Uluslararası İş gücü Göçü ve Türkiye”. Ankara: *TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi*.

Nurcan, Elif Sercen (2012). “Mülteciler: Yerleşemeyen, Gidemeyen ve İstenmeyen İnsanlar”, https://www.academia.edu/3460308/M%C3%BClteciler_Yerle%C5%9Femeyen_Gidemeyen_ve_%C4%B0stenmeyen_%C4%B0nsanlar Erişim Tarihi: 11.04.2019.

“Nobel Barış Ödülü’nün favorisi Merkel”, Deutsche Welle Türkçe, 9 Ekim 2015. <https://www.dw.com/tr/nobel-barış-ödölünün-favorisi-merkel/a-18771628>, Erişim Tarihi: 17.07.2019 .

OECD 2017, <https://www.oecd.org/els/mig/Finding-their-Way-Germany.pdf>. Erişim Tarihi: 21.05.2019.

OHCHR, <https://www.ohchr.org/EN/pages/home.aspx> , Erişim Tarihi: 11.04.2019.

“Open Door Policy”, Britannica, <https://www.britannica.com/event/Open-Door-policy>,
Erişim Tarihi: 22.09.2019 .

Öner, Selcen (2014). “Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni Ötekiler ve Türkiye’nin AB Üyeliği” Ankara: *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 13, No: 1 ,s.163-184.

Öz, Kerem (2012). “Almanya’da İltica Hakkı”. *Hukuk Köprüsü*. Sy: 2 ss. 23-34
(https://www.academia.edu/33668570/Almanyada_İltica_Hakk. Erişim Tarihi: 09.05.2019.

Özcan, Celal. (2018). *Savaşı Sabreden Kazanır: Şansölye Merkel’in Hikayesi ve Türkiye İlişkileri*. İstanbul: Doğan Kitap.

Özcan, Mehmet (2005). “Avrupa Birliği sığınma hukuku: ortak bir sığınma hukukunun ortaya çıkışı”. USAK Books.

Özdemir, Erol (2017). “Suriyeli Mültecilerin Türkiye’deki Algıları”. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 116-136.

Özdemir, Murat (2008).”*Türkiye’de iç göç olgusu, nedenleri ve Çorlu örneği*”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özer, İnan. (2004). *Ekin Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişme*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Özgen, Aslı Özge (2010). *Avrupa Birliği göçmenlik politikaları: tarihsel geçmiş ve mevcut durum*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özsöz, Melih (2014). Türk Vatandaşlarının Vizesiz Avrupa Yolculuğu: Vize Sorunu, Geri Kabul ve Sonrası. *Türkiye-AB İlişkileri: Yeni Gündem*. Ed: B. Akçay, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özyakışır, Deniz (2013). *Göç, Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Petersen, William (1958). "A General Typology of Migration". *Amerikan Sociological Review*. Vol: 23. 259-263.

Refugee crisis: Number of asylum seekers arriving in Germany drops by 600,000 in 2016, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-germany-asylum-seekers-numbers-drop-600000-in-2016-angela-merkel-syria-middle-east-a7521191.html>. Erişim Tarihi: 11.05.19.

Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/08/20020809.htm> Erişim Tarihi: 26.03.2019.

Sağlam, Serdar (2006). "Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme." Ankara: *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* 5 . 33-44.

Sal, Özcan (2015). "Zorunlu göç ve kentleşme "Siirt örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Samur, Hakan (2009). "Avrupa Komşuluk Politikası ve Amaçları". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 18-35.

Sarah, Hansson (2016). "EU Leaving The Refugees At The Doorstep", Universit of Gothenburg, Bachelor Thesis in Global Studies. Spring term.

Savaşan, Zerrin (2009). "AB'de Sığınma Hakkı: Ortak Sığınma Sistemi Oluşturma Amacı ve Devam Eden Kısıtlamalar". *İnsan Hakları Yıllığı*, 27, 13-34.

Sayın, Yusuf, Usanmaz Ahmet ve Aslangiri Fırat (2016). "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği." *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 18 (31): 1 13.

“Slovakya ve Çek Cumhuriyeti Müslüman Göçmen İstemiyor”, 19 Ağustos 2015.
<https://www.timeturk.com/slovakya-ve-cek-cumhuriyeti-musluman-gocmen-istemiyor/haber-45256>, Erişim Tarihi: 05.08.2019.

Somuncu, Başak (2006). *Türkiyenin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde uluslararası göç politikası*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Sönmez, Pelin (2015). *Avrupa Birliği'nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyaloğu*, Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul : İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

“Support for Merkel's bloc hits record low, AfD at new high – poll”, Reuters, 2 Ağustos 2018. <https://uk.reuters.com/article/uk-germany-politics/support-for-merkels-bloc-hits-record-low-afd-at-new-high-poll-idUKKBN1KN2T1>, Erişim Tarihi: 20.07.2019 .

Syrian refugees' struggle with temporary status in Germany, Atlantic council, 26 Şubat 2019. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/syrian-refugees-struggle-with-temporary-status-in-germany/>, Erişim Tarihi: 20.11.2019.

Şen, Mustafa (2014). “Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi”. *Çalışma ve Toplum*. 40(1).

Şen, Y. Furkan. (2006). *Yeni dönemde eski tartışmalar: Göç, Etnisite, Milliyetçilik, Kürtçülük, Laiklik*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Taneri, Gökhan (2011). “Uluslararası Hukukta mülteci ve sığınmacıların geri gönderilmemesi (non-refoulement) ilkesi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taş, Hacı Yunus ve Selami Özcan (2017). "Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi." *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 7.17: 36-54.

Tekeli, İlhan (2008). *Göç ve ötesi* . (Vol. 3). Tarih Vakfı.

Theodora Dragostinova, “Refugees or Immigrants? The Migration Crisis in Europe in Historical Perspective”, *Origins: Current Events in Historical Perspective*, vol. 9, no. 4

“Treaty of Amsterdam”. https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2016-08/amsterdamtreaty_0.pdf. Erişim Tarihi: 17.07.2019.

Trines, Stefan. (2017). Lessons from Germany’s refugee crisis: Integration, costs, and benefits. *World Education News and Reviews. World Education Services*. Retrieved May,2.

Trötscher, H.-P. (2015) “Alman siyasetinin mülteci krizine verdiği yanıt”. <https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/alman-siyasetinin-multeci-krizine-verdigi-yanit>. Erişim tarihi: 11.07.2019.

Turan, Yıldırım ve Şaşkın Osman (2017). "AB'ye İltica Başvurularının Değerlendirilmesinde Geri Kabul ve Güvenli Üçüncü Ülke Tartışmaları." *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3.1 . ss.47-56.

Tuzcu, Pınar (2008). *Zorunlu Göç ve Küresel Dönemde Değişen Nitelikleri: Türkiye Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tüfekci, S. (2003). *Kırsal kesimlerden büyükşehirlere göç ve göçün aile yapısındaki meydana getirdiği değişiklikler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci, Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtlar, https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf, Erişim Tarihi: 13.08.2019.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 21.09.2019.

UNHRC, “Operational portal refugee situations”, <http://data.unhcr.org/mediterranean/documents.php?page=2&view=grid> Erişim Tarihi: 10.04.2019 tarihinde erişildi.

UNHCR, <https://www.unhcr.org/tr/ucuncu-ulkeye-yerlestirme>, Erişim Tarihi: 30.07.2019.

UNHRC, https://data2.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.108861250.1112340829.1574507732-867320442.1565698879, Erişim Tarihi: 29.09.2019.

UNHRC, <https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.

UNHCR, <http://popstats.unhcr.org/en/overview>, Erişim Tarihi: 15.11.2019.

Usal, Zeynep Oya (2006). "Avrupa Birliği Sürecinde Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Türkiye." İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı.

Ülger, İrfan Kaya (2003). *Avrupa Birliği El Kitabı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ünlü, Güler (2007). *Uluslararası Göç ve Göçmenliğin Değişen Koşulları İçinde Mültecilik*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstün, Nazlı (2013). “Schengen Anlaşması ve Geleceği” Konya: Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi.

Vatandaş, Selim (2016). “Avrupa’ya Göçmen Akışı ve Türkiye’de Göç Politikaları”, *İlke İlim Kültür Eğitim Derneği*. Sayı: 3.

Yalçın, Cemal (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaylagül, Ceran (2011). “*Göç Sorunu ve Yeni Göç Politikalarının Uygulamasında Kent Konseylerinin Birleşimi*”, https://www.academia.edu/874442/G%C3%96%C3%87_SORUNU_VE_YEN%C4%B0_G%C3%96%C3%87_POL%C4%B0T%C4%B0KALARININ_UYGULANMASINDA_KENT_KONSEYLER%C4%B0N%C4%B0N_%C4%B0%C5%9ELEV%C4%B0 . Erişim Tarihi: 10.04.2019.

Yıldırım, Kazım (2007).’’ *Göçün Aile Üzerindeki Etkisi*’’. ICANAS.

Yılmaz, Abdurrahman. (2014). "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri." *Electronic Turkish Studies* 9.2.

